

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALSTATISTIK

LÖNESTATISTISK ÅRSBOK

FÖR

SVERIGE

1931

UTGIVEN AV

K. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1932

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

INLEDNING

TILL

Lönestatistisk årsbok för Sverige / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1931-1953. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1929-1951.

1929-1949 med innehållsförteckning, sammanfattning och parallelltitel på franska: *Annuaire statistique des salaires de la Suède.* - 1950-1951 med innehållsförteckning, sammanfattning och parallelltitel på engelska: *Year book of wage statistics in Sweden.*

Föregångare:

Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1912-1929. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1928.

Sociala meddelanden. – Stockholm : Norstedt, 1912-1967. – 1912-1953 utgör Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden.

Här publicerade Socialstyrelsen uppgifter om löneförhållandena inom industri och hantverk m.m.

Efterföljare:

Löner. Del. 1: Tjänstemän inom privat sektor / Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1954-1986. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1953-1985

Löner. Del 2: Arbetare inom privat sektor / Statistiska centralbyrån. – Stockholm,

1954-1986. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1952-1985

Översiktspublikation:

Historisk statistik för Sverige. Statistiska översiktstabeller : utöver i del I och del II publicerade t.o.m. år 1950 / Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1960.

Lönestatistisk årsbok för Sverige 1931. – (Sveriges officiella statistik).

Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2011.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

SOCIALSTATISTIK

LÖNESTATISTISK ÅRSBOK

FÖR

SVERIGE

1931

UTGIVEN AV

K. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1932

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

Annuaire statistique des salaires de la Suède en 1931.

Pour la table des matières voir page	4
Pour le résumé français voir page	5

Den i föreliggande publikation ingående redogörelsen för arbetslönerna inom Sveriges jordbruk och skogsbruk m. m. samt för löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. år 1931 ansluter sig i fråga om uppställning och innehåll i allt väsentligt till Lönestatistisk årsbok för år 1930. För att tillmötesgå uttalade önskingar om regionala löneuppgifter ha länsmedeltal uträknats för olika näringsgrupper. Vidare har verkställts en specialbearbetning av vissa löneuppgifter för privatanställda, utvisande de individuella lönernas spridning samt lönenivåns samband med levnadsåldern m. m.

Preliminära siffror rörande löneförhållandena inom jordbruket och inom industrien år 1931 ha tidigare publicerats i Sociala Meddelanden (årg. 1932, sid. 121 o. f. samt 435 o. f.).

Den närmaste ledningen av hithörande arbeten handhaves inom styrelsen av tf. förste aktuarierna O. Andelius och A. Tveengström, av vilka den förre utarbetat avdelning I och den senare avdelning II av föreliggande berättelse.

Stockholm i november 1932.

GUNNAR HUSS.

BERTIL NYSTRÖM.

INNEHALLSFÖRTECKNING

	Sid.
<i>Sammanfattning på franska</i>	5
1. Löneförhållandena inom jordbruk, skogsbruk och vägarbete	
A. Lantarbetare	
a. Undersökningens primärmaterial	9
b. Översikt över lönenivåns förändringar åren 1913—1931	10
c. Avtalsenliga och faktiska löner å olika orter	12
1. Tjänstefolk	16
2. Statare	17
3. Daglönare	20
B. Skogsarbetare	24
C. Vagarbetare	27
11. Löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.	
A. Undersökningens primärmaterial	30
B. Arbetstid och arbetslön	
a. Översikt över lönenivåns förändringar åren 1913—1931	
1. Förvaltningspersonal	35
2. Arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.	41
b. Löneutvecklingen inom olika näringsgrenar	
1. Förvaltningspersonal	47
2. Arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.	52
c. Arbetslönerna inom olika dyrtorsgrupper och å olika orter samt inom export- och hemmamarknadsindustri	79
Bilagor:	
Bil. 1. Formulär till uppgifter för lantarbetarstatistiken	99
Bil. 2. Formulär till uppgifter för den industriella lönestatistiken	101

TABLE DES MATIÈRES

	Page
<i>Résumé en français</i>	5
I. Salaires dans l'agriculture, les exploitations forestières et les travaux de voirie	
A. Ouvriers agricoles	
a. Matériel primaire de l'enquête	9
b. Aperçu général sur les fluctuations des salaires de 1913 à 1931	10
c. Taux de salaires et salaires effectifs dans les diverses localités	12
1. Domestiques	16
2. Ouvriers agricoles à salaire mixte	17
3. Journaliers	20
B. Ouvriers forestiers	24
C. Ouvriers des travaux de voirie	27
II. Salaires dans l'industrie, dans les métiers manuels, dans les services de commerce et de communications, dans les services publics, etc.	
A. Matériel primaire de l'enquête	30
B. Heures de travail et salaires	
a. Aperçu général sur les fluctuations des salaires de 1913 à 1931	
1. Employés	35
2. Ouvriers de l'industrie, des métiers manuels, des services de commerce et de communications, des services publics, etc.	41
b. Evolution des salaires dans les diverses industries, etc.	
1. Employés	47
2. Ouvriers de l'industrie, des métiers manuels, des services de commerce et de communications, des services publics, etc.	52
c. Les salaires suivant les différents groupes de cherté de vie, dans diverses localités, ainsi que dans les industries d'exportation et dans les industries pour le marché indigène	79
Annexes:	
Ann. 1. Formulaire de renseignements pour la statistique des ouvriers agricoles	99
Ann. 2. Formulaire de renseignements pour la statistique des salaires industriels	101

Résumé.

I. Salaires dans l'agriculture et dans les exploitations forestières.

En ce qui concerne les ouvriers agricoles, les renseignements réunis dans l'exposé ci-dessous indiquent que le niveau des salaires, au cours de 1931 et par comparaison avec l'année précédente, n'a subi que des modifications légères.

Pour les ouvriers agricoles ordinaires, les salaires ont baissé en moyenne de $\frac{1}{2}$ à 3 %, tandis que pour les ouvriers forestiers, cet abaissement atteint environ 10 % (v. page 25).

L'enquête s'appuie entre autres sur 375 questionnaires réunis par les sociétés d'économie rurale par l'intermédiaire de leurs représentants dans les circonscriptions judiciaires ou territoires équivalents. Ces questionnaires étaient, dans leurs grandes lignes, identiques à ceux qui avaient été précédemment utilisés.

Les données recueillies sur les salaires par la présente enquête concernent la main-d'œuvre la moins qualifiée et la moins payée, pour laquelle les salaires sont généralement fixés d'après les coutumes locales, et non les spécialistes professionnels, qui sont rétribués suivant leur capacité personnelle. La première des deux catégories de main-d'œuvre ci-dessus comprend cependant la grande majorité des ouvriers agricoles et se rencontre dans la plus grande partie, sinon dans la totalité du pays.

Les principaux résultats des calculs effectués à ce sujet figurent aux tabl. 1 et 2, pages 11, 14—15. Au cours de l'année 1931 les salaires des ouvriers agricoles en Suède étaient en moyenne de 63 % environ (61 % pour les hommes et 81 % pour les femmes) supérieurs au niveau de 1913 (v. le diagramme page 12). En l'absence de données sur le coût de la vie dans les campagnes, on ne peut évaluer le salaire réel.

En ce qui concerne la main-d'œuvre la plus importante pour la petite culture, c.-à-d. les domestiques célibataires, la rémunération du travail consiste en gages annuels en espèces, augmentés de la nourriture et du logement. L'importance de ces diverses formes de rémunération varie beaucoup suivant les régions; pour l'ensemble du pays, les gages annuels d'un valet de ferme s'élèvent en moyenne à 556 cour.; la nourriture étant évaluée à 504 cour. par an (1.38 cour. par jour) le produit total du travail est donc de 1 060 cour. par an. Pour une servante, les moyennes correspondantes sont de 425 cour., de 435 cour. (1.19 cour. par jour) et de 860 cour. Pour les valets de ferme, généralement mariés, qui, sous le nom de «statare» (ouvriers agricoles à salaire mixte), travaillent dans les grandes propriétés des régions agricoles proprement dites, et qui, en plus de leurs gages annuels de 629 cour. en moyenne, sont rétribués en nature («stata»), sous forme de lait, de blé, de pommes de terre, etc. et disposent d'un logement pour eux et leur famille, le produit du travail, s'élève en moyenne et par an, suivant les évaluations qui ont servi de base à cette enquête, à 1 247 cour. Dans ce chiffre se trouve comprise la valeur du logement qui se compose ordinairement, dans le sud de la Suède, de deux pièces et cuisine, mais ne comprend généralement, dans le reste du pays, qu'une pièce et une cuisine. Toutefois, ces données ne concernent que les valets de charrie ordinaires; les ouvriers à salaire mixte chargés du soin des bestiaux bénéficient en effet de gages en espèces plus élevés et parfois aussi d'allocations en nature plus importantes, en sorte qu'on évalue le produit annuel de leur travail à 1 347 cour.

A côté de ces ouvriers à salaire mixte (statare), il existe des journaliers à demeure qui ne sont pas ou presque pas payés en nature, et dont le salaire quotidien varie beaucoup suivant les différentes régions. Ce salaire à la journée s'élève en moyenne à 4.15 cour. en été et à 3.28 cour. en hiver, mais il est diminué de respectivement 1.25 cour. et de 1.09 cour., lorsque l'ouvrier est nourri par le patron.

Outre ces journaliers, généralement engagés pour une année entière ou tout au moins pour plusieurs mois chez un même patron, il existe des ouvriers agricoles qui s'embauchent tantôt chez l'un, tantôt chez l'autre, suivant les besoins du moment. En été, le salaire quotidien de ces journaliers occasionnels qui ne sont pas logés gratuitement, est en moyenne de 4·57 cour.; il est de 3·57 cour. en hiver, la nourriture restant à leurs frais. Lorsque ces ouvriers sont nourris par le patron, leur salaire moyen est de 3·26 cour. en été et de 2·46 cour. en hiver. Le montant du salaire par journée d'été pour les journaliers occasionnels hommes, non comprise la nourriture, suivant les différents départements, ressort du cartogramme de la page 22. — Pendant l'hiver, ces journaliers sont en majeure partie employés, dans la Suède centrale et septentrionale, aux travaux forestiers; suivant les renseignements spécialement recueillis à cet égard, leur salaire journalier s'élevait, en 1931 à 4·66 cour. pour les ouvriers d'abatage, et à 8·72 cour. pour les ouvriers chargés du charroi (un homme et un cheval).

Parmi les ouvriers payés à la journée, il existe aussi un grand nombre de femmes, employées comme aides pour la culture des betteraves et des pommes de terre, pour la rentrée des foins et des blés, etc.; elles ont un salaire moyen de 2·88 cour. par journée d'été (2·05 cour. environ avec la nourriture), lorsqu'elles sont considérées comme faisant partie du personnel fixe de la ferme. Lorsqu'il s'agit d'une aide occasionnelle, le salaire des femmes est, en été, un peu plus élevé: la moyenne pour l'ensemble du pays est de 3·15 cour. sans la nourriture, et de 2·26 cour. avec la nourriture. Pendant les mois d'hiver, le salaire de ces journalières diminue sensiblement, de même que pour les ouvriers hommes appartenant à la catégorie correspondante.

II. Salaires dans l'industrie, dans les métiers manuels, dans les services de commerce et de communications, dans les services publics, etc.

En ce qui concerne les salaires des employés et des ouvriers de l'industrie, des divers métiers manuels, du commerce, etc., le compte-rendu ci-après indique que, dans le courant des années 1930 et 1931, le niveau de ces salaires s'est maintenu à peu près stationnaire, si l'on ne considère que les taux de salaires en faisant abstraction de la diminution de salaire due au chômage et à la réduction des heures de travail.

L'enquête s'appuie sur un questionnaire auquel ont répondu 6 528 entreprises. Dans ce nombre, 4 846 ont fourni à la fois des renseignements sur les employés et sur les ouvriers, 623 sur les employés seuls, et 1 113 sur les ouvriers seuls. Les données fournies par ces entreprises englobent en tout 447 977 salariés, dont 90 009 employés et 357 968 ouvriers. Parmi ces derniers, 80·5 % environ appartiennent à l'industrie proprement dite et le reste, soit 19·5 % environ, aux exploitations de chemins de fer (privées), à l'arrimage, aux exploitations de tramways, au bâtiment, ainsi qu'au commerce et aux entrepôts.

De même que l'année précédente, le questionnaire ne portait, en ce qui concerne les employés, que sur la somme totale payée sous forme de salaires par chaque entreprise et sur le nombre moyen, réparti en hommes et femmes, des employés attachés aux entreprises pendant l'exercice envisagé. En ce qui concerne, par contre, les ouvriers, le questionnaire prévoyait la répartition de la somme globale des salaires sur les ouvriers à l'heure et sur les ouvriers à forfait, ainsi que l'indication du nombre d'heures correspondant. On demandait en outre aux intéressés de mentionner le nombre total de journées de travail et le nombre moyen quotidien des ouvriers pendant la période envisagée.

Salaires. Les employés visés par l'enquête ont été, comme l'année précédente, répartis en trois groupes: le personnel technique, les employés de bureaux proprement dits et le personnel des magasins. Le revenu annuel moyen des salariés appartenant aux trois groupes précités s'élevait en 1931 à la somme de 3 762 cour., ce qui implique sur les chiffres de 1913 une augmentation de 84 %, tandis que le niveau des salaires par comparaison avec l'année 1930 avait subi une réduction de 1·6 %.

Comme précédemment, le traitement annuel moyen atteint son maximum pour le personnel technique (5 495 cour.) et son minimum pour le personnel des magasins (2 271 cour.), tandis que le traitement moyen du personnel de bureaux proprement dit tient à peu près le milieu entre les deux précédents (3 658 cour.). Les fluctuations du niveau des salaires pendant la période 1913—1931 varient notablement suivant les groupes. C'est ainsi que les salaires du groupe le moins payé sont ceux dont l'augmentation a été la plus forte (95 %), tandis que l'augmentation des salaires des deux premiers groupes a été respectivement de 82 et de 77 %. En outre, on constate que l'augmentation a généralement été plus marquée pour les femmes (107 %) que pour les hommes (89 %).

En ce qui concerne les ouvriers, le revenu moyen des salaires par heure a été,

pour l'année 1931, évalué à 1.29 pour les hommes, à 0.75 pour les femmes et à 0.49 cour. pour les mineurs. Pour l'année 1930, les salaires moyens correspondants étaient respectivement de 1.29, 0.75 et 0.51. Les salaires horaires moyens n'ont donc pratiquement subi aucune modification depuis l'année dernière; les salaires journaliers et annuels accusent cependant une légère diminution tenant aux restrictions introduites dans le nombre moyen des heures de travail.

Pour le groupe ouvrier considéré dans son ensemble, on constate, par comparaison avec l'année 1913, que le revenu moyen a augmenté de 190 % par heure, de 138 % par jour et de 125 % par an. La cause des différences que l'on observe dans les fluctuations de salaires, suivant qu'on les considère par heure, par jour ou par an, tient en majeure partie à la réduction survenue au cours de la période envisagée; par suite surtout de la loi de 8 heures, dans la durée du travail par an et par jour, et des restrictions apportées au travail en raison des circonstances économiques.

De même que pour les employés, on constate dans le personnel ouvrier une tendance à l'égalisation des salaires pour les deux sexes. C'est ainsi que, de 1913 à 1931, le salaire à l'heure des hommes a augmenté de 187 %, le salaire journalier de 141 %, et le salaire annuel de 123 %, tandis que, pendant la même période, le salaire des femmes a augmenté respectivement de 213, 151 et 143 %. Si l'on limite l'enquête à l'industrie proprement dite et si l'on exclut par conséquent un certain nombre de groupes où la hausse des salaires a été relativement forte, comme les ouvriers des entreprises communales, des transports et du bâtiment etc., la proportion de la hausse pour les hommes est notablement inférieure, soit par exemple en ce qui concerne les salaires par heure 169 %, tandis que la proportion correspondante pour les femmes reste en fait inchangée (208 %).

En ce qui concerne les fluctuations que nous venons de signaler dans le groupe ouvrier considéré dans son ensemble, il convient cependant de faire observer que la proportion entre ouvriers hommes, ouvriers femmes et mineurs s'est quelque peu modifiée d'une année à l'autre. Si l'on part du nombre relatif d'ouvriers hommes, d'ouvriers femmes et de mineurs noté en 1931, et si l'on suppose que cette proportion s'est maintenue pendant toute la période envisagée, et que l'augmentation des salaires pour chaque catégorie est bien celle que donne la statistique, l'augmentation moyenne pour l'ensemble des trois groupes atteint, pour la période envisagée, 186 % par heure, 138 % par jour et 124 % par an. Les nombres indices exprimant, pour l'année 1931, l'élévation générale moyenne des salaires deviennent respectivement (en posant l'index de 1913 égal à 100) 286, 238 et 224. Les nombres indices correspondants pour les autres années de la période envisagée se retrouvent dans le tableau ci-dessous:

Nombres indices (1913 = 100)	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931
Salaire nominal:																		
par heure .	105	108	118	145	213	283	368	363	263	250	255	263	265	268	272	278	286	286
» jour ...	102	108	120	146	207	266	309	305	223	213	214	220	223	223	225	232	241	238
» an.....	100	107	120	143	200	256	294	271	208	202	211	216	220	224	220	231	233	224
Coût de la vie	102	115	130	162	225	261	269	241	195	177	174	176	172	171	171	169	164	159
Salaire réel:																		
par heure .	103	94	91	90	95	108	137	151	135	141	147	149	154	157	159	164	174	180
» jour ...	100	94	92	90	92	102	115	127	114	120	123	125	130	130	132	137	147	150
» an.....	98	93	92	88	89	98	109	112	107	114	121	123	128	131	129	137	142	141

Les calculs effectués jusqu'ici ne portent cependant que sur les salaires en espèces et ne concernent, par suite, que les modifications nominales survenues dans les salaires au cours de la période envisagée. Par comparaison des nombres indices ci-dessus avec les nombres indices du coût de la vie publiés par l'Administration du Travail et de la Prévoyance sociale, on a cherché à établir la mesure dans laquelle les fluctuations des salaires en espèces sont vraiment effectives et comportent une possibilité d'achat d'une quantité plus ou moins grande de marchandises. On trouvera dans le tableau ci-dessus les nombres indices ainsi établis des salaires réels.

Il ressort de ce tableau que, jusques et y compris 1918, l'augmentation des salaires, aussi bien quotidiens qu'horaires, était inférieure à l'augmentation des nombres indices du coût de la vie en sorte que les salaires réels correspondants de cette période étaient inférieurs à ceux de l'année 1913, mais qu'à partir de 1919 c'est l'inverse qui se produit.

Le salaire annuel a été l'objet d'une évolution analogue, à cette différence près qu'ici l'équilibre entre le salaire et le coût de la vie ne s'est établi qu'un an plus tard, c.-à-d. en 1920.

Après avoir de la sorte — mais au cours d'années différentes — dépassé le niveau de l'année de base (100), les salaires réels ont continué à monter pendant tout le reste de la période envisagée jusques et y compris l'année 1930 à l'exception de l'année 1922 seulement, qui ramena le salaire réel à peu près au niveau de 1920. Pour l'année 1931, on estime que les salaires réels sont, en ce qui concerne les salaires par heure de 80 %, concernant les salaires par jour de 50 % et les salaires par an de 41 % au-dessus du niveau de 1913. Si, comme on l'a fait auparavant au sujet des salaires en espèces, on borne l'enquête à l'industrie proprement dite, on constate que la proportion de la hausse correspondante est sensiblement moindre, soit pour les salaires par heure 70, pour les salaires par jour 40 et pour les salaires par an 35 %.

I. Löneförhållandena inom jordbruk, skogsbruk och vägarbete.

A. Lantarbetare.

a. Undersökningens primärmaterial.

Föreliggande undersökning har utförts efter i huvudsak samma plan som motsvarande för år 1930. Enligt kungl. kungörelsen den 4 september 1929 angående insamlande av uppgifter till lantarbetarstatistiken (sv. förf.-saml. 1929, nr 281) ha hushållningssällskapen att till nämnda statistik införskaffa dels årligen uppgifter angående arbetslöshet och arbetslön inom jordbruket, dels ock vart femte år uppgift om arbetstiden inom detsamma. Medan dylika uppgifter alltifrån den officiella lantarbetarstatistikens början år 1911 och t. o. m. år 1928 insamlats från kommunalstämмоordförandena i rikets landskommuner, skulle dessa uppgifter enligt nämnda kungörelse fr. o. m. år 1929 inom varje hushållningssällskap insamlas av sällskapets högre underavdelning eller, där sådan ej är inrättad, av häradsombud, som jämlikt gällande reglemente av hushållningssällskapet utsetts för anskaffande av årliga uppgifter till jordbruksstatistiken. Uppgifterna borde insändas till hushållningssällskapet före den 15 november, varefter hushållningssällskapet hade att efter granskning och erforderlig komplettering före den 15 december insända dem till socialstyrelsen. Det skulle tillkomma socialstyrelsen att fastställa formulär för ifrågavarande uppgifter samt meddela anvisningar för deras ifyllande. Det i enlighet med nämnda kungl. kungörelse utarbetade frågeformuläret för insamlande av uppgifter för tjänsteåret 1931/1932 (se sid. 99—100) överensstämde i huvudsak med det föregående år använda.

Detta frågeformulär utsändes av socialstyrelsen i oktober 1931 till samtliga hushållningssällskap med anhållan, att de ville ombesörja, att från var och en av sällskapens högre underavdelningar resp. häradsombud för tjänsteåret 1931/1932 avgäves möjligast noggranna och fullständiga uppgifter rörande inom resp. områden sysselsatta lantarbetares löneförhållanden m. m., varvid uppgifterna för årsanställda arbetare m. fl. borde avse arbetsvillkoren sådana dessa reglerats vid flyttnings-

tiden i slutet av oktober månad. Från hushållningssällskapen inkommo 375 dylika primäruppgifter.

På grundval av de intill början av januari 1932 inkomna uppgifterna utarbetades en preliminär redogörelse för arbetstillgång och arbetslön inom jordbruket år 1931, vilken publicerades i Sociala Meddelanden (årg. 1932, sid. 121).¹

b. Översikt över lönenivåns förändringar åren 1913—1931.

I frågeformuläret ha uppgifter begärts om de löner i kontant och in natura, som inom vederbörande redovisningsområden vanligen utgå till vissa huvudgrupper av lantarbetare, nämligen dels tjänstefolk (årsanställda ogifta tjänare i arbetsgivarens kost), dels statare (gifta arbetare med stat), dels slutligen olika slag av daglönare. Inom var och en av dessa grupper ha endast upptagits de allmänast förekommande och i regel lägst avlönade arbetarkategorierna. Däremot ha löneuppgifter ej inhämtats rörande förtroende- och yrkesmän av olika slag, såsom befallningsmän, rättare, fördrängar, kuskar, stalldrängar, smeder, slöjdare, trädgårdsmästare o. d., vilkas löneförhållanden i högre grad röna inverkan av personliga förhållanden och därför endast kunna utrönas på grundval av individualuppgifter och icke enbart med ledning av summariska genomsnittsuppgifter.

För belysande av löneutvecklingen under den senaste nittonårsperioden meddelas i tab. 1 genomsnittliga lönesiffror beträffande vissa viktigare arbetarkategorier för åren 1913—1931 samt på grundval härav uträknade indextal, varvid avlöningen år 1913 satt = 100. I tabellen belyses även löneutvecklingen under de senaste åren med deras i viss mån stabiliserade prisförhållanden genom särskilda indextal för åren 1927—1931 med år 1926 som basår. Vid beräkningen av de i tabellen redovisade medellönerna för samtliga där upptagna manliga och kvinnliga arbetare ha de särskilda löneserierna underkastats en vägning med hänsyn till de olika arbetarkategoriernas numeriska betydelse m. m.² De på grundval av dessa genomsnittslöner uträknade indextalen, utvisande förändringen av männens och kvinnornas löner i förhållande till 1913 års lönenivå, ha åskådliggjorts genom diagrammet å sid. 12.

Av tabellen och diagrammet framgår, att lantarbetarlönerna under

¹ Behandlingen av formulärets frågor rörande läget på jordbrukets arbetsmarknad har här liksom i närmast föregående berättelse uteslutits, då en redogörelse härför meddelats i nämnda uppsats i Sociala Meddelanden. — I fråga om arbetstidsförhållandena inom jordbruket hänvisas till de utförliga uppgifterna i Lönestatistisk årsbok 1929, sid. 10 o. f.

² Härvid ha de i tabellen representerade arbetargrupperna uppskattats till ett antal av 180 000 män (50 000 tjänare, 40 000 statavlönade körkarlar samt 50 000 daglönare i egen och 40 000 i arbetsgivarens kost) och 40 000 kvinnor (20 000 tjänare samt 10 000 daglönare i egen och 10 000 i arbetsgivarens kost). Vidare har antalet arbetsdagar för daglönarna autagits utgöra 300, varav 200 med sommar- och 100 med vinterdaglön.

Tab. I. Lönenivåns förändringar inom jordbruket åren 1913—1931.

År	Manliga lantarbetare								Kvinnliga lantarb.							
	tjänare		statavlönade körkarlar		tillfälliga daglönare		beräknad totalavlöning pr år för samtl. arb.		tjänare		tillfälliga daglönare		beräknad totalavlöning pr år för samtl. arb.			
	kontant årslön	årslön samt kost och logi	kontant årslön	årslön och naturaförmaner	i egen kost	vin-ter-dag-lön	som-mar-dag-lön	vin-ter-dag-lön	kontant årslön	årslön samt kost och logi	i egen kost	vin-ter-dag-lön	som-mar-dag-lön	vin-ter-dag-lön		
a) Absoluta tal, kr.																
1913	326	683	329	720	2·97	2·19	2·03	1·43	698	197	485	1·77	1·34	1·21	0·89	447
1914	332	702	334	811	3·02	2·24	2·10	1·46	731	202	501	1·81	1·38	1·24	0·92	461
1915	343	755	346	883	3·13	2·34	2·18	1·55	776	212	547	1·87	1·43	1·29	0·98	492
1916	398	906	390	987	3·77	3·02	2·63	1·96	925	241	655	2·23	1·76	1·52	1·18	588
1917	489	1 146	457	1 256	5·00	4·00	3·43	2·63	1 197	286	818	2·95	2·29	1·98	1·46	747
1918	689	1 629	646	1 764	7·14	5·62	4·75	3·63	1 689	376	1 131	4·00	3·07	2·67	2·02	1 026
1919	884	1 903	826	2 088	8·58	6·72	5·76	4·33	2 008	502	1 320	4·82	3·71	3·22	2·43	1 216
1920	1 075	2 103	1 047	2 352	9·37	7·20	6·41	4·71	2 218	661	1 495	5·62	4·30	3·72	2·79	1 392
1921	784	1 551	807	1 649	6·74	5·06	4·75	3·34	1 598	541	1 174	4·41	3·33	3·05	2·19	1 098
1922	609	1 246	651	1 325	5·04	3·89	3·48	2·51	1 239	450	975	3·46	2·66	2·39	1·77	891
1923	566	1 155	615	1 275	4·74	3·67	3·28	2·40	1 169	423	913	3·23	2·51	2·27	1·69	837
1924	570	1 164	624	1 371	4·79	3·72	3·34	2·48	1 201	430	933	3·27	2·54	2·28	1·71	850
1925	566	1 139	627	1 318	4·74	3·70	3·32	2·47	1 178	426	909	3·24	2·53	2·27	1·70	836
1926	560	1 126	626	1 322	4·72	3·68	3·32	2·49	1 175	422	898	3·24	2·53	2·28	1·72	831
1927	560	1 121	624	1 334	4·71	3·70	3·31	2·48	1 175	423	893	3·23	2·53	2·30	1·74	830
1928	560	1 119	627	1 329	4·71	3·70	3·32	2·48	1 173	424	891	3·24	2·56	2·31	1·75	831
1929	566	1 123	631	1 308	4·73	3·71	3·33	2·50	1 172	428	893	3·27	2·56	2·33	1·77	835
1930	567	1 093	633	1 260	4·69	3·69	3·36	2·53	1 152	434	880	3·21	2·56	2·31	1·79	825
1931	556	1 060	629	1 247	4·57	3·57	3·26	2·46	1 124	425	860	3·15	2·51	2·26	1·78	808

b) Indextal, om avlöningen år 1913 sättes = 100

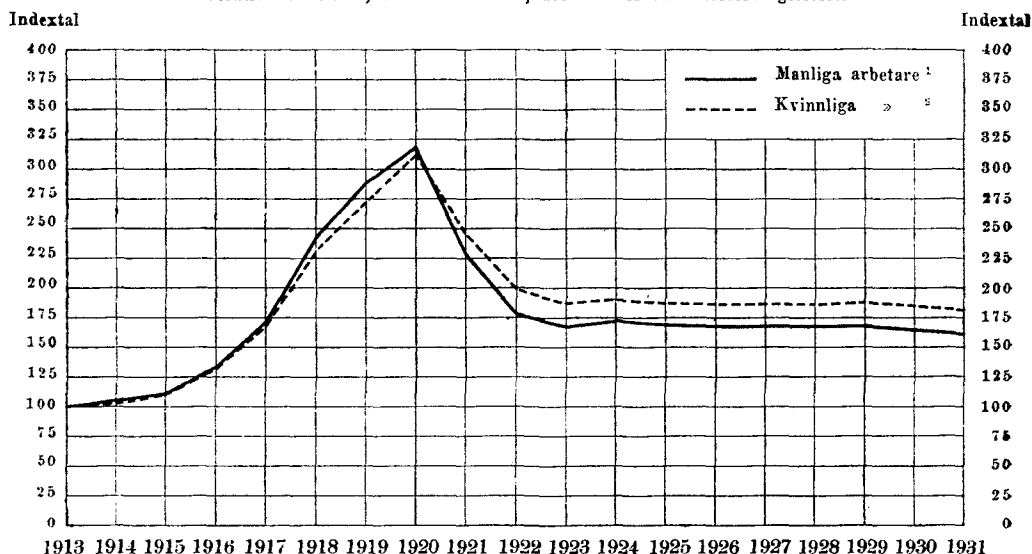
1914	102	103	102	113	102	102	102	105	103	103	102	103	102	103	103	103
1915	105	111	105	123	105	107	106	108	111	108	113	106	107	107	110	110
1916	122	133	119	137	127	138	128	137	133	122	135	126	131	126	133	132
1917	150	168	139	174	168	183	167	184	171	145	169	167	171	160	164	167
1918	211	239	196	245	240	257	232	254	242	191	233	226	229	221	227	230
1919	271	279	251	290	289	307	281	303	288	255	272	272	277	266	273	272
1920	330	308	318	327	315	329	313	329	318	336	308	318	321	307	313	311
1921	240	227	245	229	227	231	232	234	229	275	242	249	249	252	246	246
1922	187	182	198	184	170	178	170	176	178	228	201	195	199	198	199	199
1923	174	169	187	177	160	168	160	168	167	215	188	182	187	188	190	187
1924	175	170	190	190	161	170	163	173	172	218	192	185	190	188	192	190
1925	174	167	191	183	160	169	162	173	169	216	187	183	189	188	191	187
1926	172	165	190	184	159	168	162	174	168	214	185	183	189	188	193	186
1927	172	164	190	185	159	169	161	173	168	215	184	182	190	190	196	186
1928	172	164	191	185	159	169	162	173	168	215	184	183	191	191	197	186
1929	174	164	192	182	159	169	162	175	168	217	184	185	191	193	199	187
1930	174	160	192	175	158	168	164	177	165	220	181	181	191	191	201	185
1931	171	155	191	173	154	163	159	172	161	216	177	178	187	187	200	181

c) Indextal, om avlöningen år 1926 sättes = 100

1927	100	100	100	100	100	101	100	100	100	99	100	101	101	101	100	100
1928	100	99	100	100	100	101	100	100	100	100	99	100	101	101	102	100
1929	101	100	101	98	100	101	100	100	100	101	99	101	101	102	103	100
1930	101	97	101	95	99	100	101	102	98	103	98	99	101	101	104	99
1931	99	94	100	94	97	97	98	99	96	101	96	97	99	99	103	97

Diagram 1. Löneutvecklingen i Sverige för lantarbetare under åren 1913—1931.

Evolution en Suède, de 1913 à 1931, des salaires des ouvriers agricoles.

perioden 1914—1920 oavbrutet stego, tills kulmen år 1920 nåddes vid omkring 215 % över 1913 års nivå. De tre följande åren medförde en löne-reduktion av 40—50 % från nämnda topplöner.

Därefter skedde en stabilisering under åren 1924—1930, under vilken tid lönenivån förblev i huvudsak orubbad. Under intryck av de år 1931 allt mera framträdande verkningarna av den ekonomiska krisen inträdde där-efter en ganska allmän lönesänkning med i genomsnitt $\frac{1}{2}$ —3 %. Fortfa-rande ligga dock jordbrukets arbetslöner 54—116 % över avlöningarna för motsvarande arbetargrupper år 1913. Uträknas ett vägt medeltal för samtliga grupper, förete arbetslönerna år 1931 i förhållande till 1913 års löneläge en höjning av 63 %.

Önskvärt skulle vara att vid sidan av dessa siffror för penninglönens utveck-ling även kunna lämna motsvarande för reallönen, utvisande fluktuationerna i den kvantitet varor och tjänster lantarbetarna vid olika tider kunnat erhålla för sin kontantlön. Tyvärr saknas dock den detaljerade kännedom om de nuvarande pris- och levnadskostnadsförhållandena på landsbygden, som erfordras för genomförandet av en dylik beräkning.

c. Avtalsenliga och faktiska löner å olika orter.

Närmare upplysningar om löneförhållandena inom olika delar av lan-det lämnar efterföljande tab. 2, i vilken huvudresultaten av de lönestatis-tiska beräkningarna meddelas såsom läns-, landsdels- och riksmedeltal.

¹ Ouvriers hommes. — ² Ouvriers femmes.

Riks- och landsdelssiffrorna för de särskilda arbetargrupperna grunda sig på länssiffror vägda med antalet socknar. Denna vägningsmetod, vilken ansluter sig till den i den tidigare lantarbetarstatistiken använda metoden för uträknande av riksmedelstal, torde kunna betraktas såsom tillfredsställande, då den innebär ett hänsynstagande till bebyggelsetätheten och därmed i realiteten även till jordbruksförhållandena inom de olika landsdelarna.

Sedan år 1919 ha arbets- och löneförhållandena för det större jordbruket inom vissa landsdelar varit reglerade genom kollektivavtal, vilka f. n. torde direkt beröra inemot en femtedel av hela antalet lantarbetare vid det större jordbruket. Då dessa mellan lantarbetgivarnas och lantarbetarnas organisationer ingångna överenskommelser i stor utsträckning varit normerande för lönesättningen, särskilt i östra och södra Sverige, ha de i dessa avtal intagna lönesatserna införts i tab. 2. Härvid har inom län, där det ej finnes lokala löneavtal, omfattande ett större antal gårdar över hela området, utan huvudsakligen avtal för enstaka lant- eller bruksegndomar, avtalslönen beräknats på grundval av dessa specialavtal, vilket angivits genom att medeltalssiffran satts med medievalstil. Avtalens timlöner ha omräknats till daglöner på grundval av riksavtalets bestämmelser om arbetstiden under resp. maj—september och december—februari.

Jämför man för de särskilda hushållningssällskapsområdena de uppgivna faktiska kontantlönerna med de i kollektivavtalen fastställda lönebeloppen, finner man, att de senare ej sällan överstiga de förra, vilka ofta få sin prägel genom löneförhållandena på de talrika, vanligen smärre jordbruk, där avtalsreglerade löner spela en mindre roll.

Av tab. 2 framgår vidare, att medan kollektivavtalens löner på det hela taget förblivit oförändrade från föregående år, ha ortslönerna i stor utsträckning visat en nedåtgående tendens. Härvidlag har det, som nämnt, varit av betydelse, i vilken utsträckning löneförhållandena inom de särskilda områdena och för de olika lantarbetargrupperna blivit reglerade genom kollektivavtal. Detta belyses närmare genom efterföljande sammanställning för landet i dess helhet:

Redovisningsområden, där kollektivavtal	Löneökning (+) eller lönesänkning (—) 1930—1931, i %													
	Manliga		Kvinnliga		Körkarlar	Kreaturskötare	Tillfälliga manl. daglönare				Tillfälliga kvinnl. daglönare			
	i egen kost	i arbetsgivarers kost	i egen kost	i arbetsgivarers kost			sommar	vinster	sommar	vinster	sommar	vinster	sommar	vinster
förekomma...	—1.6	—2.7	±0.0	±0.0	—0.6	—2.2	—1.2	+0.4	—1.9	—2.4	—1.3	—0.5		
ej förekomma	—2.7	—2.1	—1.3	—0.5	—5.3	—5.2	—4.5	—5.2	—2.9	—2.6	—3.0	—2.2		

förmåner i Sverige år 1931.

17		18		19		20		21		22		23		24		25		26		27		28		29		30		31		32		33		34	
daglönare				Fasta kvinnliga daglönare				Tillfälliga manliga daglönare (utan fri bostad)								Tillfälliga kvinnliga daglönare (utan fri bostad)																			
				i egen kost		i arbets-givares kost		i egen kost				i arbets-givares kost				i egen kost				i arbets-givares kost															
som-mar		vin-ter		som-mar		vin-ter		som-mar		vin-ter		som-mar		vin-ter		som-mar		vin-ter		som-mar		vin-ter		som-mar		vin-ter		som-mar		vin-ter		som-mar		vin-ter	
uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	dagl. enl. koll.-avt., kr.	uppg. dag-lön, kr.	dagl. enl. koll.-avt., kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	dagl. enl. koll.-avt., kr.	uppg. dag-lön, kr.	dagl. enl. koll.-avt., kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	dagl. enl. koll.-avt., kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	uppg. dag-lön, kr.	
2:89	2:08	3:00	2:86	2:08	1:68	4:50	4:46	3:60	3:40	3:20	2:25	3:00	3:18	2:40	2:41	2:28	1:85	1																	
2:83	2:13	2:87	2:22	2:08	1:57	4:50	4:54	3:60	3:61	3:33	2:58	3:00	3:14	2:40	2:53	2:42	1:79	2																	
2:86	2:04	2:75	2:03	2:19	1:68	4:50	4:43	3:60	3:35	3:22	2:28	2:80	2:83	2:24	2:32	2:18	1:74	3																	
2:75	2:08	3:08	2:41	1:90	1:46	4:50	4:57	3:60	3:57	3:27	2:57	3:00	3:21	2:40	2:53	2:33	1:81	4																	
2:65	2:00	2:90	2:80	1:81	1:44	—	4:50	—	3:38	3:11	2:43	—	3:19	—	2:66	2:21	1:85	5																	
2:60	2:00	2:75	2:13	1:81	1:35	—	4:36	—	3:38	3:00	2:20	—	2:95	—	2:26	1:96	1:50	6																	
2:90	2:20	2:50	2:00	1:80	1:37	4:50	4:54	3:60	3:63	3:14	2:42	3:00	2:91	2:40	2:27	2:08	1:67	7																	
2:75	2:18	2:88	2:00	1:75	1:30	—	4:38	—	3:50	3:00	2:32	—	2:69	—	2:17	1:94	1:63	8																	
3:00	2:25	2:56	2:00	1:85	1:43	4:50	4:67	3:60	3:75	3:25	2:48	3:00	3:13	2:40	2:35	2:19	1:70	9																	
2:88	2:15	2:81	2:00	2:04	1:45	—	4:40	—	3:38	3:00	2:27	—	2:90	—	2:31	1:98	1:48	10																	
2:75	2:17	2:67	2:17	1:80	1:58	4:20	4:28	3:36	3:40	3:00	2:33	2:80	2:83	2:24	2:31	2:08	1:58	11																	
3:13	2:50	2:73	2:22	2:25	1:75	4:50	4:46	3:60	3:59	3:30	2:58	2:80	3:08	2:24	2:35	2:28	1:92	12																	
2:94	2:22	2:89	2:22	2:21	1:76	4:50	4:50	3:60	3:68	3:27	2:39	2:80	2:98	2:24	2:33	2:32	1:82	13																	
3:00	2:22	2:63	2:16	2:00	1:75	—	3:87	—	3:22	2:50	2:07	—	2:68	—	2:32	2:00	1:67	14																	
2:64	2:04	3:00	2:25	1:70	1:30	—	4:87	—	3:52	3:00	2:33	—	3:23	—	2:64	2:13	1:73	15																	
2:84	2:11	3:14	2:50	2:10	1:65	—	4:50	—	3:49	3:20	2:42	—	3:42	—	2:70	2:42	1:73	16																	
2:75	2:09	3:20	2:50	2:17	1:75	—	4:63	—	3:54	3:18	2:43	—	3:39	—	2:70	2:43	1:71	17																	
3:00	2:18	3:00	2:60	2:00	1:50	—	4:33	—	3:42	3:25	2:42	—	3:45	—	2:69	2:40	1:75	18																	
2:71	1:88	2:73	2:18	2:13	1:58	4:50	4:29	3:60	2:96	3:13	2:20	3:00	3:23	2:40	2:51	2:23	1:78	19																	
2:93	2:25	3:09	2:43	2:00	1:59	4:60	4:76	3:63	3:92	3:27	2:59	3:00	3:25	2:40	2:60	2:25	1:78	20																	
2:66	2:27	2:82	2:24	2:00	1:69	4:50	4:54	3:60	3:50	3:30	2:49	3:00	3:27	2:40	2:42	2:33	1:84	21																	
2:92	2:21	2:80	2:13	2:15	1:69	4:80	4:46	3:84	3:42	3:55	2:67	3:00	3:20	2:40	2:58	2:50	1:83	22																	
3:25	2:44	3:09	2:70	2:19	1:80	5:00	5:49	4:00	4:67	3:77	3:11	3:00	3:44	2:40	3:02	2:58	2:08	23																	
3:31	2:97	2:92	2:43	2:18	1:63	5:50	5:59	4:40	4:67	4:05	3:27	—	3:40	—	2:94	2:43	2:04	24																	
3:50	2:70	3:15	2:10	2:33	1:33	—	5:50	—	4:36	3:58	2:88	—	3:44	—	2:53	2:42	1:87	25																	
3:15	2:50	3:00	2:75	1:96	1:69	—	5:31	—	4:50	3:75	2:93	—	3:50	—	2:93	2:18	1:90	26																	
3:72	2:71	2:90	2:15	1:91	1:53	—	5:78	—	4:52	4:23	3:04	—	3:62	—	2:79	2:29	1:76	27																	
4:86	3:14	3:11	2:54	2:33	1:88	—	6:12	—	4:98	4:67	3:52	—	3:40	—	2:76	2:43	1:91	28																	
2:90	2:19	2:88	2:27	2:05	1:60	4:60	4:57	3:63	3:57	3:26	2:46	2:90	3:15	2:32	2:51	2:26	1:78	29																	
2:82	2:10	2:98	2:26	2:04	1:59	4:50	4:50	3:60	3:48	3:29	2:46	2:90	3:11	2:32	2:47	2:33	1:81	30																	
2:73	2:08	2:75	2:12	1:86	1:41	4:50	4:46	3:60	3:44	3:07	2:34	3:00	3:00	2:40	2:40	2:07	1:65	31																	
2:99	2:81	2:82	2:29	2:19	1:74	4:50	4:47	3:60	3:60	3:26	2:48	2:80	3:00	2:24	2:34	2:29	1:88	32																	
2:79	2:07	2:91	2:80	2:05	1:60	4:50	4:88	3:60	3:84	3:09	2:33	3:00	3:23	2:40	2:56	2:26	1:75	33																	
3:45	2:70	3:04	2:45	2:14	1:73	5:40	5:66	4:32	4:57	3:97	3:08	3:00	3:45	2:40	2:82	2:38	1:93	34																	
2:97	2:22	2:96	2:32	2:07	1:59	4:60	4:69	3:68	3:69	3:36	2:58	2:90	3:21	2:32	2:56	2:31	1:79	35																	
2:96	2:22	2:97	2:32	2:07	1:57	4:60	4:73	3:68	3:71	3:33	2:50	2:90	3:27	2:32	2:56	2:33	1:77	36																	
1:74	1:21	1:61	1:21	1:07	0:79	·	2:97	·	2:19	2:05	1:43	·	1:77	·	1:34	1:21	0:89	37																	

1. Tjänstefolk.

Manliga tjänare. Frågeformulärens uppgifter om kontant års-lön (städsel inberäknad) för manlig tjänare inom olika län och landsdelar samt för riket i dess helhet återgivas i form av medeltal i tab. 2, kol. 3. Riksmedeltalet utgör 556 kr. Kontantlönerna för manliga tjänare äro mycket växlande i olika bygder. Låga genomsnittslöner förekomma i vissa trakter av östra och västra Sverige, medan höga löner äro utmärkande för de norra och södra landsändarna. — Mer än $\frac{1}{3}$ av de för år 1931 redovisade dränglönerna ligga mellan 450 och 600 kr.

Den andra huvuddelen av tjänarnas avlöning utgöres av fri kost och logi. Värdet av denna löneförmån, vilket å formulären beräknats med ledning av inackorderingspris e. d. för personer i jämförlig ställning, utgjorde i medeltal för hela riket 1³⁸ kr. per dag och växlade i de särskilda länen mellan lägst 1²² och högst 1⁴⁸ kr. per dag.

Genom multiplicering av de nyssnämnda å formulären uppgivna värdena för kost och logi med dagarnas antal under ett år erhållas motsvarande värden per år. Dessa ingå i den i tab. 2, kol. 4 redovisade totalavlöningen per år, vilken i medeltal för riket i dess helhet beräknats till 1060 kr.

Utöver årsavlöningen i form av kontant lön och fritt vivre utgå ännu i vissa landsdelar, särskilt i Norrland, till tjänstefolket naturapersedlar, vanligen kläder eller material till sådana.

Kvinnliga tjänare. Den kontanta årslönen för kvinnlig tjänare framgår av tab. 2, kol. 5. Riksmedeltalet utgör 425 kr.

Den kontanta genomsnittslönen för kvinnlig tjänare utgjorde år 1931 76 % av motsvarande medelsiffra för manlig tjänare mot 61 % år 1920. Differensen har sålunda under mellantiden minskats icke oväsentligt, och på vissa orter lära kvinnliga jordbrukstjänare numera t. o. m. nått upp till samma årslöner som manliga. Skillnaden mellan de manliga och de kvinnliga lönerna växlade emellertid betydligt i olika landsdelar. Störst var skillnaden (i medeltal 284—249 kr.) i de sex nordligaste länen, där kvinnornas löner endast utgjorde 53—61 % av männens, medan den minsta differensen (resp. 70, 72 och 72 kr.) förekom i Stockholms, Uppsala och Västmanlands län, där motsvarande procental utgjorde resp. 87, 87 och 86.

Värdet av fri kost och bostad för kvinnlig tjänare uppskattas något lägre än samma förmåner för manlig. Riksmedeltalet för de kvinnliga tjänarna var 1¹⁹ kr. per dag eller 19 öre lägre än för de manliga. Genomsnittliga årsvärdet av dessa förmåner ingår i den i tab. 2, kol. 6 redovisade totalavlöningen, vilken utgjorde 860 kr. per år i medeltal för hela riket.

Liksom beträffande manlig tjänare utgår även till kvinnlig lönen i vissa trakter av Norrland till någon del i form av kläder och andra naturapersedlar.

2. Statare.

Medan det mindre och medelstora jordbrukets viktigaste arbetskraft utgöres av ogifta tjänare i arbetsgivarens kost, äro däremot för storbruket typiska de merendels gifta tjänare, vilka i stället för kost erhålla s. k. stat av för det egna hushållet erforderliga livsförnödenheter.

I undersökningen ha medtagits dels körkarlar (och med dem jämställda jordbruksarbetare), vilka utgöra den statavlönade personalens talrikaste men lägst kvalificerade och lägst avlönade grupp, dels kreatursskötare, vilka på grund av sin längre arbetstid och sitt mera ansvarsfulla arbete pläga erhålla något högre lön. Å frågeformuläret begärdes uppgifter om den gängse kontanta årslönen för var och en av dessa bägge arbetarkategorier, vidare om statens sammansättning och penningvärde samt slutligen om statarfamiljens bostad.

Statare: kontant årslön. Den i rikets olika län gängse kontanta årslönen redovisas i medeltal i tab. 2, kol. 8 och 11. För körkarlar uppgår lönen i genomsnitt för hela riket till 629 kr. Kreatursskötarnas kontantlön ligger i allmänhet något högre och utgör i genomsnitt för samtliga härad m. m., varifrån löneuppgifter inkommit, 727 kr. Skillnaden mellan körkarlarnas och kreatursskötarnas kontanta årslöner synes vara störst i östra och västra Sverige, där kreatursskötarnas genomsnittliga kontantlön med 17 % överstiger körkarlarnas, och lägst i södra Sverige, där differensen är 11 %. — Utöver den fasta lönen tillkomma för kreatursskötarna stundom premier eller provisioner å ladugårdens produkter till icke oväsentliga belopp.

Statare: naturaförmåner. Statens sammansättning har under senare år till en viss grad påverkats av de i kollektivavtalen uppställda normalstaterna.

Enligt de för tjänsteåret 1931/1932 gällande lokala avtalen skulle i de mellan-svenska avtalsdistrikten hel stat omfatta följande naturaförmåner per år, nämligen 1 280 l oskummad mjölk, 300 kg vete, 600 kg råg, 100 kg korn och 300 kg bland-säd (i vissa distrikt 200 kg korn och 200 kg blandsäd), 50 kg ärter, 15 ar potatisland, bränsle till husbehov samt fri bostad. För Bergslagen gälla med få avvikelser samma bestämmelser. Den skånska statlistan, som mera skiljer sig från de övriga, föreskriver 1 460 l oskummad mjölk, 100 kg vete, 700 kg råg, 600 kg korn, 1 200 sträckfamnar potatisland, 24 hl stenkol, 4 kbm björk- eller bokved och ett lass risbränsle, varvid dock stenkolet kan utbytas mot 80 hl torv och risbränslot mot 2 kbm barrved. — I riksavtalet anges förmånernas art och beskaffenhet något närmare. Sålunda föreskrives bl. a., att familjebostad skall bestå av 2 rum och kök eller 1 rum och kök med tillsammans en golvyta av minst 35 kvm, garderober och skafferi ej inräknade. Därest sådant bostadsutrymme ej kan beredas, ersättes bristande utrymme med 10 kr. per år och felande fullt 3-tal kvm golvyta. Till bostaden, som skall vara sund och i övrigt i gott skick samt kunna hållas väl uppvärmd, skola höra potatiskällare och matbod eller andra anordningar för förvaring av potatis och matvaror, vedbod, svinhus, om möjligt även höns hus, tvätt-

Tab. 3. Medelkvantiteter och medelpris för vissa statvaror samt medelvärden av andra naturaförmåner.

Län och hushållningssällskapsområden	Medelkvantiteter av						Medelpris för						Medelvärde per familj och år av	
	oskummad mjölk,	vete,	råg,	korn,	havre o. bland-säd,	potatis,	oskummad mjölk, kr. per 100 l	vete, kr. per 100 kg	råg, kr. per 100 kg	korn, kr. per 100 kg	havre o. bland-säd, kr. per 100 kg	potatis, kr. per 100 kg	bränsle, kr.	bostad (inkl. trädgård), kr.
Stockholms	1 288	300	600	160	233	1 345	13	16	14	11	10	6	67	142
Uppsala	1 322	313	588	183	208	1 380	13	17	15	11	10	5	80	146
Södermanlands	1 187	300	600	83	317	1 325	12	17	15	12	10	6	60	130
Östergötlands	1 278	307	621	121	293	1 320	12	17	15	13	11	6	78	129
Jönköpings	1 141	219	581	31	339	963	12	17	15	13	11	6	72	126
Kronobergs	1 156	119	630	43	383	730	11	16	14	12	10	4	66	116
Kalmar	1 017	185	750	69	230	1 130	13	17	15	12	11	6	73	128
norra hush.-sällsk.	1 003	225	625	50	275	1 150	12	16	14	12	10	5	49	105
södra » »	1 027	158	833	82	200	1 114	14	18	16	13	12	6	89	144
Gotlands	1 027	350	508	325	25	882	11	15	13	10	10	5	82	111
Blekinge	1 080	267	867	—	300	1 707	15	18	15	—	11	4	100	198
Kristianstads	1 209	100	700	242	183	1 884	14	17	15	11	13	4	98	143
Malmöhus	1 235	119	669	569	38	1 674	12	17	15	12	12	5	108	179
Hallands	1 137	116	908	—	300	1 652	10	16	14	—	12	5	95	148
Göteborgs o. Bohus	1 143	203	433	—	238	861	13	17	15	—	10	6	82	148
Älvsborgs	1 217	185	482	—	388	1 147	11	17	15	—	11	6	75	155
norra hush.-sällsk.	1 276	189	517	—	411	1 127	11	17	14	—	10	7	77	164
södra » »	1 150	181	444	—	363	1 164	11	17	15	—	11	5	72	145
Skaraborgs	1 276	229	580	29	416	1 293	10	17	14	11	10	5	74	115
Värmlands	1 211	305	564	—	391	820	15	17	14	—	10	7	79	120
Örebro	1 243	312	566	25	323	1 260	12	17	15	12	10	5	78	147
Västmanlands	1 209	325	550	38	375	1 450	12	17	15	11	10	5	67	133
Hela riket år 1931	1 203	220	611	177	274	1 230	12	17	15	12	10	6	78	138
» » » 1930	1 207	220	609	170	280	·	13	17	15	12	10	·	84	141
» » » 1929	1 208	210	608	163	272	·	14	18	16	14	13	·	88	137
» » » 1913	995	86	639	172	163	·	10	15	13	12	11	·	43	64

stuga eller del i sådan m. m. Potatisland skall genom arbetsgivarens försorg gödslas och brukas, medan sättning, rensning och upptagning av potatis skall verkställas av den, som innehar potatislandet.

Enligt de erhållna uppgifterna synes statens sammansättning i verkligheten vara rätt skiftande i olika delar av landet. I allmänhet synes dock på en egendom samma stat gälla för såväl körkarlar som kreatursskötare; endast omkring 4 % av de insända frågeformulären innehölla anteckning om, att sistnämnda ståtarkategori erhållit annan — vanligen något högre — stat än körkarlarna.

I vilken utsträckning olika varuslag ingå i statlistorna (för körkarlar) belyses av ovanstående tab. 3.

Oskummad mjölk ingår i alla statlistor, men utbytes ej sällan till någon del mot skummad, varvid enligt kollektivavtalen 3 I (i Skåne 2) av det senare slaget svara mot 1 I av det förra. Av brödsäd ingår råg i så gott som alla och vete i flertalet stater. Även fodersäd (havre och korn) förekommer ofta. En statvara av väsentlig vikt, nämligen potatisen, lämnas vanligen ej i måttet utan i form av rätt att skörda viss areal av arbetsgivarens potatisland. I föreliggande berättelse har

¹ Skörd å stataren anvisad del av gårdens potatisskifte jämte i mått eller vikt lämnad potatis, där sådant förekommer.

i tab. 3 införts de å formulären redovisade medelkvantiteterna av potatis, som kommit stataren tillgodo antingen i form av nettoskörd å stataren anvisad del av gårdens potatisskifte, eller i form av viss mängd av gårdens potatisskörd. I regel erhåller stataren även bränsle »till husbehov». Ännu för ett årtionde sedan förekommo sill och salt ganska ofta i statlistorna men nu endast i undantagsfall. I vissa landsdelar, särskilt i Småland och Västergötland, förekomma på en del håll kvarlevor av äldre tiders mera vidsträckta naturaavlöning, såsom smör, kött, fläsk, klädespersedlar (skodon) m. m. Emellertid har under de senare åren en bestämd tendens gjort sig gällande att förenkla staten genom att begränsa de däri ingående varuslagen till mjölk och spannmål.

Jämför man medelkvantiteterna av de olika statvarorna åren 1913 och 1931, finner man till en början, att den oskummade mjölken ökats och den skummade minskats. Vidare har vetekvantiteten stigit med något över 150 %, medan det inknapats något på rågen. Kornkvantiteten har föga förändrats, varemot havre och blandsäd, d. v. s. den egentliga fodersiden, ökats med c:a 70 %, vilket förbättrat statarnas möjligheter att hålla husdjur.

Vad slutligen statarbostaden beträffar, ha uppgifter endast begärts om det å orten vanliga rumsantalet. De inkomna svaren synas giva vid handen, att inom större delen av landet statarfamiljen innehar 1 rum och kök. Inom $\frac{1}{3}$ av de redovisningsområden, där statare förekomma, företrädesvis belägna i Sydsverige, utgöres dock den normala statarlägenheten av 2 rum och kök.

På grundval av de värdeuppskattningar av de i statlistorna ingående posterna, som uppgiftslämnarna med få undantag avgivit och vilka skulle avse å orten rådande salupris i parti (*icke gårdens bokpris*), ha utförts vissa i tab. 3 framlagda beräkningar rörande dels medelpriset per enhet å de viktigaste statvarorna (inkl. potatis), dels medelvärdet per familj av bränsle och bostad. I de fall, då omräkning av de lämnade kvantitetsuppgifterna mäst företagas från rymdmått till vikt eller omvänt, ha i regel använts de uppgifter om sädesslagens vikt per hl i de olika länen, som meddelas i statistiska centralbyråns årligen utgivna årsväxtberättelser. Där prisuppgifter eller värderingar saknas, ha approximationer företagits med ledning av motsvarande uppgifter från samma trakt eller annat tillgängligt prisstatistiskt material.

Hyresuppskattningens tillförlitlighet torde mången gång kunna sättas i fråga. I vissa jordbrukstrakter torde bostäder av liknande slag knappast finnas till uthyrning, varför hyresvärdena ofta bliva fingerade, och ganska allmänt torde vid värderingen de för taxeringsändamål uppgjorda, i regel synnerligen låga uppskattningarna kommit till användning.

Tab. 3 utvisar, att från hösten 1930 till hösten 1931 mjölkpriset sjunkit (med i medeltal $\frac{1}{2}$ öre per liter eller med 4%) men i övrigt inga nämnvärda prisförändringar ägt rum i fråga om de redovisade förnödenheterna. Värdena av bostad och bränsle ha uppskattats till något lägre belopp.

Naturaförmånernas sammanlagda värde per år, vilket ingår i den i tab. 2 redovisade totalavlöningen, utgjorde i genomsnitt för undersökningsområdet i dess helhet för körkarlar 618 kr. och för kreatursskötare 620 kr. Framhållas må, att i naturaförmånerna ej inräknats vissa mera sällan förekommande eller till sitt värde svårberäknliga förmåner, såsom fri läkarbehandling och sjukhusvård, fria försäkringsavgifter, fria skjutsar vid vissa tillfällen (kvarnskjutsar o. d.) eller den någon gång förekommande förmånen, att arbetsgivaren helt eller delvis betalar arbetarens skatter.

Statare: samtliga löneförmåner. K örkarlarnas totalavlönning per år (tab. 2, kol. 9) utgjorde i medeltal för samtliga de landsdelar, där statare förekomma, 1247 kr. Detta innebär en minskning från föregående år med 13 kr., i det att den kontanta årslönen minskats med 4 kr. och naturaförmånernas penningvärde med 9 kr.

Kreatursskötarnas totalavlönning (tab. 2, kol. 12) uppgick för riket i dess helhet till i genomsnitt 1347 kr.

3. Daglönare.

Under beteckningen daglönare eller dagsverkare plägar man sammanföra de lantarbetare, som helt eller delvis erhålla sin avlönning i form av daglön, timlön eller ackordsbetalning. Medan daglönare utan naturaförmåner i anställningssätt och avlöningsform nära överensstämmer med industriarbetarna, representera daglönare med naturaförmåner i viss mån en övergångsform mellan å ena sidan de nyssnämnda, helt kontantavlönade arbetarna, å den andra tjänar-, statar- och torparklasserna.¹ Det finnes sålunda daglönare, vilka i likhet med tjänarna ha fri kost och bostad, ävensom sådana, vilka åtnjuta endera av dessa förmåner.

Daglönen bestämmes i hög grad av dagsverkarens arbetsförmåga och är därför i regel olika för män och kvinnor samt för äldre och yngre arbetare. Vidare växlar dagspenningen allt efter arbetstidens längd och arbetsbehovets skiftningar under olika årstider. I frågeformuläret har uppgift begärts beträffande sommar- och vinterdaglöner för fullt arbetsföra manliga och kvinnliga dagsverkare såväl »i egen kost» som »i arbetsgivarens kost». Å formuläret ha arbetarna vidare efter anställningens varaktighet uppdelats i fasta och tillfälliga arbetare. Beträffande de senare har dessutom skillnad gjorts mellan tillfälliga arbetare med fri bostad och sådana utan fri bostad.

Fasta daglönare. Uppfattningen om vilka daglönare, som skola anses för fasta, synes vara ganska växlande i olika landsdelar.

I allmänhet torde såsom fasta betraktas de arbetare, vilka tagit anställning för ett år eller åtminstone för ett sommarhalvår, men särskilt i Skåne, Bergslagen och Norrland lära hit räknas även daglönare, vilkas arbetsavtal endast omfattar en tid av 1—4 månader. Medan de fasta daglönarna synas utgöra huvuddelen av bruksegendomarnas lantarbetarpersonal, spela de en något mindre betydande roll i de egentliga jordbruksbygderna, där avtal om längre tids stadigvarande arbete ofta träffas med husmän eller egnahemsinnehavare eller med hemmavarande vuxna söner och döttrar till statare, torpare, småbrukare m. fl.

Löneuppgifter rörande de fasta daglönarna meddelas i tab. 2, kol. 13—22. För *manliga* arbetare i egen kost uppgick sommardaglönen till 4.15

¹ Jfr den i de lantarbetarstatistiska årsböckerna för 1922 och 1923 publicerade specialundersökningen rörande löne- och arbetsförhållandena för olika lantarbetargrupper inom det större jordbruket.

kr. och vinterdaglönen till 3²⁸ kr. i genomsnitt för riket i dess helhet; skillnaden utgör alltså 0⁸⁷ kr. För daglönare i arbetsgivarens kost utgjorde dagspenningen i medeltal för riket 2⁹⁰ kr. på sommaren och 2¹⁹ kr. på vintern, alltså en differens på 0⁷¹ kr. Skillnaden mellan riksmedelalten för lönen i egen och i arbetsgivarens kost utgjorde på sommaren 1²⁵ kr. och på vintern 1⁰⁹ kr., vilka belopp alltså skulle motsvara kostens ungefärliga penningvärde.

De fasta *kvinnliga* daglönarna synas i regel utgöras av hustrur, döttrar och andra kvinnliga anhöriga till gårdens manliga arbetspersonal, med vilka muntligen avtalats om mera stadigvarande arbetshjälp. Utträknas genomsnittet av samtliga löneuppgifter för kvinnliga daglönare i egen kost, blir riksmedeltalet för sommardaglönen 2³⁸ kr. och för vinterdaglönen 2²⁷ kr. eller resp. 69 och 69 % av motsvarande dagsverkspris för manliga arbetare.

Betraktas därefter löneförhållandena för kvinnliga daglönare, som åtnjuta fri kost, finnes i medeltal för hela riket sommardaglönen utgöra 2⁰⁵ och vinterdaglönen 1⁶⁰ kr. Jämföras dessa tal med motsvarande siffror för daglön i egen kost, finnes kostens uppskattade värde i medeltal utgöra 0⁸³ kr. sommartid samt 0⁶⁷ kr. vintertid.

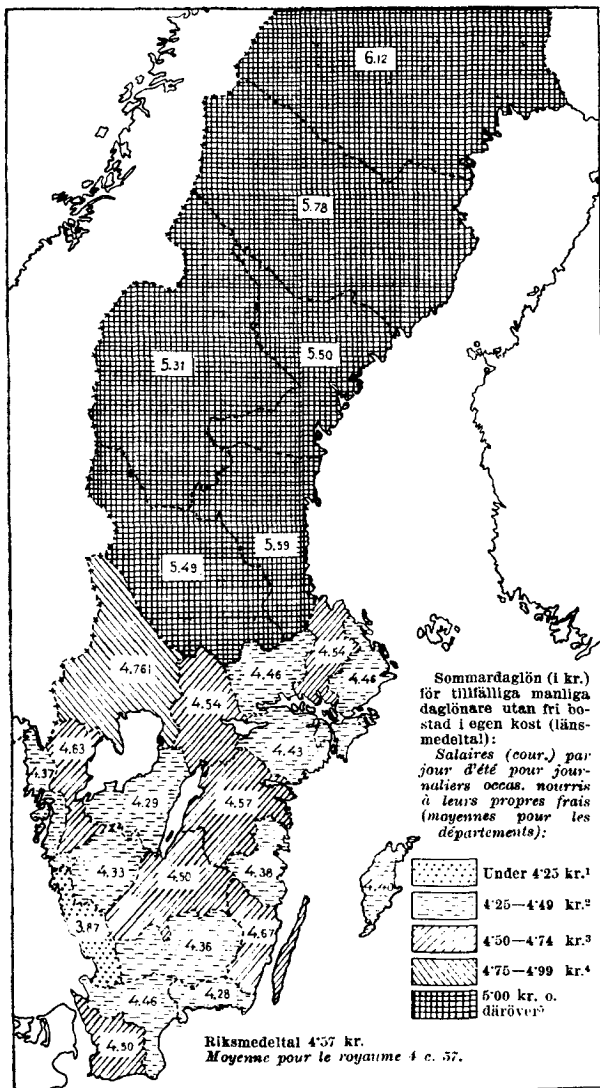
Tillfälliga daglönare. Det torde vara ett för det nutida rationaliserade jordbruket karakteristiskt förhållande, att antalet fasta arbetare alltmer inskränkes till det för driftens upprätthållande oundgängligen nödvändiga, vilket genom användning av arbetsbesparande maskiner och transportanordningar kan sättas lågt, medan det starkt ökade arbetsbehovet under skördetiden m. m. tillgodoses genom lejd arbetskraft.

Mellan dessa tillfälliga daglönare och de fasta daglönarna råder egentligen endast en gradskillnad, i det att, som ovan påpekats, såsom fast även kan betecknas daglönare, som allenast förbinder sig till en eller några få sommarmånaders arbete. Framhållas må också, att i allmänhet beträffande kvinnliga arbetare, vilka ofta på grund av husliga sysslor o. dyl. icke torde kunna prestera ett fullt regelmässigt utearbete, samt i vissa trakter, såsom i norra Sverige, jämväl i fråga om manliga arbetare, de olika daglönargrupperna synas vara skäligen svagt avgränsade mot varandra.

Landsdelar	Tillfälliga daglönare med fri bostad							
	m a n l i g a				k v i n n l i g a			
	i egen kost		i arbetsgivares kost		i egen kost		i arbetsgivares kost	
	sommar- daglön, kr.	vinter- daglön, kr.	sommar- daglön, kr.	vinter- daglön, kr.	sommar- daglön, kr.	vinter- daglön, kr.	sommar- daglön, kr.	vinter- daglön, kr.
Östra Sverige	4 ²⁰	3 ³⁰	3 ⁰⁹	2 ³⁴	2 ⁹⁹	2 ³⁶	2 ²²	1 ⁷⁷
Småland och Öarna	3 ⁹⁵	3 ²¹	2 ⁷⁶	2 ¹⁰	2 ⁸¹	2 ²⁶	1 ⁹¹	1 ⁵⁵
Södra Sverige	4 ²⁶	3 ⁵⁰	3 ¹⁷	2 ⁸⁸	2 ⁸³	2 ²⁶	2 ²⁷	1 ⁸⁴
Västra Sverige ...	4 ²³	3 ²¹	3 ¹²	2 ²⁶	3 ²⁴	2 ⁴⁸	2 ¹⁷	1 ⁷¹
Norra Sverige	5 ⁸⁵	4 ⁵²	3 ⁶²	2 ⁸⁸	3 ⁴¹	2 ⁷³	2 ²⁹	1 ⁷⁶
Hela riket	4 ⁸¹	3 ⁴³	3 ¹²	2 ³⁴	3 ⁰⁷	2 ⁴¹	2 ¹⁷	1 ⁷³

Arbetslön för tillfälliga manliga daglönare.

Salaires pour les journaliers occasionnels en 1931.

I det hösten 1931 utsända frågeformuläret hade beträffande de tillfälliga daglönarna uppgifter begärts om kontantlönen dels med och dels utan fri bostad.

Tillfälliga daglönare med fri bostad. Röran- de denna till synes relativt sällan förekommande arbetargrupp har endast ett fåtal löneuppgifter erhållits från varje län. De ha därför ej medtagits i tab. 2, utan redovisas landsdelsvis i tablån å föregående sida. Vid en jämförelse mellan tablåns riksmedeltal och motsvarande siffror i tab. 2 finner man, att lönerna för tillfälliga daglönare med fri bostad i allmänhet ligga emellan lönebeloppen för fasta daglönare och för tillfälliga utan fri bostad.

Tillfälliga daglönare utan fri bostad. Huvudparten av de tillfälliga daglönarna torde sakna förmånen av fri bostad. Dessa arbetare, för vilka länsvis redogöres i kol. 23—34 av tab. 2, erbjuda ett speciellt intresse därigenom, att deras avlöningar mera direkt röna inverkan av in-

dustriens konkurrens om arbetskraften och därför tendera att närma sig de löner, med vilka i norr skogsindustrien, i söder tegel- och sockerindustrierna betala sin tillfälliga arbetshjälp. Den ur nämnda synpunkt mest

¹ Au-dessous de 4 c. 25. — ² 4 c. 25—4 c. 49. — ³ 4 c. 50—4 c. 74. — ⁴ 4 c. 75—4 c. 99. — ⁵ 5 c. 00 et plus.

Genomsnittlig avlöning för tillfällig manlig daglönare i egen kost (utan fri bostad)

Län och hushållningssällskapsområden	sommar		vinter		Län och hushållningssällskapsområden	sommar		vinter	
	pr dag, kr.	pr timme, kr.	pr dag, kr.	pr timme, kr.		pr dag, kr.	pr timme, kr.	pr dag, kr.	pr timme, kr.
Norrbottnens ...	6·12	0·61	4·98	0·62	Älvsborgs	4·50	0·45	3·49	0·44
Västerbottnens..	5·78	0·58	4·52	0·57	norra hush.-sällsk.	4·63	0·46	3·54	0·44
Gävleborgs ...	5·59	0·56	4·67	0·58	södra hush.-sällsk.	4·33	0·43	3·42	0·43
Västernorrlands	5·50	0·55	4·26	0·55	Kristianstads .	4·46	0·45	3·59	0·45
Kopparbergs...	5·49	0·55	4·67	0·58	Stockholms ...	4·46	0·45	3·40	0·43
Jämtlands	5·31	0·53	4·50	0·56	Västmanlands	4·46	0·45	3·42	0·43
Värmlands ...	4·76	0·48	3·92	0·49	Södermanlands	4·43	0·44	3·35	0·42
Östergötlands .	4·57	0·46	3·57	0·45	Gotlands	4·40	0·44	3·38	0·42
Kalmar.....	4·54	0·46	3·63	0·45	Gotteborgs o. Bohus	4·37	0·44	3·53	0·44
norra hush.-sällsk.	4·38	0·44	3·50	0·44	Kronobergs ...	4·36	0·44	3·38	0·42
södra hush.-sällsk.	4·67	0·47	3·75	0·47	Skaraborgs ...	4·29	0·43	2·96	0·37
Uppsala.....	4·54	0·45	3·61	0·45	Blekinge	4·28	0·43	3·40	0·43
Örebro	4·54	0·45	3·50	0·44	Hallands	3·87	0·39	3·22	0·40
Jönköpings ...	4·50	0·45	3·38	0·42	Hela riket	4·57	0·46	3·57	0·45
Malmöhus.....	4·50	0·45	3·63	0·45					

betydelsefulla gruppen utgöres av de manliga arbetarna i egen kost. I genomsnitt för hela riket utgjorde daglönen för sådana 4·57 kr. om sommaren och 3·57 kr. om vintern. Medellönerna för tillfälliga arbetare lågo sommartiden 0·42 och vintertiden 0·29 kr. högre än lönesatserna för de arbetare, som kunde påräkna mera jämn sysselsättning under en större del av året.

Sommardaglönen för tillfällig arbetshjälp var högst i Norr- och Västerbotten och lägst i Halland, såsom framgår dels av kartogrammet å föregående sida, dels av tablån här ovan, i vilken länen ordnats i följd efter sommardaglönens genomsnittliga höjd.

I tablån belyses även skillnaden mellan sommar- och vinterdaglönen inom olika län. Denna skillnad är givetvis i främsta rummet beroende på arbetsdagens olika längd sommar och vinter, men även andra faktorer spela in. Dividerar man daglönen med arbetstiden, finner man, som tablån ävenledes utvisar, att sommartimplönen i vissa trakter är något högre, i andra lägre än vintertimplönen. Orsaken härtill är framför allt att söka i den olika efterfrågan på arbetskraft sommar och vinter.

För de tillfälliga manliga daglönarna i arbetsgivarens kost utgjorde i medeltal för hela riket sommardaglönen 3·28 kr. och vinterdaglönen 2·46 kr. Jämföras dessa siffror med motsvarande riksmideltal för arbetare i egen kost, befinnes skillnaden utgöra resp. 1·31 och 1·11 kr., vilka belopp sålunda skulle motsvara kostens uppskattade värde sommar och vinter.

Vad kvinnliga daglönare beträffar torde sådana, vilka mera tillfälligt biträda med rotfruktsskötsel o. d., i stor utsträckning arbeta på ackord. Dock förekommer även daglönsarbete i viss utsträckning. Genomsnittliga daglönen i egen kost för riket i dess helhet utgör 3¹⁵ kr. sommartid och 2⁵¹ kr. vintertid, vilket motsvarar 69 resp. 70 % av motsvarande lönesatser för manlig arbetare mot resp. 60 och 60 % år 1920.

För arbeterskor, som åtnjuta fri kost, utgör för hela riket sommar-daglönen 2²⁶ kr. och vinterdaglönen 1⁷⁸ kr. Sammanställda med lönerna för helt kontantavlönad arbeterska giva 1931 års uppgifter som genomsnittliga värden på förmånen av fri kost resp. 0⁸⁹ och 0⁷³ kr. per dag.

B. Skogsarbetare.

I mellersta och norra Sverige, å sydsvenska höglandet m. fl. landsdelar, där skogsbruket är huvudnäring, sker för vissa arbetarkategorier en regelmässig växling i sysselsättning under olika årstider mellan jordbruk och skogshantering, så att arbetare på landsbygden, vilka sommartid arbetat vid jordbruket, på vintern pläga finna arbete i skogen o. s. v. Det är därför av intresse att såsom komplement till löneuppgifterna för den mera tillfälliga arbetskraften inom jordbruket även ge en översikt över skogsarbetarnas löneförhållanden. Framhållas må, att skogsarbetena i vårt land så gott som uteslutande utföras på ackord.

Alltsedan vintern 1917/1918 har socialstyrelsen årligen från jägmästarna i reviren (f. n. 133) inhämtat uppgifter rörande normala dagsförtjänster vid skogsarbete för huggare och körare (häst och karl). På grundval av dessa uppgifter, vilka pläga avse förhållandena under första hälften av februari månad resp. år, ha översikter över löneförhållandena vid skogsbruket under vintersäsongen utarbetats och publicerats i Sociala Meddelanden. En sammanfattning av de sålunda publicerade löneuppgifterna, vilka så gott som uteslutande avse arbete på ackord, lämnas i efterföljande tablå, i vilken löneförändringarna för riket i dess helhet åskådliggöras från och med vintern 1918/1919, då arbetslönerna inom skogsbruket nådde sin toppunkt.

Sin största betydelse har ju skogsbruket för rikets norra delar (Värmland, Dalarna och Norrland), där under normala förhållanden minst 150 000 personer vintertid torde sysselsättas med skogsarbete. Den härstades under tiden närmast före krigets början (vintern 1913/1914) rådande lönenivån är känd genom den av socialstyrelsen år 1916 utgivna specialundersökningen »Skogsarbetarnas levnads- och arbetsförhållanden i Värmland, Dalarna och Norrland». Med utgångspunkt från nämnda undersökning lämnas i tab. 4 en översikt av löneförhållandenas utveckling inom detta område under tiden 1913/1914—1931/1932.

Vintern 1918/1919, då krigskonjunkturen i förening med de i hög grad

Vintern	K ö r a r e (häst och karl)			H u g g a r e		
	Medelför- tjänst per dag, kr.	Indextal		Medelför- tjänst per dag, kr.	Indextal	
		1918/19 =100	1926/27 =100		1918/19 =100	1926/27 =100
1918/1919	29·00	100	288	11·68	100	221
1919/1920	23·78	82	235	9·99	86	189
1920/1921	23·44	81	233	10·67	91	202
1921/1922	10·17	35	101	5·00	43	95
1922/1923	10·41	36	103	5·22	45	99
1923/1924	10·80	37	107	5·47	47	104
1924/1925	10·18	35	100	5·27	45	100
1925/1926	10·39	36	103	5·37	46	102
1926/1927	10·08	35	100	5·28	45	100
1927/1928	10·12	35	100	5·28	45	100
1928/1929	9·96	34	99	5·16	44	98
1929/1930	10·28	35	102	5·51	47	104
1930/1931	9·78	34	97	5·19	44	98
1931/1932	8·72	30	87	4·66	40	88

försvårade provianteringsförhållandena bragte arbetspriserna inom skogshanteringen till toppunkten, voro inom de egentliga skogsdistrikten huggarlönerna inemot fyra och körarlönerna över fyra gånger högre än före kristiden. Under vintern 1919/1920 medförde de förbättrade livsmedelsförhållandena en lönesänkning av omkring 20 %, men löneuppgörelserna under den därpå följande säsongen (1920/1921) inneburo åter någon stegring. Så kom vintern 1921/1922, då det allmänna prisfallet och den starka konkurrensen bland de arbetssökande om de nu väsentligt inskränkta skogsdrivningarna åstadkom en genomsnittlig löneminskning av inemot 60 % i förhållande till närmast föregående år.

Efter den starka lönesänkningen vintern 1921/1922 var, att döma av genomsnittstalen för hela riket, skogsbrukets lönenivå i stort sett tämligen oförändrad under de följande tio åren. Under loppet av år 1931 har emellertid den svåra depressionen inom skogshanteringen medfört en markerad lönereduktion. För samtliga revir tillsammans synas sålunda lönenivån f. n. ligga c:a 10 % lägre än föregående säsong. Löneförändringarna växla dock inom särskilda revir, ty medan från vissa rapporterats blott obetydliga förändringar, ha inom andra dagsförtjänsterna nedgått med ända till 20 % och däröver.

I förhållande till nivån före kriget ha de nuvarande skogsarbetarförtjänsterna ökat med omkring två femtedelar för huggare och en fjärdedel för körare. Såsom framgår av de medeltal för de olika överjägmästartistrikten i norra Sverige, som meddelas i tab. 4, synes dock löneutvecklingen i skilda trakter ha skett tämligen olikformigt, och i områdets sydligare delar (Bergslags och Stockholm—Gävle överjägmästartrikt)

Tab. 4. Skogsarbetarnas löneförhållanden i norra Sverige vintersäsongerna 1913/1914—1931/1932.

Överjägmästar- distrikt	Medelförtjänst (i kr.) per dag, vintern										
	1913/ 1914	1920/ 1921	1924/ 1925	1925/ 1926	1926/ 1927	1927/ 1928	1928/ 1929	1929/ 1930	1930/ 1931	1931/ 1932	
<i>Körare (höst och karl)</i>											
Bergslags	8.40	20.05	7.95	8.36	7.93	7.93	7.89	7.87	8.08	7.51	
Stockholm—Gävle	9.84	20.50	7.96	8.50	8.33	8.78	8.78	9.04	8.44	8.00	
Dalarnas		31.72	12.20	12.38	11.58	12.65	11.73	12.50	11.75	10.69	
Mellersta Norrlands	8.06	27.95	12.09	12.77	12.32	11.71	11.75	12.80	11.50	9.32	
Härnösands	7.25	26.81	12.67	13.33	12.71	12.33	12.18	11.94	10.96	10.00	
Umeå		25.18	11.33	11.91	11.84	12.11	12.14	12.45	11.87	10.19	
Skellefteå	6.63	22.43	10.75	10.80	9.94	10.50	10.67	11.83	11.50	9.04	
Nedre Norrbottens	6.73	23.69	11.04	10.81	11.00	11.04	10.77	11.66	10.27	10.10	
Övre Norrbottens		25.88	11.14	11.11	11.12	11.92	11.35	11.56	11.29	9.60	
Samtliga	7.56	25.33	10.99	11.25	10.92	11.04	10.84	11.38	10.65	9.47	
Indextal: basår 1913/1914	100	335	145	149	144	146	143	151	141	125	
1926/1927	—	—	—	—	100	101	99	104	98	87	
<i>Huggare</i>											
Bergslags	3.10	9.90	4.24	4.50	4.33	4.30	4.23	4.74	4.56	4.37	
Stockholm—Gävle	4.31	10.70	4.67	4.71	4.58	4.86	4.83	4.97	4.88	4.86	
Dalarnas		14.31	6.15	6.18	5.98	6.55	5.99	6.68	5.88	5.64	
Mellersta Norrlands	3.88	12.18	6.27	6.55	6.23	6.03	5.75	6.41	5.92	4.71	
Härnösands	3.25	11.50	6.25	6.46	6.35	6.17	6.04	6.46	5.88	4.90	
Umeå		10.62	5.81	6.28	6.02	6.01	6.05	6.58	5.79	5.06	
Skellefteå	3.42	10.00	5.70	5.76	5.19	5.60	5.61	6.11	6.05	4.73	
Nedre Norrbottens	3.41	11.42	6.06	5.83	5.87	5.73	5.77	6.18	5.65	5.33	
Övre Norrbottens		11.92	5.46	5.54	5.69	5.90	5.52	5.84	5.65	4.96	
Samtliga	3.57	11.54	5.69	5.80	5.65	5.69	5.53	6.03	5.55	4.96	
Indextal: basår 1913/1914	100	323	159	162	158	159	155	169	155	139	
1926/1927	—	—	—	—	100	101	98	107	98	88	

Tab. 5. Skogsarbetarnas löneförhållanden i olika län vintersäsongerna 1930/1931 och 1931/1932.

Län	Medelförtjänst i kr. per dag för				Län	Medelförtjänst i kr. per dag för			
	körare		huggare			körare		huggare	
	30/31	31/32	30/31	31/32		30/31	31/32	30/31	31/32
Stockholms	8.00	7.50	4.50	4.25	Älvsborgs	8.13	7.38	4.13	4.06
Uppsala	7.50	7.75	4.50	4.75	Skaraborgs	6.96	6.16	3.95	3.58
Södermanlands	7.50	7.00	4.75	4.25	Värmlands	9.10	8.06	4.86	4.57
Östergötlands	7.25	6.40	4.25	3.90	Örebro	7.00	6.90	4.50	4.33
Jönköpings	7.50	6.63	4.81	3.63	Västmanlands	8.75	7.58	4.92	4.67
Kronobergs	6.67	6.33	4.00	3.57	Kopparbergs	11.44	10.96	5.89	5.75
Kalmar	7.25	6.30	4.05	3.75	Gävleborgs	11.20	10.10	5.65	5.35
Gotlands	7.50	8.00	4.00	4.00	Västernorrlands	11.43	9.79	5.45	4.65
Blekinge	8.00	6.50	5.00	4.25	Jämtlands	11.33	8.94	5.89	4.47
Kristianstads	7.50	7.33	4.13	3.94	Västerbottens	11.19	9.90	5.76	4.39
Malmöhus	9.00	6.75	4.50	3.25	Norrbottnens	10.87	9.81	5.71	5.14
Hallands	7.50	6.50	4.50	4.00	Hela riket	9.78	8.72	5.19	4.66
Östergötlands o. Bohus	7.63	7.38	4.50	4.69					

förefalla arbetsförtjänsterna för körare numera vara till och med lägre än vintern 1913/1914.

Då det ansetts önskvärt att erfar, huru lönenivån för skogsarbetare ställer sig inom olika län, har en omräkning ur denna synpunkt av de föreliggande reviruppgifterna verkställt i tab. 5. Jämföras länsmedeltalen för vintersäsongen 1931/1932 med motsvarande vinterdaglöner vid jordbruksarbete i egen kost (tab. 2 sid. 15), befinnes skogsarbetarlönen överstiga lantarbetarlönen med drygt 1 kr. för riket i dess helhet, varmot för vissa län de båda lönesiffrorna ligga ganska nära varandra. I båda fallen torde daglönen avse en arbetsdag vintertid av ungefär 8 timmar, vilket bör beaktas vid jämförelse med de i det följande meddelade arbetslönerna för vägarbete och för industriarbete m. m.

C. Vägarbetare.

Liksom skogsarbetet utgör flerstädes även vägarbetet en inkomstkälla för den jordbrukande befolkningen. Angående vägarbetarnas löneförhållanden har socialstyrelsen sedan år 1927 från vägstyrelser och väg-entreprenörer inhämtat årliga uppgifter, i regel avseende förhållandena under sommarsäsongen, vilka i bearbetad form återgivits i Sociala Meddelanden.¹ En sammanfattning av dessa löneuppgifter lämnas i följande tablå:

Med vägarbete sysselsatta grovarbetare ²	Samtliga vägdistrikt						Därav distrikt			
	1927	1928	1929	1930	1931	1932	med koll.-avtal		utan koll.-avtal	
Antal vägdistrikt med löneuppg.	153	342	344	348	371	372	85	98	286	274
Genomsnittl. timförtj. (kr.)										
vid tidlönsarbete	0.68	0.70	0.70	0.72	0.73	0.73	0.80	0.79	0.70	0.70
vid ackordsarbete	0.83	0.85	.	0.89	0.87	0.85	0.95	0.95	0.85	0.81
oavsett löneform ³	0.79	0.79	0.78	0.86	0.85	0.76	0.74

Vägarbetarlönerna ha företett en i stort sett stigande tendens t. o. m. år 1930, då den genomsnittliga timförtjänsten uppgick till 0.79 kr. Denna medelförtjänst bestod oförändrad under år 1931, men nedgick under år 1932 med 1 öre eller till 0.78 kr. Arbetsförtjänsterna voro under år 1931 på detta område i genomsnitt 72 % högre än inom jordbruket, där tillfälliga daglönnare i egen kost under sommaren 1931 i medeltal erhöilo 0.46 kr. per timme (sid. 15), men icke obetydligt (14 %) lägre än inom industri, hantverk m. m., om man inskränker denna jämförelse till genom-

¹ Senast i Soc. Medd. årg. 1932, sid. 720 o. f.

² Siffrorna för 1927 och 1928 avse delvis även vägbyggnadsarbetare, medan uppgifterna för de följande åren endast gälla vägunderhållsarbetare. Medeltalen för 1927—1929 äro enkla medeltal av de från resp. vägdistrikt inkomna uppgifterna om normal timförtjänst, medan medeltalen för 1930—1932 vägs efter väglängden inom resp. distrikt. Dessa avvikelser torde dock endast i ringa mån minska siffrornas jämförbarhet.

³ Dessa siffror ha med användande av vissa uppgifter om, hur stor del av arbetet, som utföres mot tidlön resp. på ackord, approximativt beräknats på grundval av uppgifterna om tid- och ackordlöner.

snittliga timförtjänsten för vuxna manliga industriarbetare på landsbygden (dyrortsgrupp A, 0⁹² kr.; jfr tab. 14 sid. 85).

Av tablan framgår vidare, att lönesänkningen under år 1932 i första hand berört sådana distrikt, där lönerna icke äro reglerade genom kollektivavtal. I samband härmed har den merförtjänst, som framträder inom de distrikt, där kollektivavtal förefinnas, ökat från 13 till 15 %. Anmärkas bör, att den kollektiva avtalsformen synes vinna ständigt ökad utbredning; år 1932 voro lönerna reglerade genom kollektivavtal inom 98 distrikt eller 26 % av samtliga mot resp. 23 och 16 % åren 1931 och 1930.

Tab. 6. Genomsnittliga timförtjänster (oavsett löneform) inom olika län för med väg- underhållsarbete sysselsatta grovarbetare åren 1931 och 1932.

L ä n	Genomsnittlig timförtjänst (kr.)		L ä n	Genomsnittlig timförtjänst (kr.)	
	1931	1932		1931	1932
Stockholms	0·95	0·91	Älvsborgs.....	0·79	0·79
Uppsala	0·79	0·80	Skaraborgs	0·71	0·72
Södermanlands	0·73	0·76	Värmlands	0·79	0·78
Östergötlands	0·78	0·77	Örebro	0·79	0·77
Jönköpings	0·75	0·77	Västmanlands	0·77	0·73
Kronobergs	0·82	0·84	Kopparbergs	0·83	0·82
Kalmar	0·68	0·68	Gävleborgs	0·86	0·82
Gotlands	0·82	0·83	Västernorrlands	0·84	0·81
Blekinge	0·73	0·74	Jämtlands	0·83	0·74
Kristianstads	0·76	0·79	Västerbottens	0·76	0·71
Malmöhus	0·75	0·74	Norrbottnens.....	0·87	0·87
Hallands	0·75	0·75	Samtliga vägdistrikt	0·79	0·78
Göteborgs och Bohus.....	0·80	0·76			

För övrigt berörde lönesänkningen närmast ackordsförtjänsterna, vilka nedgingo från i genomsnitt 0·87 kr. per timme år 1931 till 0·85 kr. år 1932. Däremot ha tidlönerna uppvisat samma medelvärde (0·73 kr.) under de båda senaste åren. Detta förhållande sammanhänger till stor del med, att lönesänkningen under år 1932, såsom ovanstående tab. 6 samt följande tablå utvisa, i första hand framträtt i norra Sverige, där ackordssystemet är särskilt utbredd, och där även mellan åren 1930 och 1931 en viss nedgång förmärktes:

Genomsnittl. timförtjänst (kr.)	Östra Sverige		Småland o. Öarna		Södra Sverige		Västra Sverige		Norra Sverige		Hela riket	
	1931	1932	1931	1932	1931	1932	1931	1932	1931	1932	1931	1932
vid tidlönsarbete	0·75	0·75	0·71	0·72	0·70	0·71	0·72	0·72	0·76	0·72	0·73	0·73
vid ackordsarbete	0·96	0·94	0·84	0·86	0·86	0·86	0·85	0·85	0·87	0·83	0·87	0·85
oavsett löneform	0·80	0·79	0·75	0·77	0·76	0·76	0·77	0·76	0·83	0·79	0·79	0·78

Enligt föreliggande uppgifter utföres i genomsnitt 43 % av allt väg- underhållsarbete såsom ackordsarbete, men variationerna härvidlag mellan olika vägdistrikt äro mycket betydande (från 0 till 100 %). Den även-

ledes starkt växlande merförtjänsten vid ackordsarbete har i samband med nedgången i ackordslönerna minskats från i genomsnitt 26 % år 1930 till resp. 21 och 19 % under åren 1931 och 1932.

Att även de här anförda löne-medeltalen dölja betydande olikheter mellan de olika vägdistrikten, framgår av följande tablå:

	Procentuellt antal vägdistrikt, där timförtjänsten utgjorde (i kr.):											1·00 och däröver
	under 0·50	0·50- 0·54	0·55- 0·59	0·60- 0·64	0·65- 0·69	0·70- 0·74	0·75- 0·79	0·80- 0·84	0·85- 0·89	0·90- 0·94	0·95- 0·99	
Vid tidlönsarbete												
1931	0·3	6·5	1·6	15·5	11·4	18·4	22·2	11·1	3·5	4·9	0·6	4·0
1932	1·1	7·6	2·2	18·1	9·7	20·3	18·6	10·3	4·1	3·5	0·8	3·7
Vid ackordsarbete												
1931	—	—	0·3	2·5	4·7	6·5	13·7	16·2	10·8	13·7	4·7	26·9
1932	0·4	1·1	0·4	4·7	2·9	8·3	16·6	15·2	10·5	12·7	4·0	23·2
Oavsett löneform												
1931	0·3	2·3	4·0	8·0	8·0	16·2	18·5	16·2	9·7	6·8	4·3	5·7
1932	1·4	6·1	1·1	8·9	9·2	20·6	16·4	12·6	9·5	4·7	3·9	5·6

De högsta och de lägsta genomsnittliga timförtjänsterna (oavsett löneform) utgjorde år 1931 resp. 0·47 och 1·73 kr. samt år 1932 resp. 0·40 och 1·51 kr. Om man frånräknar de båda fjärdedelar av vägdistriktet, där de högsta och de lägsta timförtjänsterna förekomma, befinnes timförtjänsten inom den återstående mellersta hälften av distriktet ha varierat mellan 0·70 och 0·85 kr. under år 1931 och mellan 0·68 och 0·80 kr. under år 1932.

De betydande skiljaktigheterna i vägarbetarnas löner, vilka även framgå av de i tab. 6 meddelade genomsnittslönerna för olika län, sammanhänga med, att vägarbetet ofta har en väsentligt olika karaktär inom olika distrikt. På många håll utgör det, såsom förut antytts, fortfarande liksom under naturavvåghållningens dagar en bisyssla för jordbruksbefolkningen. Särskilt å starkare trafikerade vägar brukar däremot vägunderhållet numera ombesörjas av mera yrkesmässiga vägarbetare, vilka i stor utsträckning äro fackligt organiserade och fått sina arbetsförhållanden reglerade genom kollektivavtal.

II. Löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.

A. Undersökningens primärmaterial.

Undersökningens innehåll. Efterföljande redogörelse utgör en fortsättning på socialstyrelsens i föregående årgångar av Lönestatistisk årsbok och tidigare i *Sociala Meddelanden* publicerade, sedan år 1918 pågående årliga undersökningar angående löneförhållandena för förvaltnings- och arbetarpersonal inom industri, handel och samfärdsel, allmänna verk och byggnadsarbeten m. m. och innehåller en översikt av löneläget och löneutvecklingen till och med år 1931 inom dessa verksamhetsområden.¹ I samband härmed ha verkställts undersökningar rörande löneläget inom olika län, dyrortsgrupper och i vissa större städer ävensom beträffande skiljaktigheterna i lönehänseende mellan export- och hemmamarknadsindustri samt inom företag av olika storlek. Dessutom meddelas i det följande vissa summariska beräkningar rörande arbetstidens längd per år, varvid särskilt uppmärksammas förhållandena inom de s. k. säsongyrkena. I redogörelsen ha i likhet med föregående år inarbetats vissa uppgifter dels angående tidlöner inom hantverk, restaurangrörelse och husligt arbete och dels angående löneförhållandena inom sjömansyrket samt för statens järnvägars och statens vattenfallsverks anläggningsarbetare. En nyhet för året är, att den årliga statistiken över förvaltningspersonalens genomsnittslöner kunnat kompletteras genom för vissa hit hörande grupper erhållna individuella löneuppgifter.

Insamlandet av undersökningens huvudsakliga primärmaterial, som avser faktiskt utbetalda löner inom industri, handel, samfärdsel och allmän tjänst etc., har liksom tidigare skett genom utsändande av frågeformulär till vederbörande arbetsgivare, varvid förutsatts, att erforderligt material skulle kunna åstadkommas på frivillighetens väg. De kompletterande uppgifterna om lönesatser för hantverkare, sjöfolk och hembiträden m. fl. härröra från de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna. Lönematerialet rörande statens anläggningsarbetare har ställts till förfogande av statens järnvägars byggnadsavdelning och banavdelning samt av vattenfalls-

¹ Jfr Lönestatistisk årsbok för Sverige 1930, sid. 29 o. f. samt Soc. Medd. årg. 1931, sid. 187 o. f.

styrelsens byggnadsavdelning. De kompletterande individuella löneuppgifterna för förvaltningspersonalen ha erhållits i samband med införskaffande av material till en för närvarande inom socialstyrelsen pågående specialundersökning rörande anställningsförhållandena m. m. för privatanställda.

Det frågeformulär, som använts vid införskaffande av undersökningens huvudsakliga primärmaterial eller de s. k. arbetsgivaruppgifterna och som i förminskad skala avtryckts å sid. 101—102 (bil. 2), överensstämmer nära med det, som användes vid föregående års undersökning. För förvaltningspersonalen upptog formuläret tre särskilda grupper, nämligen teknisk personal, kontorspersonal och butikspersonal, med fördelning på män och kvinnor. Å den för arbetarna avsedda delen av formuläret begärdes uppgifter angående antalet vid resp. företag anställda arbetare i medeltal under verksamhetstiden (kalenderåret 1931 eller del därav), med fördelning på män, kvinnor och minderåriga, ävensom angående antalet utgjorda dagsverken och arbetstimmar samt totalsumman till arbetarna utbetalad avlöning under motsvarande tidsperiod, specificerad på ordinarie tid och övertid samt efter tidlön och ackordslön. Vid beräkningen av sammanlagda löneinkomsten skulle medtagas värdet av naturaförmåner samt kontant utbetalade, i den egentliga arbetslönen ej ingående förmåner. Vidare skulle arbetsgivaren å formuläret uppgiva det antal veckor (arbetsdagar) företaget varit i gång under året och i samband därmed omfattningen och innebörden ur arbetstidssynpunkt av eventuellt förekommande driftsinskränkningar. Slutligen innehöll formuläret vissa frågor, avsedda att möjliggöra dyrortsgruppering av företagen samt deras inordnande under någon av grupperna export- eller hemmamarknadsindustri.

Primärmaterialiets omfattning. Blanketterna utsändes av socialstyrelsen i början av februari månad 1932 till sammanlagt 7 770 arbetsgivare i olika delar av riket. Det övervägande flertalet av de tillskrivna återsände de utsända frågeformulären vederbörligen ifyllda. Sammanlagt ha till styrelsen inkommit lönestatistiska uppgifter från 6 784 arbetsgivare eller 87 % av de tillskrivna.

Allteftersom löneuppgifterna inkommo till socialstyrelsen, underkastades de omedelbart en ingående granskning, varvid bl. a. jämförelseskett med lönesatser i gällande kollektivavtal. Vid bearbetningen har det, för erhållande av ett så fullgott material som möjligt, befunnits lämpligt att av olika anledningar utgalla 256 formulär. Det till grund för undersökningen liggande primärmaterialiet utgöres av uppgifter från 6 528 företag, av vilka 4 846 redovisat både förvaltningspersonal och arbetare, 623 enbart förvaltningspersonal och 1 113 enbart arbetare. Från dessa företag ha redovisats tillsammans 447 977 personer, av vilka 90 009 hänförts till förvaltningspersonal och 357 968 till arbetare. Av de redovisade arbetarna

representera 80½ % den egentliga industrien och återstoden eller 19½ % grupperna samfärdsel (enskild), spårvägsdrift, byggnadsverksamhet (inkl. statliga och kommunala byggnads- och anläggningsarbeten) samt handel och varulager.

Primärmaterialets beskaffenhet. Såsom källa för kunskap om löneförhållandena inom industri och hantverk m. m. måste det erhållna primärmaterialet anses lida av vissa bristfälligheter, härflytande ur flera felkällor. I samband med den inom styrelsen verkställda granskningen har visserligen en del kompletterande material införskaffats, varjämte uppenbart felaktiga uppgifter korrigerats. Men speciellt för vissa näringsgrenar kvarstår likväl en del ofullständigheter, vilka framför allt göra sig gällande vid beräkningen av årslönerna inom de s. k. säsongyrkena. I det följande skall göras ett försök att närmare utreda betydelsen av de viktigaste bland angivna felkällor.

Vad först beträffar den kvantitativa bristen vid redovisningen av förefintlig personal inom olika näringsgrenar, föreligga vissa möjligheter att siffermässigt påvisa dess omfattning genom en jämförelse mellan antalsuppgifterna i förevarande löneundersökning å ena sidan samt 1920 års folk- och yrkesräkning och den årliga industristatistiken å den andra.

I fråga om förvaltningspersonalen uppgick denna — såsom ovan nämnts — vid de 5 469 företag, som vid besvarande av undersökningens frågeformulär redovisat dylik personal, till 90 009 personer, varav 63 950 voro män och 26 059 kvinnor. Satt i relation till hela antalet förvaltningspersonal i enskild tjänst, som på basis av 1920 års folkräkning kan beräknas uppgå till åtminstone 175 000 personer,¹ skulle det insamlade materialet ungefär motsvara 52 % (59 % av männen och 39 % av kvinnorna) av den samhällsgrupp, vars löneförhållanden här äro föremål för undersökning. Inom de olika i löneundersökningen redovisade grupperna har emellertid redovisningen skett med rätt olika grad av fullständighet. Beträffande teknisk personal torde uppgifter lämnats för omkring 71 %. Av kontorspersonalen skulle i utredningen vara medtagna cirka 58 % (62 % av männen och 49 % av kvinnorna). Rörande butikspersonal synas uppgifter endast föreligga för omkring 31 % av de anställda (36 % för männen och 28 % för kvinnorna).

Beträffande arbetarpersonalen är att märka, att den senast tillgängliga industristatistiken hänför sig till 1930 samt att industristatistiken i allmänhet blott avser fabriksindustri, däremot icke småindustri och hantverk (inkl. byggnadsverksamhet). Om man söker bortse från dessa sistnämnda grupper även i lönestatistiken, ger en approximativ kalkyl vid handen,

¹ Siffran är beräknad under det visserligen kanske ej alldeles riktiga antagandet, att personalsiffrorna i den årliga industristatistiken äro indicerande för utvecklingen av hela förvaltningspersonalen efter år 1920.

att de i förevarande undersökning redovisade industriarbetarna motsvara inemot 65 % av den större industriens personal. Väsentligt ogynnsammare ter sig däremot representativiteten beträffande småindustri och hantverk, av vilka grupper lönestatistiken kan beräknas redovisa högst 10 %.

Den ovan för fabriksindustrien konstaterade genomsnittssiffran är emellertid underkastad betydande variationer inom de olika industrigrupperna. Starkast representerade äro grupperna kraft-, belysnings- och vattenverk (92 %) samt textil- och beklädnadsindustri (77 %), svagast jord- och stenindustri (52 %) samt träindustri (56 %). Går man än längre i detalj och undersöker de särskilda industrigrenarna, finnas dessa vara företrädde i lönestatistiken i än mera växlande utsträckning. Medan statistiken exempelvis omfattar praktiskt taget samtliga arbetare inom porslins-, kakel- och lergodsfabriker, tobaksfabriker, pappersmassfabriker och konstgödningsfabriker, äro näringsgrenar sådana som torvindustri samt färgrier, blekerier och impregneringsfabriker endast företrädde med resp. 29 och 14 % av totalantalet arbetare enligt industristatistiken.

I detta samband bör uppmärksamheten även riktas på det förhållandet, att förskjutningar i de uppgiftslämnande företagsgruppernas sammansättning från det ena året till det andra kunna tänkas påverka undersökningens resultat. I årets löneundersökning ingå åtskilliga företag, som icke varit med i undersökningen föregående år, vartill kommer, att icke alla företag, som tidigare deltagit, i år fullföljt uppgiftslämnandet. I förhållande till det stora antal företag, som år efter år lämnat uppgifter till lönestatistiken, äro likväl dylika förskjutningar av relativt obetydlig omfattning, vartill kommer, att nytillkomna företag i viss utsträckning träda i avgångnas ställe. Det är därför sannolikt, att de under ett visst år inträffade förändringarna i företagets sammansättning endast undantagsvis kunna utöva något väsentligare inflytande på den genomsnittliga lönenivån. Härpå tyda även resultaten av vissa kontrollberäkningar avseende arbetarpersonalen, vilka företagits vid tvenne särskilda tillfällen, nämligen för åren 1913—1917 samt 1920—1927, varvid medtagits å ena sidan samtliga redovisade företag, å andra sidan endast de »genomgående» företag, som lämnat uppgifter för samtliga i resp. perioder ingående år.¹

Även om således lönestatistikens material för de särskilda åren i stort sett kan betraktas såsom härrörande från samma eller i varje fall likartade företag, föreligger givetvis alltid den möjligheten, att statistikens resultat kan röna inverkan av under en följd av år pågående förskjutningar i primärmaterialets sammansättning. För utrönande av betydelsen av dylika förskjutningar, av vilka de viktigaste sammanhånga med förändringar i personalens sammansättning med hänsyn till kön och ålder samt fördelning på olika dyrortsgrupper och företag med olika avsättningsområden, ha i det följande vissa särskilda bearbetningar av primärmaterialet verkställts.

¹ Jfr Statens offentliga utredningar 1931: 20, sid. 168.

De efter granskningen inom socialstyrelsen kvarstående kvalitativa bristerna hos primärmaterialet sammanhånga väsentligen med det använda frågeformulärets uppställning och medföra en rätt snäv avgränsning av de statistiska huvudsiffror, som med större anspråk på tillförlitlighet kunna därur framräknas. Mot de på grundval av formulärets uppgifter beräknade genomsnittslönerna per timme och per dag torde dock ej några vägande erinringar kunna göras. Annorlunda är förhållandet med den genomsnittliga årslönen, som framkommer genom division av den totala lönesumman med medelantalet arbetare under verksamhetstiden. Detta medeltal beräknas därvid i regel på så sätt, att man hopräknar antalet anställda vid varje avlöningstillfälle (d. v. s. i regel en gång varje vecka) under året (resp. den del av året företaget varit i gång), summerar de sålunda erhållna siffrorna och därefter dividerar summan med antalet avlöningsdagar.

Härigenom erhålles uppgift om företagets genomsnittliga arbetsstyrka under året (resp. säsongen). Detta medeltal lämnar emellertid ingen upplysning om, hur länge de enskilda arbetarna i genomsnitt varit anställda vid företaget under året, ej heller om hur många individer, som under årets lopp varit sysselsatta inom företaget i fråga. Alldenstund totalantalet under året faktiskt sysselsatta personer i regel överstiger det beräknade medeltalet, tenderar dessa arbetares medellön att understiga den i lönestatistiken beräknade årslönen. Denna felkälla blir givetvis av mindre betydelse i fråga om de företag, som året om sysselsätta en någorlunda konstant arbetsstyrka. Vid utpräglade säsongföretag ger däremot den framräknade medelförtjänsten mera ett mått på löneinkomsten för de inom dessa fack relativt fåtaliga årsarbetarna än på den arbetsinkomst, som faktiskt intjänas under yrkets normalsäsong. Med hänsyn härtill ha också i det följande inga årslöner beräknats inom mera utpräglade säsongyrken, såsom byggnadsarbete, målning, flottning, stenbrott och stenhuggerier samt torvindustri. Önskvärt vore givetvis att även för dessa näringsgrenar erhålla tillförlitliga uppgifter om års- eller säsongförtjänsten, men härför krävas ingående specialundersökningar med individuella uppgifter för varje arbetare rörande faktisk arbetstid och arbetslön. I avsaknad av dylika ha å sid. 53 anförts några siffror rörande säsongens normala längd inom vissa hithörande yrken. Genom att multiplicera den sålunda angivna arbetstiden med lönestatistikens genomsnittliga tim- eller dagsförtjänster kan en ungefärlig föreställning om de faktiska genomsnitts-inkomsterna per år i dessa yrken erhållas.

Även i ett annat hänseende kan det lönestatistiska materialet göras till föremål för vissa erinringar. De erhållna uppgifterna medge nämligen allenast ett fastställande av avlöningsbelopp för manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare inom vissa näringsgrupper och näringsgrenar men icke för arbetare med skiljaktig sysselsättning, utbildning och kompetens, varför det icke är möjligt att exempelvis särskilja löner för yrkes- och

grovarbetare. Då olika industrier sysselsätta yrkes- och grovarbetare i mycket växlande proportioner, måste därför med frågeformulärets nuvarande uppställning även jämförbarheten mellan genomsnittslönerna för olika näringsgrenar bli till en viss grad lidande. Härtill kommer slutligen, att någon fördelning av arbetarna efter deras individuella löneinkomster ej är möjlig.¹

Såsom slutresultat av omprövningen av primäruppgifternas beskaffenhet kvarstår dels att arbetare inom fabriksindustrien blivit fullständigare redovisade än inom småindustrien och hantverket, dels att det summariska tillvägagångssättet vid löneredovisningen visserligen ej nämnvärt påverkar tillförlitligheten av de beräknade dags- och timförtjänsterna men däremot nödvändiggör viss försiktighet vid årslönsstatistikens användning. Varsamhet påkallas även vid jämförelse mellan lönenivån inom olika näringsgrupper och näringsgrenar, på grund av att primärmaterialet ej möjliggör en sammanställning av jämförbara yrkesspecialiteter.

B. Arbetstid och arbetslön.

a. Översikt över lönenivåns förändringar åren 1913—1931.

1. Förvaltningspersonal.

Löneutvecklingen inom olika personalgrupper. En första översikt av resultatet av 1931 års lönestatistiska beräkningar lämnas med avseende på förvaltningspersonalen i tab. 7 avd. a, som redovisar den i genomsnitt per anställd utbetalade årsavlönings storlek för vart och ett av åren 1913—1931, varvid tålen för löneinkomsten per år erhållits genom att dividera från resp. företag erhållna uppgifter om totalsumma utbetald avlön i kontant och in natura med medeltalet anställda under verksamhetstiden. Härvid har förvaltningspersonalen uppdelats på män och kvinnor inom trenne huvudgrupper, nämligen teknisk personal (ingenjörer, kemister, verkmästare, förmän o. d.), kontorspersonal o. d. (exkl. direktörer, disponenter m. fl. företagsledare) samt butikspersonal. För var och en av dessa personalgrupper meddelas i tabellen för hela den undersökta perioden indextal för årslönen, varvid avlöningen år 1913 satts = 100 (avd. b). Därjämte har för att underlätta ett detaljstudium av löneutvecklingen under de senaste åren, sedan prisförhållandena åtminstone i viss utsträckning stabiliserats, särskilda indextal beräknats, varvid år 1926 valts till basår (avd. c). För redogörelseåret 1931 har man sökt ytterligare belysa löneläget genom att meddela tvenne serier av löne-medeltal, av vilka den

¹ Jfr Utredning och förslag rörande viss omläggning av socialstyrelsens lönestatistik. Statens offentliga utredningar 1931: 32.

ena är beräknad med och den andra utan hänsynstagande till för året nytillkomna personalgrupper.

Tabellen visar, att förvaltningspersonalens löner undergått en ständig ökning till och med år 1921, då lönenivån i genomsnitt för samtliga personalgrupper låg 142 % högre än år 1913. Sedermera ha penninglönerna gått väsentligt tillbaka, och de uppgingo under redogörelseåret 1931 till ej fullt dubbla beloppet av 1913 års siffra. Ett närmare studium av tabellen ger emellertid vid handen, att löneförskjutningarna företett betydande olikheter inom skilda områden. Medan exempelvis lönen för den lägst avlönade gruppen, butikspersonalen, stigit mest eller med 95 %, ha tekniker och kontorister fått sina löner ökade med resp. 82 och 77 %, om hänsyn ej tages till för året nytillkomna personalgrupper, vilkas löner verka sänkande på tabellens medellöner. Därjämte har ökningen i allmänhet varit högre för kvinnorna (107 %) än för männen (89 %).

Den allmänna löneutvecklingen. Beträffande de i tab. 7 redovisade lönefluktuationerna bör emellertid beaktas, dels att siffrorna på grund av beräkningssättet närmast återspegla förhållandena vid resp. års mitt och dels att den genomsnittliga lönenivån påverkas av växlingar i materialets sammansättning, särskilt personalens fördelning på yrkesgrupper, på män och kvinnor samt på olika dyrorts- och åldersgrupper. Det måste därför anses vara av intresse att, i den mån materialet det medgiver, söka eliminera inverkan av dylika faktorer och genom s. k. standardberäkningar undersöka, huru löneförhållandena gestaltat sig för en ur här anförda synpunkter möjligast homogen grupp, för vilken inga andra förändringar inträtt än de, som återspeglas i årslönernas växlingar. Dylika standardberäkningar kunna i fråga om de två första faktorerna (d. v. s. yrke och kön) i viss utsträckning verkställas för hela den undersökta perioden, medan korrekationer med hänsyn till den tredje faktorn endast äro möjliga för åren 1920—1931, alldenstund någon fördelning på dyrortsgrupper ej ägt rum för tidigare år. En viktig omständighet slutligen, till vilken det nuvarande materialet ej medger att hänsyn tages, är den under redovisningsperioden möjligen förändrade ålderssammansättningen. Särskilt inom sådana grupper av anställda, där avståndet mellan begynnelse- och slutlön är stort och tjänsteåldern merendels medför successiva löneuppflyttningar, kunna därför årsmedeltalens förändringar återspegla icke blott faktiska löneförhöjningar eller lönenedsättningar utan även växlingar i personalens åldersfördelning.

För att i den utsträckning materialet det medgiver genomföra en standardberäkning med avseende å yrke och kön, förutsättes, att relativa antalet män och kvinnor, fördelade på de tre i tab. 7 redovisade personalgrupperna, varit detsamma år 1913 som år 1931, samt att lönestegringen inom varje särskild kategori varit den, som utvisas i nyssnämnda tabell. En sådan beräkning ger till resultat, att den allmänna lönestegringen under

Tab. 7. Lönenivåns förändringar för i enskild tjänst anställd förvaltningspersonal åren 1913—1931.¹

År	M ä n				K v i n n o r				S a m t l i g a a n s t ä l l d a			
	Löneinkomst per år för											
	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga	tek- nisk perso- nal	kon- tors- perso- nal	bu- tiks- perso- nal	samt- liga
a) Absoluta tal, kr.												
1913	3 131	2 309	1 314	2 346	1 204	1 257	881	1 135	3 025	2 064	1 163	2 049
1914	.	.	.	2 400	.	.	.	1 160	3 089	2 100	1 198	2 101
1915	.	.	.	2 500	.	.	.	1 210	3 184	2 196	1 265	2 194
1916	.	.	.	2 730	.	.	.	1 320	3 496	2 379	1 398	2 385
1917	4 253	3 116	1 919	3 197	1 498	1 669	1 196	1 535	4 028	2 758	1 668	2 815
1918	5 195	3 950	2 421	4 115	1 865	2 192	1 548	2 039	5 070	3 479	2 129	3 638
1919	5 857	4 760	2 782	4 901	2 347	2 612	1 867	2 439	5 780	4 212	2 400	4 315
1920	6 541	5 406	3 565	5 573	2 802	3 160	2 440	2 957	6 443	4 808	2 977	4 916
1921	6 716	5 417	3 495	5 625	2 981	3 300	2 455	3 085	6 584	4 807	2 937	4 950
1922	6 105	4 802	3 134	5 030	2 847	3 032	2 274	2 845	6 002	4 300	2 678	4 460
1923	5 653	4 552	3 028	4 699	2 849	2 820	2 167	2 627	5 565	4 027	2 551	4 102
1924	5 616	4 476	3 057	4 681	2 780	2 773	2 090	2 574	5 527	3 956	2 498	4 076
1925	5 618	4 491	3 060	4 683	2 783	2 726	2 101	2 537	5 528	3 941	2 507	4 053
1926	5 595	4 249	3 082	4 526	2 852	2 700	2 070	2 509	5 506	3 769	2 483	3 928
1927	5 570	4 242	3 101	4 520	2 568	2 661	2 093	2 487	5 457	3 749	2 509	3 918
1928	5 643	4 224	3 059	4 540	2 665	2 601	2 046	2 433	5 533	3 710	2 453	3 908
1929	5 619	4 206	2 914	4 512	2 624	2 589	2 014	2 412	5 509	3 689	2 381	3 880
1930	5 590	4 135	3 065	4 464	2 551	2 535	2 083	2 389	5 473	3 617	2 477	3 824
1931	5 613 (5 613)	3 939 (4 244)	2 646 (2 646)	4 220 (4 442)	2 654 (2 654)	2 551 (2 551)	1 976 (1 976)	2 350 (2 350)	5 495 (5 495)	3 542 (3 658)	2 271 (2 271)	3 678 (3 762)
b) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	.	.	.	102	.	.	.	102	102	102	103	103
1915	.	.	.	107	.	.	.	107	105	106	109	107
1916	.	.	.	116	.	.	.	116	116	115	120	116
1917	136	135	146	136	124	133	136	135	133	134	143	137
1918	166	171	184	175	155	174	176	180	168	169	183	178
1919	187	206	212	209	195	208	212	215	191	204	206	211
1920	209	234	271	238	233	251	277	261	213	233	256	240
1921	215	235	266	240	248	263	279	272	218	233	253	242
1922	195	208	239	214	236	241	258	251	198	208	230	218
1923	181	197	230	200	237	224	246	231	184	195	219	200
1924	179	194	233	200	231	221	237	227	183	192	215	199
1925	179	194	233	200	231	217	238	224	183	191	216	198
1926	179	184	235	193	237	215	235	221	182	183	213	192
1927	178	184	236	193	213	212	238	219	180	182	216	191
1928	180	183	233	194	221	207	232	214	183	180	211	191
1929	179	182	222	192	218	206	229	218	182	179	205	189
1930	179	179	233	190	212	202	236	210	181	175	213	187
1931	179 (179)	171 (184)	201 (201)	180 (189)	220 (220)	203 (203)	224 (224)	207 (207)	182 (182)	172 (177)	195 (195)	180 (184)
c) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1926 sättes = 100												
1927	100	100	101	100	90	99	101	99	99	99	101	100
1928	101	99	99	100	93	96	99	97	100	98	99	99
1929	100	99	95	100	92	96	97	96	100	98	96	99
1930	100	97	99	99	89	94	101	95	99	96	100	97
1931	100 (100)	93 (100)	86 (86)	93 (98)	93 (93)	94 (94)	95 (95)	94 (94)	100 (100)	94 (97)	91 (91)	94 (96)

¹ Siffrorna för år 1931 inom parentes avse lönedeltal med frånräknande av vissa för året nytillkomna grupper (linjepersonal vid de enskilda järnvägarna m. m.).² Approximativt beräknade siffror.

Tab. 7 (forts.). Lönenivåns förändringar för i enskild tjänst anställd förvaltningspersonal åren 1913—1931.

År	M ä n				K v i n n o r				Samtliga anställda			
	Löneinkomst per år för											
	tek- nisk per- sonal	kon- tora- per- sonal	bu- tiks- per- sonal	samt- liga	tek- nisk per- sonal	kon- tora- per- sonal	bu- tiks- per- sonal	samt- liga	tek- nisk per- sonal	kon- tora- per- sonal	bu- tiks- per- sonal	samt- liga
d) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	.	.	.	100	.	.	.	100	100	100	101	101
1915	.	.	.	93	.	.	.	93	91	92	95	93
1916	.	.	.	89	.	.	.	89	89	88	92	89
1917	84	83	90	84	77	82	84	83	82	83	88	85
1918	74	76	82	78	69	77	78	80	75	75	81	79
1919	72	79	81	80	75	80	81	82	73	78	79	81
1920	78	87	101	88	87	93	103	97	79	87	95	89
1921	89	98	110	100	103	109	116	113	90	97	105	100
1922	100	107	123	110	121	124	132	129	102	107	118	112
1923	102	111	130	113	134	127	139	131	104	110	124	113
1924	103	111	134	115	133	127	136	130	105	110	124	114
1925	102	110	132	114	131	123	135	127	104	109	123	113
1926	104	107	137	112	138	125	137	128	106	106	124	112
1927	104	108	138	113	125	124	139	128	105	106	126	112
1928	105	107	136	113	129	121	136	125	107	105	123	112
1929	106	108	131	114	129	122	136	126	108	106	121	112
1930	109	109	142	116	129	123	144	128	110	107	130	114
1931	113	108	126	113	138	128	141	130	114	108	123	113
	(113)	(116)	(126)	(119)	(138)	(128)	(141)	(130)	(114)	(111)	(123)	(116)
e) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1926 sättes = 100												
1927	101	101	102	101	91	100	102	100	100	100	102	101
1928	102	100	100	101	94	97	100	98	101	99	100	100
1929	102	101	97	102	94	98	99	98	102	100	98	101
1930	105	102	104	104	94	99	106	100	104	101	105	102
1931	109	101	93	101	101	102	103	102	109	102	99	102
	(109)	(109)	(93)	(107)	(101)	(102)	(103)	(102)	(109)	(105)	(99)	(104)

perioden 1913—1931 uppgår till 87 %, om hänsyn liksom tidigare ej toges till för året nytillkomna personalgrupper. Det indextal, som anger den allmänna lönenivåns genomsnittliga höjd år 1931, om löneinkomsten år 1913 sättes = 100, blir således 187 eller tre enheter högre än motsvarande okorrigerade medeltal i tab. 7.

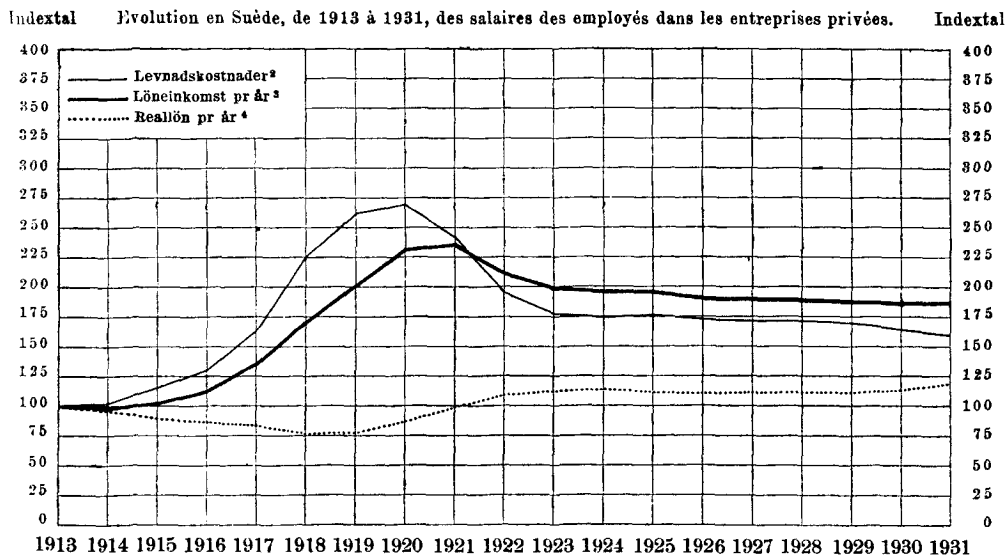
Ovan utförda beräkningar hänföra sig emellertid uteslutande till penninglönerna och avse således endast de nominella förändringar i årslönerna, som inträffat under redogörelseperioden. En beräkning av, i vad mån dessa fluktuationer i penninglönerna äro reella och således innebära förfogande över en större eller mindre kvantitet varor och tjänster, möjliggöres genom en sammanställning av nyssnämnda löneindextal med socialstyrelsens indexsiffror för levnadskostnadernas stegring, omräknade med år 1913 som bas (i st. f. 1 juli 1914). Dock endast i viss mån, enär sistnämnda indextal närmast avser tjänstemän och arbetare med en medelinkomst av 2 000 kr. år 1914 och ej beaktar de särdrag konsumtionen kan förete inom andra yrkes- och inkomstgrupper.

Medelindex för år 1931 har erhållits genom att taga genomsnittet av de publicerade indextalen för 1 januari, 1 april, 1 juli, 1 oktober och 31 december 1931 (1 januari 1932).

I efterföljande tablå och diagram meddelas indextal för varje år från och med 1913 till och med 1931 dels för levnadskostnaderna, dels för penninglönen (efter standardberäkning med avseende på yrke och kön) jämte motsvarande reallön (d. v. s. årsinkomsten per anställd reducerad till 1913 års prisnivå):

Indextal (1913 = 100)	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931
Löneinkomst per år ¹	98	102	112	135	170	201	231	235	211	199	196	196	190	190	189	188	186	181 (187)
Levnadskostnader	102	115	130	162	225	261	269	241	195	177	174	176	172	171	171	169	164	159
Reallön per år.	96	89	86	83	76	77	86	98	108	112	113	111	110	111	111	111	113	114 (118)

Diagram II. Löneutvecklingen i Sverige för förvaltningspersonal i enskild tjänst under åren 1913—1931.

¹ Se sid. 37, not 1.

² Nombres indices du coût de la vie (villes et agglomérations quasi-urbaines). — ³ Salaire nominal par an. — ⁴ Salaire réel par an.

Därest nu meddelade löne- och levnadskostnadsberäkningar kunna tillmätas vitsord, skulle av indextalen och diagrammet å föregående sida framgå, att lönestegringen för förvaltningspersonalen under periodens nio första år eller till och med år 1921 mer än uppvägs av ökningen i levnadskostnader, vilket innebär, att reallönen under dessa år var lägre än utgångsåret. Under den följande prissänkingsperioden blev förhållandet det motsatta, i det att såväl penninglöner som levnadskostnader sjönko, de senare dock hastigare än de förra, varigenom reallönen ökades. Under loppet av ett enda år, nämligen 1922, steg sålunda reallönen med 10 enheter (10 $\frac{1}{2}$ %) och under det följande året med ytterligare 4 enheter (3 $\frac{7}{8}$ %). Därmed uppnåddes ett nytt jämviktsläge, vid vilket reallönen i stort sett kvarstannat under de därpå följande åren. För år 1931 befinner den »standardberäknade» reallönen ligga 18 % över 1913 års nivå eller två enheter högre än motsvarande ovägda stegringsiffra i tab. 7 (avd. d). Huru reallönens utveckling sett sig för de olika personalgrupper, i vilka undersökningsmaterialet i förevarande statistik uppdelats, belyses närmare i tab. 7 (avd. d och e).

För att även erhålla ett begrepp om i vad mån förvaltningspersonalens genomsnittslöner påverkas av, att proportionen mellan antalet anställda inom olika dyrortsgrupper något förskjutits från det ena året till det andra, ha i nedanstående tablå uträknats nya indextal såväl för penninglönerna som för reallönerna under förutsättning av oförändrad sammansättning icke blott i avseende å yrke och kön utan även med hänsyn till dyrortsgrupp. Då, såsom ovan nämnts, erforderligt material härför endast förefinnes sedan år 1920, har detta år valts till utgångspunkt för den nya indexserien och satts = 100 (a-tal). Till jämförelse ha motsvarande indextal i tablå å sid. 39 omräknats med samma år till basår (b-tal).

Indextal ¹ för	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931
löneinkomst per år	a	100	100	89	84	83	83	81	80	79	78	75 (78)
	b	100	101	91	86	85	85	82	82	82	81	80 (81)
reallön per år	a	100	111	124	127	128	128	127	125	125	128	127 (132)
	b	100	112	126	130	131	131	128	128	128	129	131 (137)

En jämförelse mellan a- och b-talen visar, att de förra genomgående äro lägre än de senare, vilket tyder på, att en del av den tidigare konstaterade stegringen i lönenivån endast är en återspeglning av det förhållandet, att de högsta dyrortsgrupperna numera innesluta en något större andel av lönestatistikens material än tidigare varit fallet. I regel ligga visserligen a-talen endast 2 à 3 enheter under b-talen, men för enstaka år blir skillnaden av något större betydelse. År 1931 exempelvis utgjorde

¹ Indextalen äro beräknade på grundval av personalens sammansättning år 1931 a) med hänsyn tagen till fördelningen på dyrortsgrupper, b) utan hänsyn tagen till fördelningen på dyrortsgrupper. Se även sid. 37, not 1.

differensen — om man begränsar sig till reallönen — 5 enheter, varigenom den korrigerade stegringsciffran för reallönen under perioden 1920—1931 sjönk från 37 till 32 %, om hänsyn ej tagés till de för året nytillkomna personalgrupperna.

2. Arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.

Löneutvecklingen för män, kvinnor och minderåriga. I efterföljande tab. 8 meddelas genomsnittssiffror för de i undersökningen ingående industriarbetarnas m. fl. löneinkomster per arbetstimme, dag och år, dels för redogörelseåret 1931 och dels för vart och ett av åren 1913—1930, varvid särskilda lönesiffror beräknats för män, kvinnor och minderåriga.

För belysande av löneutvecklingen sedan tiden före världskrigets utbrott förefinnes direkt jämförelsematerial endast i fråga om dags- och årsinkomster. Då emellertid möjligheten att kunna direkt jämföra även timförtjänster vid olika tidpunkter är ägnad att underlätta bedömandet av löneutvecklingen, har en approximativ beräkning av den genomsnittliga arbetslönen per utgjord arbetstimme verkställts på grundval av föreliggande uppgifter angående lönéinkomsten per dag och med ledning av från arbetstidsundersökningar, kollektivavtal m. m. erhållna siffror rörande arbetsdagens längd. Å andra sidan har för åren 1921—1925, då uppgifter om antalet utgjorda dagsverken ej inhämtats, daglönerna beräknats genom att multiplicera den genomsnittliga timförtjänsten med normalantalet arbetstimmar per dag, d. v. s. 8. På detta sätt ha indextal för tim-, dags- och årsförtjänster kunnat beräknas för varje år under perioden 1913—1931.

I anslutning härtill ha vissa beräkningar utförts för att belysa prisutvecklingens betydelse för arbetslönens faktiska höjd. Ett bedömande av löneutvecklingen förutsätter nämligen en jämförelse i första hand mellan penninglönerna och prisläget på de varor, vilka ingå i en arbetarfamiljs konsumtion. En mätare på denna prisutveckling föreligger i socialstyrelsens levnadskostnadsindex, och genom en omräkning av penninglönerna med denna erhålles den s. k. reallönen, vilken sålunda visar förändringarna i arbetslönernas köpkraft. I andra hand bör — för att en föreställning också skall erhållas om förändringarna i lönernas betydelse som arbetskostnader — en jämförelse ske med kostnaden för övriga produktiva hjälpmedel och med produktpriserna i allmänhet.

Av tabellen framgår, att stegringen i den genomsnittliga *timförtjänsten* för samtliga redovisade arbetare från 1913—1931 beräknats till 190 %. Liksom för förvaltningspersonalen kan även för arbetarna en tendens till utjämning i lönenivån för män och kvinnor konstateras. Från 1913 till 1931 ha sålunda timlönerna för kvinnliga arbetare stigit med 213 %, medan männens inkomst per timme räknat under motsvarande tid ökats

Tab. 8. Lönenivåns förändringar för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. åren 1913-1931.

År	Män			Kvinnor			Minderåriga			Samtliga arbetare		
	Löneinkomst per											
	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år
a) Absoluta tal, kr.												
1913	0·45	4·32	1 241	0·24	2·34	651	0·18	1·76	485	(0·40)	3·32	1 091
1914	0·47	.	.	0·25	.	.	0·19	.	.	(0·42)	3·38	1 090
1915	0·49	.	.	0·26	.	.	0·21	.	.	(0·43)	4·12	1 171
1916	0·53	5·14	1 479	0·28	2·73	755	0·23	2·18	600	(0·47)	4·58	1 308
1917	0·66	6·28	1 773	0·35	3·27	854	0·29	2·71	727	(0·58)	5·65	1 569
1918	0·86	8·94	2 502	0·50	4·66	1 113	0·41	3·77	971	(0·85)	8·16	2 236
1919	1·28	11·48	3 186	0·68	6·11	1 634	0·50	4·48	1 186	(1·13)	10·30	2 838
1920	1·65	13·23	3 607	0·98	7·86	2 136	0·69	5·55	1 456	1·49	11·91	3 237
1921	1·63	13·12	3 363	0·96	7·70	1 820	0·66	5·30	1 193	1·49	11·97	2 999
1922	1·18	9·52	2 570	0·73	5·90	1 498	0·48	3·82	912	1·07	8·65	2 293
1923	1·12	9·11	2 482	0·69	5·53	1 490	0·46	3·66	933	1·01	8·19	2 215
1924	1·14	9·12	2 592	0·70	5·60	1 519	0·47	3·76	983	1·08	(8·09)	2 309
1925	1·18	9·36	2 651	0·71	5·68	1 539	0·48	3·92	1 047	1·06	(8·31)	2 365
1926	1·19	9·57	2 707	0·72	5·61	1 567	0·49	3·76	1 049	1·07	8·58	2 413
1927	1·20	9·57	2 753	0·72	5·64	1 601	0·49	3·79	1 073	1·08	8·56	2 455
1928	1·22	9·67	2 697	0·73	5·71	1 614	0·49	3·73	1 035	1·09	8·63	2 416
1929	1·25	9·99	2 846	0·74	5·80	1 637	0·51	3·92	1 099	1·12	8·90	2 528
1930	1·29	10·40	2 865	0·75	5·95	1 671	0·51	3·95	1 096	1·16	9·28	2 553
1931	1·29	10·26	2 767	0·75	5·38	1 582	0·49	3·87	1 016	1·16	9·20	2 453
b) Index tal för penninglönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	104	.	.	104	.	.	106	.	.	105	102	100
1915	109	.	.	108	.	.	117	.	.	108	108	107
1916	118	119	119	117	117	116	128	124	124	118	120	120
1917	147	145	143	146	140	131	161	154	150	145	148	144
1918	213	207	202	208	197	171	228	214	200	213	214	205
1919	284	266	257	283	261	251	278	255	245	283	270	260
1920	367	306	291	408	336	328	383	315	300	373	312	297
1921	362	304	271	400	329	280	367	301	246	373	313	275
1922	262	220	207	304	252	230	267	217	188	268	226	210
1923	249	211	200	288	236	229	256	208	192	253	214	203
1924	253	211	209	292	239	233	261	214	203	258	212	212
1925	262	217	214	296	243	236	267	223	216	265	218	217
1926	264	222	218	300	240	241	272	214	216	268	225	221
1927	267	222	222	300	241	246	272	215	221	270	224	225
1928	271	224	217	304	244	248	272	212	213	273	226	221
1929	278	231	229	308	248	251	283	223	227	280	233	232
1930	287	241	231	313	254	257	283	224	226	290	243	234
1931	287	238	223	313	251	243	272	220	209	290	241	225
c) Index tal för penninglönen, om avlöningen år 1926 sättes = 100												
1927	101	100	102	100	101	102	100	101	102	101	100	102
1928	103	101	100	101	102	103	100	99	99	102	101	100
1929	105	104	105	103	103	104	104	104	105	105	104	105
1930	108	109	106	104	106	107	104	105	104	108	108	106
1931	108	107	102	104	105	101	100	103	97	108	107	102

Tab. 8 (forts.). Lönenivåns förändringar för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. åren 1913—1931.

År	Män			Kvinnor			Minderåriga			Samtliga arbetare		
	Löneinkomst per											
	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år
d) Indextal för <i>real</i> lönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1914	102	.	.	102	.	.	104	.	.	103	100	98
1915	95	.	.	94	.	.	102	.	.	94	94	93
1916	91	92	92	90	90	89	98	95	95	91	92	92
1917	91	90	88	90	86	81	99	95	93	90	91	89
1918	95	92	90	92	88	76	101	95	89	95	95	91
1919	109	102	98	108	100	96	107	98	94	108	103	100
1920	136	114	108	152	125	122	142	117	112	139	116	110
1921	150	126	112	166	137	116	152	125	102	155	130	114
1922	134	113	106	156	129	118	137	111	96	137	116	108
1923	141	119	113	163	133	129	145	118	108	143	121	115
1924	145	121	120	168	137	134	150	123	117	148	122	122
1925	149	123	122	168	138	134	152	127	123	151	124	123
1926	153	129	127	174	140	140	158	124	126	156	131	128
1927	156	130	130	175	141	144	159	126	129	158	131	132
1928	158	131	127	178	143	145	159	124	125	160	132	129
1929	164	137	136	182	147	149	167	132	134	166	138	137
1930	175	147	141	191	155	157	173	137	138	177	148	143
1931	181	150	140	197	158	153	171	138	131	182	152	142
e) Indextal för <i>real</i> lönen, om avlöningen år 1926 sättes = 100												
1927	102	101	103	101	102	103	101	102	103	102	101	103
1928	104	102	101	102	103	104	101	100	100	103	102	101
1929	107	106	107	105	105	106	106	106	107	107	106	107
1930	114	115	112	109	112	113	109	111	109	114	114	112
1931	117	116	111	113	114	110	109	112	105	117	116	111

med 187 %. Begränsar man undersökningen till den egentliga industrien, sådan denna redovisas i kommerskollegii årliga industristatistik, och alltså utesluter arbetare i allmän tjänst, inom samfärdsel, byggnadsverksamhet etc., framträder denna tendens än starkare, i det att stegringssiffran för timförtjänsten för vuxna män blir ej oväsentligt lägre eller 169 %, medan motsvarande siffra för vuxna kvinnor blir i det närmaste oförändrad (208 %).

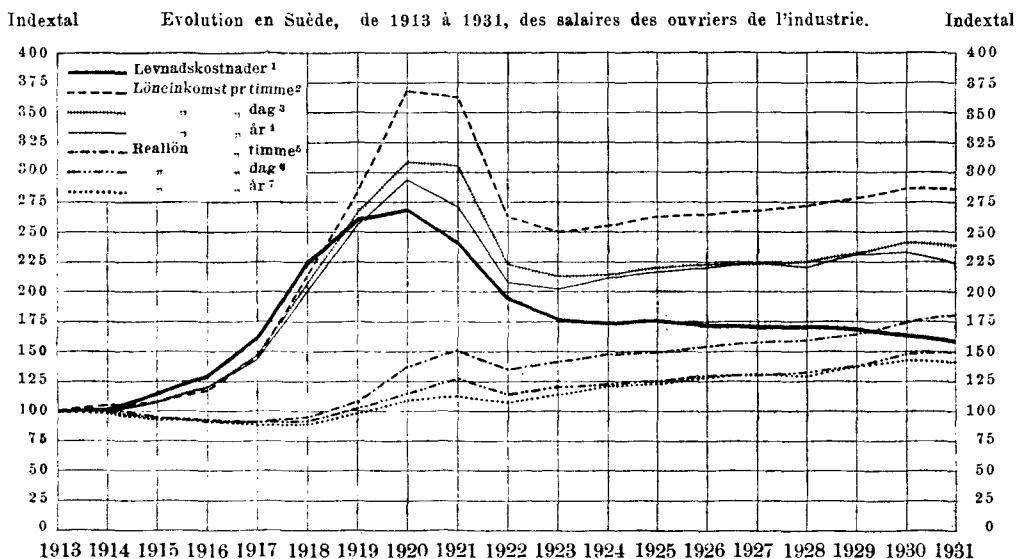
Sedan år 1920, då den genomsnittliga timförtjänsten låg som högst, har densamma nominellt sett minskats med i genomsnitt 22 %. Den ojämförligt största delen av denna sänkning i lönenivån ägde rum under år 1922, medan tillbakagången under år 1923 inskränkte sig till några få procent. Under år 1924 hade nedgången icke endast avstannat utan t. o. m. förbytts i en mindre stegring, som fortsatt under de därpå följande åren t. o. m. år 1930. Under redogörelseåret 1931 har däremot den genomsnittliga timförtjänsten förblivit oförändrad i förhållande till föregående år.

Dagsförtjänsten har, såsom tab. 8 även utvisar, företett en likartad ut-

veckling som timlönen, men fluktuationerna ha i regel varit avsevärt mindre. Medan exempelvis den genomsnittliga timförtjänsten, såsom ovan nämnts, från 1913—1931 beräknats ha stigit med 190 %, stannade dagsinkomsten vid ett belopp, som med 141 % översteg 1913 års siffra. Orsaken till ifrågavarande skiljaktighet är i huvudsak att söka i en minskad genomsnittlig arbetstid per dag. Vid jämförelse med år 1913 inverkar väsentligen, att med år 1920 infördes 8-timmarsdag med bibehållande av i huvudsak oförändrad dagsförtjänst, varigenom denna kom att utslås på ett mindre antal arbetstimmar än tidigare. För redogörelse-året tillkomma av den ekonomiska krisen föranledda inskränkningar i arbetstiden, vilka i fråga om dagsförtjänsten medfört en genomsnittlig sänkning av 0,9 % sedan föregående år, samtidigt som timlönen — såsom ovan påpekats — förblivit oförändrad.

Sin största betydelse i lönehäusende får den av depressionen förosakade arbetsinskränkningen i fråga om den genomsnittliga *årsförtjänsten*, för vilken tabellen redovisar en nedgång under redogörelse-året med nära 4 % sedan föregående år. Samma orsak förklarar, att medan enligt nyss anförda siffra löneinkomsten per dag mellan 1913 och 1931 ökats med 141 %, stannade stegringen i fråga om årsförtjänsten vid 125 %.

Diagram III. Löneutvecklingen i Sverige för industriarbetare m. fl. under åren 1913—1931.

¹ Nombres indices du coût de la vie (villes et agglomérations quasi-urbaines). — ² Salaire nominal par heure. — ³ Salaire nominal par jour. — ⁴ Salaire nominal par an. — ⁵ Salaire réel par heure. — ⁶ Salaire réel par jour. — ⁷ Salaire réel par an.

Den allmänna löneutvecklingen. För vinnande av en mera korrekt jämförelse böra emellertid — på motsvarande sätt som förut skett i fråga om förvaltningspersonalen — de i tab. 8 meddelade talen korrigeras genom standardberäkningar, närmast beträffande proportionen av män, kvinnor och minderåriga (jfr sid. 36). I avsaknad av mera fullständiga uppgifter om medellönen för tidigare år inom olika dyrortsgrupper ha ej några korrigeringar med hänsyn till förskjutningar i arbetarpersonalens fördelning på olika dyrortsgrupper kunnat ifrågakomma.

I diagram III och tablån här nedan återges de indextal, som — under förutsättning av oförändrad proportion av manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare — angiva den genomsnittliga stegringen under åren fr. o. m. 1913 t. o. m. 1931 dels av penninglönen och dels av reallönen, i båda fallen räknad såväl per timme som per dag och år, varjämte för fullständighetens skull motsvarande levnadskostnadsindex ånyo anföres.

Indextal	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931
Lönein-																		
komst:																		
per timme	105	108	118	145	213	283	368	363	263	250	255	263	265	268	272	278	286	286
» dag ...	102	108	120	146	207	266	309	305	223	213	214	220	223	223	225	232	241	238
» år ...	100	107	120	143	200	256	294	271	208	202	211	216	220	224	220	231	233	224
Levnads-																		
kostnader:																		
Reallön:	102	115	130	162	225	261	269	241	195	177	174	176	172	171	171	169	164	159
per timme	103	94	91	90	95	108	137	151	135	141	147	149	154	157	159	164	174	180
» dag ...	100	94	92	90	92	102	115	127	114	120	123	125	130	130	132	137	147	150
» år ...	98	93	92	88	89	98	109	112	107	114	121	123	128	131	129	137	142	141

Det framgår härav, att ända till och med år 1918 stegringen för såväl tim- som daglönen var mindre än levnadskostnadsökningen, vilket innebär, att motsvarande reallöner under denna period voro lägre än utgångsåret 1913, men att från och med år 1919 förhållandet blivit det motsatta. Även årslönen har varit underkastad en liknande utveckling, fastän jämvikt mellan lön och levnadskostnader i detta fall inträdde först ett år senare eller 1920.

Sedan sålunda de tre reallöneserierna — ehuru delvis under olika år — ånyo passerat basårets löneläge (100), fortsatte de att stiga under den återstående delen av undersökningsperioden t. o. m. år 1930 med undantag endast för år 1922, då priset återförde reallönerna till ungefär 1920 års nivå. I fråga om reallönen per timme och per dag har stegringen fortsatt även under år 1931, medan arbetstidsförkortningarna varit tillräckligt stora att trots samtidigt vikande levnadskostnader åstadkomma en om också obetydlig tillbakagång i den reala årslönen. För redogörelseåret beräknas reallönerna ligga i fråga om timlönen 80, daglönen 50 och årslönen 41 % över 1913 års nivå. Begränsar man, som förut skett i fråga om penninglönerna, undersökningen till att avse endast

den egentliga industrien, finner man, att motsvarande stegringssiffror bli åtskilligt lägre eller för timlönen 70, för daglönen 40 och för årslönen 35 %.

Stegringen är sålunda betydligt större för arbetsinkomsten per timme än beträffande förtjänsten per dag, resp. år, och löneutvecklingen kan alltså antagas ha medfört en väsentligt större fördyring av produktions arbetskostnader än som motsvarar uppgången i arbetarnas köpkraft. För att mera direkt visa, huru förändringarna i prisrelationerna påverkat utvecklingen av lönerna ur arbetar- resp. företagsynpunkt ha i följande tablå indextalen för den genomsnittliga årsförtjänsten för manliga arbetare inom fabriksindustrien omräknats med hjälp av levnadskostnadsindex, medan samma arbetares genomsnittliga timförtjänster dividerats med kommerskollegii indexserie för industriproduktpriser resp. råvarupriser.¹

	År 1913	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930	1931
Löneinkomst:													
per timme.....	100	362	347	247	236	240	247	251	253	256	262	269	269
per år	100	282	251	189	182	194	199	204	209	202	217	219	210
Reallön per år...	100	105	104	97	103	111	113	119	122	118	128	134	132
Löneinkomst per timme omräknad med:													
industriprodukt-index.....	100	108	143	131	134	141	146	155	159	162	171	188	212
råvaruindex ...	100	98	179	168	161	160	160	177	183	178	194	228	251

En jämförelse mellan sifferserierna visar, att den reala årsförtjänsten stigit med 32 % till år 1931, medan timförtjänsten omräknad med industriprodukt- resp. råvarupriserna under motsvarande tid visat en stegring med resp. 112 och 151 %.

Det torde emellertid böra framhållas, att i det föregående anförda genomsnittstal icke kunna göra anspråk på annat än att giva en bild av de ungefärliga förändringarna i löner och prisutveckling. Härtill kommer, att beträffande särskilda orter och industrier speciella förhållanden kunna åstadkomma betydande avvikelser från de allmänna genomsnittstalen. För närmare upplysningar härom hänvisas till följande båda kapitel.

¹ Jfr Statens offentliga utredningar 1931:20, sid. 166. — ² Approximativ siffra.

b. Löneutvecklingen inom olika näringsgrenar.

1. Förvaltningspersonal.

Antal redovisade inom olika personalgrupper. Av tab. 9 A framgår, att förvaltningspersonalen vid de i undersökningen ingående 5 469 företag, som redovisat dylik personal, utgjorde tillsammans 90 009 personer, varav 71% % voro män och 29% % kvinnor. Motsvarande fördelningstal för män och kvinnor utgjorde föregående år resp. 69% och 30% % samt utgångsåret 1913 resp. 77% och 23% %, vilket innebär, att kvinnornas betydelse under perioden i fråga ökats rätt väsentligt på männens bekostnad.

Löneinkomst per år. I det föregående ha de allmänna förskjutningarna i lönenivån för förvaltningspersonal och industriarbetare m. fl. statistiskt åskådliggjorts. De medeltal, med vilka man därvid rört sig, dölja emellertid stora olikheter i de faktiskt utgående lönebeloppen. Särskilt för förvaltningspersonalen äro variationerna i lönevillkoren ofta stora, beroende på betydande olikheter i utbildning, arbetsuppgifter, ställning till yrket, tjänsteår, ålder och kön o. s. v. Primärmaterialet för den årliga lönestatistiken medger emellertid icke någon mera ingående undersökning av sambandet mellan ovannämnda faktorer och lönevillkoren, utan möjliggör endast en summarisk jämförelse i lönehänseende mellan vissa mer eller mindre homogena grupper av förvaltningspersonal. Den för året verkställda specialundersökningen ger däremot material till en i vissa hänseenden mera ingående belysning av löneförhållandena för hörande personal (jfr sid. 49 o. f.).¹

Resultatet av en sammanställning på grundval av den årliga lönestatistikens primärmaterial meddelas i tab. 9 A, där de anställda fördelats i tre personalgrupper, nämligen teknisk personal, kontorspersonal o. d. samt butikspersonal, och för var och en av dessa på män och kvinnor. För att därjämte möjliggöra en inblick i löneförhållandena för kontorspersonalen inom olika näringsgrenar har i tabellen åtskillnad gjorts mellan industri, handel och samfärdse samt bank- och försäkringsrörelse. Kontorspersonalen har dessutom uppdelats i egentlig kontorspersonal (b-siffror), vaktmästare, springpojkar o. d. (c-siffror) samt övrig personal (d-siffror). På liknande sätt har butikspersonalen fördelats i försäljningspersonal (b-siffror) samt vaktmästare, springpojkar o. d. (c-siffror).

Av de i tabellen redovisade näringsgrupperna företer samfärdelsen den lägsta genomsnittliga lönenivån för den manliga egentliga kontorspersonalen (b-siffror) och industrien för den kvinnliga, medan försäkringsanstalterna haft den i medeltal högst avlönade manliga och bankerna den högst avlönade kvinnliga personalen. Även för den till kontorspersonalen hänfödda vakt- och budpersonalen

¹ För en djupare inblick i förvaltningspersonalens lönevillkor hänvisas till socialstyrelsens undersökning rörande »Arbets- och löneförhållandena för affärsanställda i Sverige», som väsentligen avser år 1919, men delvis år 1924. Jfr även sid. 81 o. f.

(c-siffror) råder i lönehänseende en avsevärd skillnad mellan olika näringsgrupper, såsom närmare framgår av tabellen, låt vara att skilljaktigheterna till väsentlig del torde återgå på olikheter i fråga om ålder m. m. En mellanställning i lönehänseende mellan den egentliga kontorspersonalen och vaktgruppen intager den för året såsom särskild grupp redovisade linjepersonalen vid enskilda järnvägar.

Tab. 9 A. **Genomsnittslöner för i enskild tjänst anställd förvaltningspersonal.¹**

Evligt den fortlöpande lönestatistiken på grundval av uppgifter från arbetsgivare.

(a = samtliga anställda, b = egentlig kontors- resp. butikspersonal, c = vaktmästare, springpojkar o. d., d = övrig personal.²)

Yrkesgrupper (siffrorna inom klam- mer [] an- giva antalet företag)	Medelantal anställda un- der år 1931		Genomsnittlig löneinkomst under år 1931, kr.			Löneökning (+) eller löneminskning (—) i %								
	Män	Kv.	Män	Kv.	S:a	1913—1931			1920—1931			1930—1931		
						Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a
Teknisk per- sonal [3 101] ..	16 344	678	5 613	2 654	5 495	+ 79	+120	+ 82	-14	- 5	-15	+ 0·4	+ 4·0	+ 0·4
Kontors- personal o. d. [4 738]	a) 40 326 b) 25 201 c) 5 304 d) 9 821	16 128 15 566 562 .	3 939 4 244 1 739 .	2 551 2 610 928 .	3 542 3 946 1 661 2 992	+ 71 .	+103 .	+ 72 .	-27 .	-19 .	(-19) .	- 4·7 - 0·1 + 7·5	+ 0·6 + 0·1 - 1·6	- 2·1 + 1·1 + 7·0
Därav inom:														
Industri [3 463]	a) 16 426 b) 13 483 c) 2 943	8 430 8 078 352	3 889 4 431 1 406	2 310 2 370 915	3 353 3 659 1 353	+ 75 .	+105 .	+ 69 .	-21 .	-17 .	-23 .	+ 0·0 - 1·0 + 3·2	+ 0·7 + 0·2 + 3·7	- 0·9 - 2·0 + 3·1
Handel [904]	a) 4 014 b) 3 337 c) 677	3 487 3 436 51	3 943 4 432 1 528	2 517 2 540 961	3 280 3 472 1 488	+ 76 .	+119 .	+ 71 .	-27 .	-19 .	-29 .	+18·1 + 1·0 +27·3	+ 4·6 + 1·3 + 3·2	+11·4 + 1·2 +27·4
Samfärds- sel [149]	a) 12 731 b) 2 694 c) 216 d) 9 821	254 176 78 .	3 249 4 115 1 486 .	2 204 2 204 2 869 .	3 228 3 961 1 278 2 992	+ 50 .	+ 53 .	+ 50 .	-43 .	-40 .	-43 .	-21·7 - 1·1 -16·8	-16·1 - 0·2 .	-20·5 - 1·2 -25·3
Banker [157]	a) 5 630 b) 4 638 c) 992	2 213 2 132 81	5 230 5 746 2 806	3 095 3 167 1 185	4 627 4 935 2 684	+108 .	+114 .	+104 .	-18 .	-19 .	-18 .	+ 2·0 + 2·2 - 0·1	- 0·4 + 0·3 -12·4	+ 1·2 + 1·6 + 1·5
Försäk- ringsf. [65]	a) 1 525 b) 1 049 c) 476	1 744 1 744 .	5 464 7 043 1 989	3 150 3 150 .	4 230 4 612 1 989	+ 77 .	+ 98 .	+ 77 .	-13 .	-16 .	-15 .	- 0·7 - 0·5 + 0·1	+ 1·9 + 1·8 + 0·6	+ 0·5 + 0·6 .
Butiks- personal [1 344]	a) 7 280 b) 4 963 c) 2 317	9 253 8 731 522	2 646 3 408 1 014	1 976 2 043 859	2 271 2 538 986	+101 .	+124 .	+ 95 .	-26 .	-19 .	-24 .	-13·7 .	- 5·1 .	- 8·3 .
Samtliga [5 469]	a) 63 950 b) 54 129 c) 26 059 d) 4 442	26 059 26 059 4 442 2 350	4 220 4 442 2 350 3 762	2 350 3 762 .	3 678 .	+ 80 .	+107 .	+ 80 .	-24 .	-21 .	-25 .	- 5·5 (- 0·5)	- 1·6 (- 1·6)	- 3·8 (- 1·6)

¹ Siffrorna inom parentes avse löne medeltal med frånräknande av för året nytillkommen linjepersonal vid enskilda järnvägar (loktörare, konduktörer, eldare, stationskarlar, banvakter o. d.).

² Linjepersonal vid enskilda järnvägar.

³ Medellön har ej beräknats på grund av att blott ett fåtal personer redovisats.

I fråga om löneutvecklingen inom olika näringsgrenar föreligga för åren före 1926 siffror endast för samtliga kontorsanställda (a-siffror). Beträffande den genomsnittliga inkomstökningen för de särskilda personalgrupperna under perioden 1913—1931 hänvisas till tabellen. Vid en jämförelse åter med 1920-års topplöner kan en sänkning av inkomstnivån konstateras inom samtliga grupper för både manlig och kvinnlig personal. Denna minskning synes beträffande manlig kontorspersonal varit störst inom samfärdseln och handeln samt beträffande kvinnlig personal inom samfärdseln, minst däremot i fråga om såväl män som kvinnor vid försäkringsanstalterna. Inkomstreduktionerna ägde för flertalet personalgrupper väsentligen rum under åren 1922 och 1923, medan lönenivån under de följande åtta åren förblivit i det närmaste oförändrad. Den tendens till lönesänkning, som siffrorna för de senaste åren antyda, torde delvis bero på förändrad sammansättning av personalbeståndet¹ och delvis återspegla faktiska löner regleringar nedåt, särskilt under år 1931.

En närmare inblick i förvaltningspersonalens löneproblem möjliggöres genom en i tab. 9 B verkställd bearbetning av vissa, från personalhåll meddelade individuella uppgifter rörande avlöningens totalbelopp (kontant och in natura) per månad i slutet av år 1931 eller början av år 1932, vilka uppgifter erhållits i samband med en f. n. inom socialstyrelsen pågående undersökning rörande anställningsförhållandena m. m. för privatanställda. Sammanställningen i tab. 9 B omfattar tillhoppa 8 089 anställda, varav 5 929 (73,3 %) voro män och 2 160 (26,7 %) kvinnor. I genomsnitt hade männen enligt tabellen haft en årsinkomst av 4 414 kr. och kvinnorna av 2 315 kr. Motsvarande lönebelopp enligt den ordinarie lönestatistiken (tab. 9 A) utgjorde för män 4 220 och för kvinnor 2 350 kr. Skillnaden mellan medellönerna var således relativt obetydlig.

Utsträcket jämförelsen till de olika grupper av förvaltningspersonal, som ingå i specialbearbetningen, visar det sig, att den *manliga* personalens löner i allmänhet ligga något lägre än för motsvarande grupper enligt tab. 9 A med undantag för kontorspersonalen, för vilken genomsnittslönerna praktiskt taget sammanfalla. Det sistnämnda gäller även för den talrikaste och mest homogena gruppen bland den *kvinnliga* personalen, nämligen de butiksanställda, under det att lönenivån för de kvinnliga kontoristerna ligger något högre enligt specialundersökningen än enligt den fortlöpande lönestatistiken. Troligt är, att dessa lönedifferenser väsentligen bero på olikformig sammansättning av primärmaterialet. De i tab. 9 B redovisade personalgrupperna utgöra ej mer än 8 à 9 % av de i tab. 9 A upptagna, och fördelningen på yrkes- och dyrtorsgrupper är långt ifrån likformig. Understrykas må därför, att de i tab. 9 B meddelade löneuppgifterna icke avse att innebära någon fullständig löneredovisning utan fastmera att giva exempel på löneuppyggningen inom vissa områden av näringslivet.

Tab. 9 B meddelar icke endast genomsnittslöner för de undersökta personalgrupperna utan åskådliggör ävenledes, huru de faktiska lönebeloppen gruppera sig kring de allmänna medeltalen.

Tabellen ger en bild av den betydande spridning, som förefinnes i fråga om de individuella löneinkomsterna även inom relativt väl avgränsade grupper, såsom verkmästare och förmän samt butikspersonal. Siffrorna utvisa dock i regel en

¹ Den inverkan i sänkande riktning, som härrör från de för året nytillkomna personalgrupperna, kan tydligt avläsas ur tabellen.

Tab. 9 B. Lönevariationer år 1931 för i

Enligt specialundersökning på

	Grupper av förvaltningspersonal	Antal anställda, av vilka uppgifter avgivits		Därav (i %) med en uppgiven löneinkomst i kronor									
		antal	i % av motsvarande i tab. 9 A	under 2 000	2 000—2 499	2 500—3 499	3 500—4 499	4 500—5 499	5 500—6 499	6 500—7 499	7 500—8 499	8 500—9 499	
1	Män	5 929	9.3	6.3	6.0	7.2	13.7	17.1	11.7	10.9	7.4	3.6	
2	Teknisk personal.....	3 520	21.6	0.4	1.6	5.4	14.2	19.8	14.8	13.6	8.7	4.0	
	därav:												
3	Ingenjörer och arkitekter	434	.	0.2	0.6	1.2	2.1	5.3	6.0	6.5	6.5	4.8	
4	Verkmäst. och förmän	3 086	.	0.4	1.8	6.0	16.0	21.8	16.1	14.6	9.0	3.9	
	Egentlig kontorspersonal	1 133	4.5	8.3	8.3	6.5	10.2	11.6	7.8	8.5	8.7	4.8	
	därav inom												
6	Industri	488	3.6	13.7	10.9	9.6	11.7	13.3	8.4	6.8	8.6	2.1	
7	Handel	169	5.1	13.0	16.0	5.9	18.9	12.4	6.5	8.8	4.1	1.2	
8	Banker	397	8.6	0.3	3.0	3.3	5.0	10.1	7.6	10.8	11.1	9.8	
9	Butikspersonal	1 276	17.5	21.0	16.2	12.6	15.2	14.7	6.4	5.3	2.7	0.9	
	därav:												
10	Föreståndare och avdelningschefer	234	.	2.1	7.3	10.7	15.4	14.1	10.7	17.1	6.0	0.4	
11	Förste försäljare	75	.	5.3	9.3	14.7	26.7	25.4	8.0	2.7	4.0	.	
12	Försäljare (exper. o. d.)	964	.	26.8	18.9	13.0	14.2	14.1	5.3	3.3	1.9	1.0	
13	Kvinnor	2 160	8.3	41.6	23.0	16.8	7.6	5.0	1.8	2.0	1.2	0.3	
	Egentlig kontorspersonal	595	3.8	22.8	19.7	9.6	16.1	14.4	5.4	5.2	4.0	1.0	
	därav inom												
15	Industri	166	2.1	29.5	16.3	9.6	13.9	11.5	4.8	4.8	5.4	1.2	
16	Handel	275	8.0	26.9	26.2	11.3	14.5	9.8	4.7	2.2	3.3	0.7	
17	Butikspersonal	1 565	16.9	48.9	24.2	19.5	4.8	1.4	0.4	0.3	0.2	.	
	därav:												
18	Föreståndare och avdelningschefer	112	.	18.7	33.0	18.7	10.7	3.6	2.7	7.2	2.7	.	
19	Förste försäljare	41	.	31.7	29.3	31.7	2.4	4.9	
20	Försäljare (exper. o. d.)	1 370	.	51.9	23.5	19.4	3.6	1.0	0.8	0.3	.	.	
21	Butikskassörskor o. d.	42	.	45.2	19.0	16.7	14.3	4.8	

mer eller mindre utpräglad koncentration av de faktiska lönebeloppen omkring vissa s. k. typtal, vilka dock ej alltid klart framstå, beroende på att lönebeloppen kunna hopa sig kring mer än ett inkomstläge eller spridningen vara så jämn, att en mera utpräglad anhopning kring ett visst löneläge ej förekommer. Det har därför befunnits vara av större praktiskt värde att i stället för dylika typtal angiva de gränser, inom vilka de faktiska löneinkomsterna för en viss personalgrupp normalt variera för att därigenom erhålla ett vid jämförelser mellan olika grupper löneförhållanden användbart komplement till de aritmetiska medellönerna. I tab. 9 B meddelas även dylika normala lönevariationer, vilka erhållits på sådant sätt, att den lägsta och den högsta fjärdedelen av antalet anställda frånräknats för varje grupp, varefter fastställdes de gränser, mellan vilka årslönerna variera för den återstående mellersta hälften av den redovisade personalen. En jämförelse mellan

enskild tjänst anställd förvaltningspersonal.

grundval av uppgifter från personalen.

per år av				Normala lönevariationer, kr. per år	Procentuellt antal anställda i åldern				Genomsnittlig årsavlönning (i kontant och in natura) i kr. per anställd inom åldersgrupperna					
6 000—6 499	6 500—7 000	7 000—8 000 och däröver	8 000 och däröver		18—24 år	25—39 år	40—54 år	55 år och däröver	18—24 år	25—39 år	40—54 år	55 år och däröver	samtliga	
4·3	2·3	3·4	6·2	3 200—5 150	9·6	37·9	38·8	13·7	2 028	4 376	4 974	4 600	4 414	1
4·6	2·4	3·4	7·2	3 600—5 300	0·8	22·9	54·9	21·9	4 087	5 092	4 739	4 523	4 777	2
6·2	4·4	11·7	44·6	5 250—10 000	1·9	64·4	28·1	5·6	4 449	7 005	9 515	10 172	7 867	3
4·4	2·1	2·3	1·6	3 500—4 950	0·1	17·1	58·6	24·2	2 640	4 088	4 419	4 341	4 342	4
6·3	3·8	6·0	9·0	3 100—6 000	13·8	61·8	21·6	2·8	2 065	4 563	6 727	6 424	4 724	5
3·3	2·3	4·1	5·2	2 500—5 050	19·4	55·4	21·5	3·7	1 939	4 026	5 683	5 787	4 028	6
4·2	1·8	4·7	3·0	2 400—4 650	25·7	62·9	10·8	0·6	2 228	4 094	5 650	4 620	3 773	7
10·8	6·1	9·3	13·1	4 200—6 800	2·8	68·8	26·4	2·5	2 369	5 058	7 580	7 254	5 706	8
1·9	0·6	0·9	1·1	2 100—3 850	31·3	58·1	9·3	0·8	1 962	3 408	5 202	4 804	3 119	9
4·7	2·6	4·3	4·6	3 150—4 950	7·7	70·8	20·2	1·8	2 441	3 992	6 453	4 480	4 376	10
1·8	·	1·3	1·3	2 850—3 850	17·6	73·0	9·4	·	2 343	3 475	5 217	·	3 435	11
1·2	0·1	·	0·2	1 900—3 550	39·0	53·9	6·4	0·7	1 925	3 212	4 275	4 942	2 788	12
0·5	0·0	0·1	0·1	1 500—2 800	35·1	49·5	13·4	2·0	1 633	2 473	3 315	3 644	2 315	13
1·7	0·2	0·2	0·2	2 050—3 750	24·4	50·3	21·5	3·8	1 781	3 017	4 026	4 416	2 984	14
1·8	·	0·6	0·6	1 850—3 750	29·2	47·6	18·3	4·9	1 632	3 049	4 146	4 835	2 927	15
0·4	·	·	·	1 950—3 350	27·9	51·8	18·2	2·6	1 767	2 725	3 751	3 842	2 678	16
0·1	·	0·1	0·1	1 400—2 550	39·2	49·2	10·3	1·3	1 598	2 258	2 740	2 794	2 057	17
0·9	·	0·9	0·9	2 100—3 200	7·1	57·2	31·2	4·5	1 991	2 472	3 471	4 255	2 829	18
·	·	·	·	1 800—2 700	30·0	52·5	17·5	·	2 025	2 394	2 741	·	2 345	19
·	·	·	·	1 350—2 500	42·6	48·1	8·2	1·1	1 590	2 229	2 485	2 384	1 981	20
·	·	·	·	1 400—2 800	26·2	59·5	11·9	2·4	1 260	2 339	3 180	·	2 130	21

de normala lönevariationerna och motsvarande aritmetiska medeltal i tab. 9 B visar, att även de förra ej sällan förete en ganska stark spridning kring resp. medeltal, liksom även spänningen mellan de normala lönebeloppens högsta och lägsta gränser kunna vara betydande. Så är särskilt fallet beträffande ingenjörer och kontorspersonal av olika slag, medan löneläget är enhetligare för verkstämmare och förmän samt butikspersonal.

En förklaring till de individuella lönerns vida spridning ger sista avdelningen av tab. 9 B, som belyser sambandet mellan levnadsålder och lön.

Härav framgår, att löneinkomsten för den åldersgrupp (18—24 år), som åtminstone inom vissa branscher omfattar personer i elevstadiet eller sådana, som ej kunna anses vara fullt utbildade, i genomsnitt uppgått till ej mer än för männen

c:a 46 och för kvinnorna c:a 71 % av den genomsnittliga lönen. Lönen i åldern 25—39 år ligger i allmänhet nära medellönen, medan medelavlönningen ligger högst för gruppen 40—54 år, då ålderstilläggen i allmänhet torde vara intjänade och här ifrågasvarande socialgrupper göra sina förnämsta arbetsinsatser. Över sistnämnda åldersgräns uppvisa lönerna åtminstone för männen en viss tillbakagång, vilken dock i regel är av relativt obetydlig omfattning. Tabellens siffror synas bekräfta det kända förhållandet, att kvinnorna tidigare än männen uppnå gällande genomsnittslöner. Detta torde emellertid äga sin förklaring framför allt däri, att de kvinnliga anställda övervägande användas för sådana enklare arbeten, som erfordra förhållandevis kort utbildningstid.

2. Arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.

Antal arbetare och arbetstimmar. Antal redovisade arbetare vid 1931 års löneundersökning utgör, såsom framgår av tab. 10, 357 968, fördelade på 5 959 företag, emot 368 427 arbetare föregående år och 318 104 året därförut. Det minskade antalet redovisade arbetare torde för redogörelseåret väsentligen vara att tillskriva dels depressionen inom näringslivet, dels överföring till förvaltningspersonal av vissa tidigare till arbetare hänfödda personalgrupper (särskilt vid enskilda järnvägarna).

Av de för år 1931 redovisade arbetarna voro 77,4 % vuxna män, 15,5 % vuxna kvinnor och 6,2 % minderåriga (under 18 år), medan återstående 0,9 % ej fördelats efter ålder och kön. Motsvarande procenttal uppgingo föregående år till resp. 77,9, 14,1, 6,8 och 1,2 samt år 1913 till resp. 65,9, 10,4, 8,5 och 15,2 %. Förutsätter man, att antalet ej specificerade, som var relativt stort år 1913, fördelar sig proportionellt på de övriga redovisade grupperna, finner man, att männens andel av totalantalet arbetare ej undergått någon nämnvärd förändring under perioden 1913—1931, men att kvinnorna relativt taget något ökats på de minderårigas bekostnad.

I syfte att erhålla ett sammanfattande uttryck för den industriella verksamhetens intensitet liksom även för att kunna bedöma, i vad mån årslönernas växlingar inom olika näringsgrenar sammanhånga med olikheter i sysselsättningens längd, har i tab. 10 även verkställt en bearbetning av primärmaterialets uppgifter om arbetstimmarnas antal under redogörelseåret. Beräkningarna, som hänföra sig till 98,3 % av samtliga redovisade arbetare, visa, att den genomsnittliga arbetstiden per redovisad arbetare under redogörelseåret uppgått till 2 167 timmar (mot 2 251 timmar föregående år).¹ I samband härmed utförda kalkyler ge vid handen, att arbetstiden inom den egentliga industrien under år 1931 i genomsnitt uppgått till omkring 46 timmar per vecka.

Under nära hälften (48,4 %) av arbetstiden har arbetet utförts på a c k o r d, medan återstoden utnyttjats till tidlönsarbete, inkl. någon procents övertidsarbete. Erinras må därom, att under ackordsarbete inbegripas även

¹ Dessa siffror torde giva ett något för högt uttryck för den genomsnittliga arbetstiden under året. På grund av redovisningssättet komma de nämligen närmast att avse sådana arbetare, som varit i arbete oavbrutet under året eller den del därav, företagen varit i gång (jfr sid. 34).

arbete mot premielön, tonlön o. d. lönesystem, genom vilka lönen i väsentlig mån göres beroende av arbetsprestationen eller arbetsprodukten.

För ett närmare klarläggande, hur motsvarande siffror variera för de olika i undersökningen ingående industrigrenarna, hänvisas till tabellen. I fråga om de s. k. säsongyrkena, för vilka av förut angivna skäl årsförtjänstuppgifter ej publicerats, skola här i stället ur tillgängliga källor anföras några siffror rörande säsongens normala längd inom vissa hithörande yrken för att möjliggöra en beräkning av den normala medelförtjänsten per år eller säsong.

En undersökning av arbetssäsongens längd inom byggnadsfacket visar, att byggnadsarbetarnas arbetstid utgör c:a 1 800 timmar eller ungefär $\frac{3}{4}$ av den möjliga arbetstiden.¹ För det byggnadsfacket närliggande målaryrket torde den faktiska arbetstiden vara något kortare eller normalt c:a 1 600 timmar per år. För arbetare inom sten- och torvindustri är den faktiska arbetstiden per år än mera inskränkt, och torde den normala säsongen ej böra sättas högre än till resp. 180 och 100 arbetsdagar. I fråga om sockerfabrikernas arbetspersonal bör skiljas mellan de säsongarbetare, som någon tid på hösten anställas för råsockertillverkningen, och den personal, som under hela eller större delen av året sysselsättes vid råsockrets raffinering samt med olika lager- och transportarbeten etc. För de förra eller de s. k. kampanjarbetarna beräknas den normala arbetstiden under åren 1927—1929 till 40—47 dagsverken (skift) per år.²

Löneinkomst per timme. Även i fråga om arbetare inom industri och hantverk m. m. inrymma de i det föregående meddelade genomsnittstalen rätt betydande olikheter i de faktiskt utgående lönebeloppen. Förutom efter ålder och kön växla lönevillkoren allt efter de anställdas olika yrken, och även inom samma yrke variera lönerna bl. a. med hänsyn till arbetarens kompetens och ställning i yrket. I viss utsträckning ha de för hithörande delar av näringslivet gällande kollektivavtalen verkat normerande och utjämnande. Men de ännu kvarvarande olikheterna i de faktiska lönebeloppen äro betydande, att döma bl. a. av en inom socialstyrelsen nyligen slutförd undersökning över lönernas »spridning» i fråga om arbetare i allmän tjänst.³ På grund av det summariska primärmaterialiet för förevarande undersökning måste man emellertid här begränsa sig till en jämförelse mellan medellönerna för män, kvinnor och minderåriga inom olika näringsgrenar och näringsgrupper. Resultatet av en dylik jämförelse meddelas i tab. 10, som förutom medelantalet arbetare och arbetstimmar även redovisar genomsnittliga löneinkomster per timme, dag och år inom olika näringsgrenar under redogörelseåret.

Såsom redan i översiktstabellen över lönenivåns förändringar meddelats, har den genomsnittliga timförtjänsten för samtliga redovisade arbetare, oavsett ålder och kön, år 1931 beräknats till 1:16 kr., varav enligt

¹ Statens offentliga utredningar 1922:2, sid. 130.

² » » » » 1930:35, sid. 196.

³ Se härom: Sveriges officiella statistik: socialstatistik. Anställnings- och avlöningsförhållandena för lägre personal i allmän tjänst (Stockholm 1931).

Tab. 10. Arbetstid och löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1931.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbete- rare under verk- sams- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst												
		Medeltal- arbetstim- mar per år och arbetare	per timme						per dag		per år			
			ordinarie tid	inkl. över- tid, natu- raförmån- er o. d.					inkl. över- tid, natu- raförmån- er o. d.	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmån- er o. d.			
				antal	där- av på ac- kord %	tid- lön. kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.			kr.	in- dex- tal, 1913 = 100	kr.	in- dex- tal, 1913 = 100
<i>Malmbrytning o. metallin- dustri</i> (944)	89 184	2 168	60.3	9.45	225	2 488	2 608	213
män	77 357	2 174	61.1	1.08	1.34	1.22	1.26	.	9.98	222	2 621	2 748	209	
kvinnor	3 574	2 109	60.5	0.66	0.93	0.83	0.84	.	6.42	279	1 733	1 774	274	
minderåriga	5 670	2 124	50.6	0.41	0.65	0.53	0.54	.	4.18	209	1 128	1 145	201	
<i>Gruvor o. anrikningsverk</i> (35)	7 561	1 820	71.6	13.42	267	2 941	3 090	214	
män	7 321	1 819	72.4	1.13	1.86	1.66	1.73	275	13.70	258	2 999	3 152	206	
minderåriga	233	1 826	46.4	0.52	0.79	0.65	0.66	245	5.19	231	1 181	1 265	189	
Därav i														
mellersta Sverige ... (30)	3 749	1 888	63.9	8.95	.	2 087	2 148	188	
män	3 611	1 888	65.0	0.84	1.29	1.14	1.16	237	9.15	.	2 132	2 194	184	
minderåriga	131	1 878	34.2	0.44	0.59	0.49	0.49	204	3.85	.	915	925	169	
norra Sverige (5)	3 812	1 752	79.8	18.21	.	3 780	4 017	215	
män	3 710	1 752	80.8	1.68	2.84	2.21	2.33	288	18.52	.	3 842	4 084	209	
minderåriga	102	1 760	63.2	0.78	0.95	0.87	0.89	297	7.06	.	1 521	1 562	204	
<i>Järn-, stål- o. kopparverk</i> (39)	13 393	2 193	67.8	8.31	208	2 188	2 323	202	
män	12 845	2 193	68.4	0.81	1.13	1.03	1.03	261	8.48	207	2 232	2 371	202	
minderåriga	454	2 199	47.1	0.40	0.64	0.52	0.53	265	4.19	215	1 134	1 172	208	
<i>Järn- o. stålmanufaktur</i> (203)	11 363	2 191	51.1	8.35	213	2 248	2 312	214	
män	9 507	2 197	51.7	1.00	1.24	1.13	1.15	261	9.09	217	2 450	2 524	209	
kvinnor	754	2 113	47.6	0.55	0.70	0.63	0.63	332	4.97	.	1 317	1 332	249	
minderåriga	1 090	2 187	47.9	0.41	0.68	0.52	0.52	306	4.09	.	1 130	1 136	255	
<i>Mekaniska verkstäder</i> ... (483)	42 635	2 198	59.8	9.55	229	2 540	2 668	216	
män	37 272	2 207	60.9	1.05	1.32	1.22	1.26	268	9.94	223	2 642	2 783	209	
kvinnor	490	2 114	45.9	0.67	0.94	0.81	0.83	346	5.91	255	1 555	1 616	241	
minderåriga	2 324	2 111	50.7	0.40	0.66	0.53	0.53	252	4.15	203	1 109	1 129	194	
<i>Skeppsvarv</i> (27)	5 449	2 336	74.4	10.80	.	2 911	3 008	.	
män	4 903	2 339	74.8	1.11	1.37	1.31	1.33	.	10.88	.	2 983	3 117	.	
minderåriga	242	2 288	68.0	0.49	0.71	0.64	0.64	.	5.09	.	1 464	1 470	.	
<i>Övriga verkstäder</i> ... (456)	37 186	2 179	57.6	9.40	.	2 487	2 619	.	
män	32 369	2 187	58.6	1.08	1.31	1.20	1.25	.	9.80	.	2 589	2 733	.	
kvinnor	485	2 112	46.4	0.67	0.94	0.81	0.83	.	5.91	.	1 554	1 616	.	
minderåriga	2 082	2 090	48.6	0.39	0.64	0.51	0.52	.	4.03	.	1 068	1 089	.	
<i>Elektriska verkstäder</i> ... (63)	9 351	2 223	59.9	9.75	263	2 690	2 778	257	
män	6 894	2 277	56.6	1.19	1.50	1.37	1.39	323	11.08	282	3 049	3 154	278	
kvinnor	1 559	2 066	76.0	0.74	1.08	0.96	0.97	303	7.14	245	1 961	2 009	257	
minderåriga	898	2 090	59.2	0.46	0.67	0.53	0.59	268	4.35	215	1 214	1 226	214	
<i>Metallmanufaktur</i> (94)	4 078	2 245	52.5	8.17	212	2 279	2 332	209	
män	3 073	2 256	52.1	1.04	1.25	1.15	1.17	244	9.30	208	2 575	2 629	206	
kvinnor	410	2 254	56.6	0.66	0.97	0.84	0.85	370	6.78	.	1 873	1 911	314	
<i>Guld- och silvervarufabri- ker</i> (27)	803	2 113	36.8	9.79	238	2 605	2 642	216	
män	445	2 138	44.8	1.37	1.81	1.57	1.59	256	12.47	225	3 344	3 404	207	
kvinnor	260	2 082	29.9	0.82	1.04	0.88	0.90	.	6.96	.	1 833	1 865	.	

Tab. 10 (forts.). Arbetstid och löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1931.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbete- re under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst												
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per dag		per år		
				ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raförmä- ner o. d.			inkl. över- tid, natu- raförmäner o. d.		ordinarie tid,	inkl. över- tid, natu- raförmäner o. d.	
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	kr.	in- dex- tal, 1913 = 100	kr.	in- dex- tal, 1913 = 100	kr.	in- dex- tal, 1913 = 100	kr.	in- dex- tal, 1913 = 100
<i>Jord- o. stenindustri...</i> (403)	23 346		54.8							7.12	202			
män	20 591		55.7	0.86	1.00	0.94	0.97			7.60	203			
kvinnor	1 166		74.2	0.46	0.72	0.65	0.67			5.10	200			
minderåriga	1 536		27.7	0.39	0.55	0.44	0.44			3.45	230			
<i>Kolgruvor</i> (4)	1 263	2 157	52.1							8.30	214	2 053	2 296	234
män	1 233	2 155	53.4	0.75	1.17	0.97	1.08	225		8.42	207	2 079	2 328	220
<i>Torvindustri</i> (55)	808		79.7							4.90	139			
män	695		80.0	0.61	0.66	0.65	0.66	169		5.16	135			
<i>Stenbrott o. stenhuggerier</i> (101)	5 841		68.8							6.22	199			
män	5 744		69.1	0.90	0.79	0.82	0.84	290		6.27	219			
<i>Byggnadsämnesindustri</i> (183)	8 909	2 091	48.7							7.79	208	1 995	2 053	194
män	8 282	2 093	49.1	0.86	1.12	0.99	1.02	268		8.04	214	2 057	2 120	195
<i>Cementfabriker</i> (19)	1 741	2 273	37.4							8.30		2 289	2 374	
män	1 655	2 278	37.7	0.98	1.24	1.05	1.07			8.51		2 345	2 434	
<i>Tegelbruk</i> (117)	5 510	2 023	52.8							7.59		1 878	1 934	
män	4 993	2 022	53.4	0.81	1.11	0.97	1.00			7.91		1 951	2 014	
<i>Kalkbruk o. cementvaru- fabriker</i> (54)	1 658	2 123	48.5							7.84		2 068	2 113	
män	1 634	2 122	49.1	0.91	1.06	0.98	1.00			7.91		2 083	2 128	
<i>Porslins-, kakel- o. lergods- fabriker</i> (17)	2 385	2 161	68.2							7.27	194	1 960	2 038	187
män	1 249	2 188	66.4	0.98	1.23	1.15	1.19	220		9.25	182	2 491	2 613	181
kvinnor	824	2 134	86.2	0.55	0.74	0.72	0.73	236		5.59	187	1 524	1 559	187
<i>Porslinsfabriker</i> (6)	1 767	2 147	71.3							7.32		1 934	2 028	
män	903	2 184	69.2	1.02	1.21	1.15	1.21			9.48		2 493	2 644	
kvinnor	630	2 113	89.2	0.54	0.73	0.71	0.73			5.57		1 494	1 537	
<i>Kakel-, sten- o. lergods- fabriker</i> (11)	618	2 200	59.7							7.11		2 035	2 064	
män	346	2 198	59.8	0.90	1.30	1.14	1.15			8.68		2 486	2 530	
kvinnor	194	2 203	76.9	0.56	0.79	0.74	0.74			5.64		1 620	1 631	
<i>Glasbruk</i> (43)	4 140	1 922	39.3							6.93	209	1 577	1 700	177
män	3 388	1 945	44.8	0.83	1.04	0.92	1.00	222		7.80	188	1 790	1 936	163
minderåriga	584	1 816	13.8	0.31	0.41	0.33	0.33	236		2.63	204	593	605	161
<i>Kristall- o. smäglasbruk</i> (28)	2 981	1 844	42.1							6.32		1 383	1 433	
män ¹	2 331	1 857	49.8	0.75	0.99	0.87	0.93			7.31		1 606	1 728	
<i>Fönsterglasbruk</i> (4)	265	1 929	75.1							7.86		1 677	1 774	
män	240	1 922	80.6	0.75	0.95	0.91	0.97			7.75		1 752	1 859	
<i>Buteljglasbruk</i> (6)	774	2 176	23.4							8.40		2 147	2 374	
män	715	2 199	25.1	0.92	1.36	1.08	1.14			8.78		2 257	2 503	
<i>Träindustri</i> (685)	34 549	2 090	56.2							7.14	206	1 890	2 001	218
män	30 926	2 097	57.8	0.85	1.08	0.96	1.00			8.15	201	1 988	2 108	216
kvinnor	338	2 179	50.6	0.61	0.77	0.69	0.71			5.66	252	1 493	1 546	273
minderåriga	3 068	2 013	39.9	0.42	0.58	0.48	0.49			3.91	192	970	992	196

¹ Att döma av de kompletterande uppgifter, som benäget ställts till förfogande av ett av de större företagen inom branschen, skulle timlönen för yrkesutbildade arbetare år 1930 legat ca 40 % över och för grovarbetare o. d. ca 13 % under i tabellen redovisad medellön. För redogörelseåret saknas motsvarande uppgifter.

Tab. 10 (forts.). Arbetstid och lönelnkomster inom olika näringsrennar år 1931.

Näringsrennar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- rare under verk- sams- hets- tiden	Genomsnittlig lönelnkomst											
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme					per dag		per år		
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.	in- dex- tal, 1913 =100	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.	in- dex- tal, 1913 =100	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.	in- dex- tal, 1913 =100
Flottning (15)	2 619	53.1											
män	2 569	52.8	0.80	1.09	0.96	0.97	243	9.07	227				
Sågverk o. hyvlerier (372)	21 848	65.9						7.61	201	1 746	1 890	193	
män	19 577	67.6	0.80	0.99	0.93	1.00	238	7.98	195	1 825	1 982	188	
minderåriga	2 052	50.1	0.44	0.59	0.52	0.58	241	4.18	192	1 002	1 026	190	
Snickeri- o. möbelfabriker (271)	9 145	37.2						7.62	205	2 042	2 103	202	
män	8 161	39.5	0.92	1.12	1.00	1.02	249	8.12	204	2 180	2 241	199	
minderåriga	835	17.7	0.39	0.54	0.42	0.42	233	3.82	196	887	904	205	
Annan trävaruindustri... (27)	937	46.4						7.69	238	2 040	2 105	228	
män	619	42.1	0.98	1.26	1.10	1.18	251	8.97	213	2 370	2 451	196	
Pappers- och grafisk indu- stri..... (496)	42 163	49.6						8.67	217	2 321	2 549	217	
män	35 510	52.9	1.19	1.16	1.17	1.24		9.52	213	2 487	2 745	212	
kvinnor	4 329	39.0	0.70	0.78	0.78	0.78		5.90	233	1 603	1 679	246	
minderåriga	2 090	16.0	0.42	0.60	0.45	0.46		3.66	209	975	999	204	
Pappersmassfabriker... (100)	17 644	69.5						8.18	205	2 272	2 500	201	
män	16 909	70.4	1.08	1.17	1.18	1.20	279	8.84	200	2 307	2 586	196	
minderåriga	401	25.6	0.48	0.67	0.58	0.55	275	4.48	222	1 029	1 075	198	
Pappersbruko.pappfabriker(64)	12 428	63.9						8.06	211	2 064	2 263	210	
män	10 539	62.4	0.91	1.11	1.04	1.09	279	8.57	211	2 203	2 417	209	
kvinnor	1 401	82.2	0.58	0.72	0.70	0.71	309	5.46		1 407	1 444	247	
minderåriga	488	44.8	0.44	0.55	0.50	0.52	289	3.94	213	996	1 033	205	
Finpappersbruk (9)	4 136	83.5						8.12		2 141	2 302		
män	3 334	83.5	0.97	1.06	1.05	1.10		8.82		2 321	2 514		
kvinnor	646	85.8	0.59	0.70	0.69	0.70		5.48		1 455	1 498		
minderåriga	156	73.9	0.48	0.52	0.50	0.51		3.98		1 083	1 105		
Grovpappersbruk (55)	8 292	53.4						8.02		2 025	2 229		
män	7 205	51.9	0.90	1.15	1.03	1.09		8.45		2 148	2 373		
kvinnor	755	79.0	0.58	0.75	0.71	0.72		5.49		1 367	1 399		
minderåriga	332	28.9	0.44	0.65	0.50	0.52		3.96		955	999		
Annan pappersindustri... (96)	4 073	15.4						6.90	243	1 952	2 021	246	
män	1 495	10.9	1.15	1.75	1.22	1.25	245	9.90	216	2 782	2 907	232	
kvinnor	1 976	21.6	0.67	0.88	0.72	0.78	281	5.72		1 622	1 681	240	
Tapetfabriker (12)	352	0.6						7.68		2 174	2 218		
män	284	0.2	1.04	0.86	1.04	1.05		8.89		2 391	2 442		
kvinnor	30		0.69	0.69	0.70			5.42		1 566	1 593		
Annan bithörande indu- stri (84)	3 721	17.1						6.84		1 930	2 002		
män	1 211	13.6	1.18	1.75	1.26	1.29		10.25		2 876	3 016		
kvinnor	1 946	22.2	0.67	0.88	0.72	0.78		5.72		1 623	1 682		
Grafisk industri..... (236)	8 018	3.8						11.88	272	3 074	3 365	280	
män	6 567	2.8	1.48	1.90	1.49	1.56	286	12.69	229	3 426	3 772	237	
kvinnor	851	9.7	0.83	1.18	0.86	0.91	276	7.15	261	1 957	2 092	276	
minderåriga	600	0.8	0.41	0.50	0.42	0.42	263	3.88	247	959	985	248	

Tab. 10 (forts.). Arbetstid och löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1931.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbete- tare under verk- sams- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst											
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme					per dag		per år		
		antal	där- av på ac- kord %	ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raförmä- ner o. d.	inkl. över- tid, natu- raförmä- ner o. d.	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmä- ner o. d.			
				tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.					kr.	in- dex- tal 1913 =100	kr.
Grafiska anstalter..... (29)	999	2 385	4.4	10.52	.	2 799	3 093	.
män	780	2 393	1.0	1.89	1.67	1.39	1.48	.	12.00	.	3 179	3 536	.
kvinnor	119	2 352	30.4	0.74	0.96	0.80	0.83	.	6.67	.	1 861	1 958	.
minderåriga	100	2 356	0.8	0.41	0.87	0.41	0.42	.	3.42	.	950	992	.
Bok- och accidenstrycke- rier	3 782	2 343	5.2	10.18	.	2 794	2 971	.
män	2 881	2 353	5.5	1.86	1.91	1.39	1.45	.	11.63	.	3 183	3 399	.
kvinnor	513	2 309	6.4	0.33	1.34	0.66	0.88	.	7.03	.	1 963	2 037	.
minderåriga	388	2 319	1.0	0.43	0.42	0.43	0.44	.	3.51	.	999	1 023	.
Tidningstryckerier..... (81)	3 237	2 380	13.21	.	3 643	3 959	.
män	2 906	2 333	.	1.66	.	1.66	1.71	.	14.03	.	3 838	4 204	.
kvinnor	219	2 370	.	0.89	.	0.89	1.03	.	7.72	.	2 059	2 295	.
minderåriga	112	2 321	.	0.35	.	0.35	0.36	.	2.33	.	814	848	.
Livsmedelsindustri..... (652)	25 913	2 344	15.9	9.41	239	2 546	2 733	242
män	16 920	2 367	5.7	1.24	1.90	1.27	1.37	.	11.03	239	2 968	3 269	239
kvinnor	8 028	2 309	37.4	0.77	0.88	0.81	0.85	.	6.69	254	1 856	1 960	266
minderåriga	943	2 261	17.0	0.45	0.53	0.46	0.48	.	3.78	226	1 046	1 076	234
Kvarnar..... (50)	1 479	2 283	1.5	10.90	237	2 881	3 076	236
män	1 413	2 294	1.2	1.30	1.01	1.30	1.37	298	11.10	240	2 937	3 138	238
Pressjästfabriker..... (8)	215	2 385	0.6	11.44	276	3 138	3 434	272
män	191	2 386	0.3	1.41	1.77	1.41	1.50	349	12.10	273	3 314	3 621	270
Bagerier	3 939	2 330	3.0	10.26	268	2 917	3 007	267
män	2 392	2 352	0.1	1.49	2.05	1.49	1.52	300	12.07	254	3 477	3 568	254
kvinnor	1 410	2 297	8.0	0.96	0.72	0.94	0.97	334	7.71	277	2 158	2 219	270
Mjukbrödsbagerier ... (108)	2 125	2 365	0.2	11.37	.	3 276	3 364	.
män	1 689	2 375	0.2	1.53	2.08	1.53	1.56	.	12.40	.	3 613	3 693	.
kvinnor	378	2 328	.	0.38	.	0.38	0.93	.	7.44	.	2 044	2 154	.
Spisbrödsbagerier..... (33)	1 396	2 304	9.78	.	2 769	2 841	.
män	603	2 303	.	1.48	.	1.48	1.47	.	11.61	.	3 283	3 380	.
kvinnor	785	2 305	.	1.04	.	1.04	1.06	.	8.42	.	2 402	2 443	.
Käxfabriker..... (4)	418	2 252	27.4	6.30	.	1 709	1 776	.
män	100	2 269	0.2	1.11	1.33	1.11	1.14	.	9.19	.	2 431	2 582	.
kvinnor	248	2 225	46.7	0.73	0.72	0.72	0.74	.	5.90	.	1 602	1 649	.
Råsockerbruk och raffinade- rier	3 565	2 317	9.1	8.83	200	2 351	2 443	196
män	3 033	2 346	5.4	1.06	1.40	1.07	1.11	292	8.84	204	2 494	2 593	199
kvinnor	428	2 139	38.8	0.67	0.87	0.75	0.78	355	5.98	233	1 602	1 658	270
Råsockerbruk	1 483	2 398	2.1	8.60	.	2 494	2 582	.
män	1 436	2 399	2.2	1.06	1.41	1.06	1.09	.	8.71	.	2 528	2 618	.
kvinnor	40	2 392	0.5	0.62	0.99	0.62	0.64	.	5.14	.	1 461	1 527	.
Raffinaderier och komb. fabriker..... (5)	2 009	2 257	14.8	8.17	.	2 237	2 332	.
män	1 526	2 297	8.8	1.05	1.40	1.08	1.12	.	8.94	.	2 455	2 565	.
kvinnor	386	2 111	43.6	0.68	0.87	0.77	0.79	.	6.02	.	1 617	1 672	.

Tab. 10 (forts.). Arbetstid och löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1931.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sams- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst												
		Medeltal arbets- timmar per år och arbetare		per timme						per dag		per år		
				ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.			inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.		inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.		
		antal	därav på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	kr.	in- dex- tal, 1913 =100	kr.	in- dex- tal, 1913 =100	ordi- narie tid, kr.	kr.	in- dex- tal, 1913 =100	
Choklad- o. karamellfabr. (42)	2 530	2 297	25.7	6.44	281	1 769	1 823	269	
män	581	2 321	7.6	1.21	1.40	1.28	1.26	268	10.25	228	2 807	2 918	220	
kvinnor	1 593	2 298	31.8	0.66	0.75	0.69	0.70	304	5.69	256	1 570	1 613	249	
minderåriga	356	2 257	28.1	0.40	0.48	0.42	0.48	307	3.48	254	957	971	247	
Bryggerier och läskedrycks- fabriker (161)	6 026	2 336	9.8	11.85	251	2 795	3 330	257	
män	4 762	2 357	7.1	1.22	2.56	1.32	1.54	296	12.44	245	3 027	3 657	243	
kvinnor	1 148	2 261	19.8	0.88	1.21	0.91	0.97	323	7.61	259	2 024	2 197	275	
Brännerier och destillerings- verk (6)	410	2 226	11.72	.	2 687	3 227	.	
män	338	2 236	.	1.31	.	1.31	1.55	.	12.56	.	2 890	3 468	.	
kvinnor	72	2 180	.	0.80	.	0.80	0.96	.	7.70	.	1 738	2 095	.	
Bryggerier (137)	5 105	2 354	9.6	11.41	.	2 833	3 341	.	
män	4 092	2 371	7.8	1.22	2.58	1.33	1.53	.	12.43	.	3 057	3 647	.	
kvinnor	906	2 282	18.7	0.88	1.23	0.90	0.97	.	7.62	.	2 030	2 213	.	
Mineralvatten- och läske- drycksfabriker (18)	511	2 225	15.9	10.30	.	2 430	3 312	.	
män	352	2 279	3.8	1.19	1.69	1.20	1.60	.	12.40	.	2 708	3 968	.	
kvinnor	171	2 183	34.8	0.87	1.17	0.97	0.99	.	7.50	.	2 114	2 153	.	
Tobaksfabriker (11)	2 278	2 324	85.8	8.50	.	2 337	2 533	.	
män	527	2 345	59.9	1.24	1.66	1.49	1.63	.	12.98	.	3 461	3 815	.	
kvinnor	1 709	2 319	94.6	0.70	0.88	0.87	0.94	.	7.25	.	2 017	2 169	.	
Slakterier och konserverfabri- ker (97)	3 118	2 353	13.5	9.53	249	2 611	2 905	262	
män	2 144	2 393	2.4	1.31	1.45	1.32	1.35	293	11.29	250	3 075	3 392	261	
kvinnor	864	2 274	37.8	0.76	0.87	0.80	0.82	357	6.39	287	1 799	1 936	.	
Slakterier och charkuteri- fabriker (74)	2 098	2 396	1.9	11.09	.	3 014	3 320	.	
män	1 734	2 403	0.2	1.38	2.12	1.38	1.42	.	11.95	.	3 230	3 560	.	
kvinnor	349	2 363	10.0	0.86	0.67	0.84	0.87	.	6.95	.	1 976	2 212	.	
Konserverfabriker (23)	1 020	2 288	32.0	7.08	.	1 995	2 053	.	
män	411	2 363	9.1	1.09	1.39	1.12	1.14	.	9.16	.	2 589	2 684	.	
kvinnor	515	2 229	52.5	0.66	0.89	0.78	0.79	.	6.11	.	1 710	1 749	.	
Annan livsmedelsindustri (112)	2 763	2 495	1.7	7.85	216	2 352	2 451	220	
män	1 877	2 496	0.7	1.11	1.54	1.12	1.16	247	9.22	217	2 772	2 878	216	
kvinnor	1 739	2 528	0.5	1.12	1.56	1.12	1.17	.	8.92	.	2 401	2 501	.	
minderåriga	1 739	2 528	0.5	1.12	1.56	1.12	1.17	.	9.26	.	2 825	2 932	.	
Annan hithör. industri (15)	223	2 141	16.4	7.13	.	1 819	1 881	.	
män	138	2 096	3.7	1.00	1.50	1.02	1.05	.	8.62	.	2 115	2 198	.	
Textil- och beklädnadsindu- stri (451)	46 901	1 997	53.1	6.08	235	1 468	1 545	212	
män	14 380	1 997	33.4	0.98	1.07	0.98	1.01	.	8.16	210	1 904	2 044	183	
kvinnor	27 779	2 012	65.9	0.63	0.70	0.68	0.69	.	5.46	236	1 346	1 402	218	
minderåriga	4 552	1 906	36.0	0.39	0.50	0.48	0.48	.	3.40	219	815	830	195	

Tab. 10 (forts.). Arbetstid och löneinkomster inom olika näringsgrénar år 1931.

Näringsgrénar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- rare under verk- sams- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst												
		Medeltal arbets- timmar per år och arbetare		per timme					per dag		per år			
		antal	därav på ac- kord %	ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raförmå- ner o. d.	inkl. över- tid, natu- raförmå- ner o. d.	inkl. över- tid, natu- raförmå- ner o. d.	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmå- ner o. d.			
				tid- löen, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.					kr.	in- dex- tal, 1913 =100	kr.	in- dex- tal, 1913 =100
Spinnerier, väverier o. d. (238)	32 924	1 914	50·2	5·84	234	1 327	1 403	200
män	12 134	1 945	30·5	0·86	0·97	0·90	0·94	269	7·58	215	1 699	1 825	181	
kvinnor	17 291	1 905	66·8	0·54	0·66	0·62	0·64	278	5·07	218	1 169	1 217	188	
minderåriga	3 309	1 843	36·8	0·88	0·51	0·48	0·44	275	3·44	219	792	808	188	
Bomullsindustri..... (52)	12 897	1 885	52·9	5·87	.	1 311	1 391	.	
män	5 333	1 929	31·6	0·85	0·93	0·88	0·92	.	7·48	.	1 644	1 777	.	
kvinnor	6 036	1 870	74·1	0·53	0·65	0·62	0·64	.	5·04	.	1 142	1 193	.	
minderåriga	1 528	1 790	46·6	0·40	0·51	0·45	0·46	.	3·57	.	807	827	.	
Linne-, hamp- och jute- industri..... (12)	2 922	1 808	53·9	5·85	.	1 241	1 310	.	
män	1 062	1 893	27·0	0·84	0·96	0·88	0·92	.	7·48	.	1 618	1 739	.	
kvinnor	1 567	1 752	75·7	0·50	0·65	0·62	0·63	.	5·09	.	1 063	1 107	.	
minderåriga	293	1 793	42·6	0·39	0·55	0·46	0·47	.	3·70	.	825	839	.	
Ylleindustri..... (64)	8 790	1 907	48·2	5·91	.	1 323	1 402	.	
män	3 510	1 932	32·3	0·86	0·97	0·90	0·94	.	7·64	.	1 684	1 812	.	
kvinnor	4 553	1 892	63·8	0·52	0·66	0·61	0·63	.	5·00	.	1 135	1 186	.	
minderåriga	727	1 893	28·8	0·37	0·49	0·41	0·41	.	3·28	.	764	777	.	
Triåfabriker..... (58)	5 844	1 993	53·9	5·49	.	1 319	1 385	.	
män	1 058	1 994	37·8	0·88	1·05	0·94	0·97	.	7·83	.	1 847	1 945	.	
kvinnor	4 071	1 999	61·5	0·58	0·67	0·64	0·65	.	5·15	.	1 253	1 298	.	
minderåriga	525	1 937	26·8	0·36	0·51	0·40	0·41	.	3·24	.	777	791	.	
Band-, gardin- o. bindgarns- fabriker..... (33)	1 715	2 019	36·8	6·21	.	1 514	1 574	.	
män	637	2 089	27·3	0·97	1·11	1·01	1·04	.	8·37	.	2 081	2 180	.	
kvinnor	869	1 996	49·2	0·57	0·73	0·65	0·66	.	5·26	.	1 279	1 320	.	
minderåriga	209	1 899	14·7	0·38	0·54	0·40	0·41	.	3·23	.	764	777	.	
Färgerier, blekerier o. im- pregneringsfabriker... (19)	755	2 055	18·3	6·62	.	1 621	1 729	.	
män	534	2 022	5·4	0·88	1·08	0·89	0·94	.	7·48	.	1 760	1 891	.	
kvinnor	195	2 139	49·9	0·62	0·65	0·64	0·66	.	5·04	.	1 349	1 408	.	
minderåriga	26	2 114	31·3	0·39	0·37	0·39	0·39	.	3·15	.	814	830	.	
Skrädderier o. sömnadsfab- riker..... (188)	12 308	2 194	58·6	6·65	231	1 829	1 893	228	
män	1 980	2 307	48·3	1·36	1·39	1·87	1·39	273	11·11	220	3 119	3 262	219	
kvinnor	9 244	2 184	63·3	0·74	0·78	0·77	0·78	355	6·08	276	1 663	1 716	277	
minderåriga	1 084	2 072	35·9	0·40	0·60	0·43	0·43	307	3·37	244	895	899	225	
Hatt- och mössfabriker (25)	1 669	2 277	63·8	6·15	224	1 750	1 768	253	
män	266	2 243	42·0	1·29	1·34	1·31	1·32	220	10·46	187	2 936	2 952	190	
kvinnor	1 244	2 296	73·3	0·67	0·72	0·71	0·71	263	5·64	221	1 616	1 636	267	
Läder-, hår- o. gummivarü- fabriker..... (203)	14 554	2 131	51·1	7·31	222	1 980	2 029	220	
män	7 910	2 161	50·2	1·05	1·26	1·16	1·18	.	9·17	207	2 479	2 541	201	
kvinnor	4 481	2 095	60·2	0·69	0·80	0·76	0·77	.	5·31	210	1 574	1 610	218	
minderåriga	2 139	2 099	34·3	0·41	0·58	0·47	0·48	.	3·67	250	976	1 002	269	
Garverier..... (35)	1 666	2 306	51·0	8·35	216	2 343	2 410	214	
män	1 375	2 301	53·6	0·98	1·26	1·13	1·15	274	9·15	231	2 558	2 636	227	

Tab. 10 (forts.). Arbetstid och löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1931.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst											
		Medeltal arbets- timmar per år och arbetare		per timme					per dag		per år		
				ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.		inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.		inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d.		
		antal	därav på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord kr.	ig- nom- snitt, kr.	kr.	in- dex- tal, 1913 = 100	kr.	in- dex- tal, 1913 = 100	ordinarie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.	in- dex- tal, 1913 = 100
Päls- o. skinnvarufabriker (19)	652	2 242	30·7	7·50	247	2 061	2 134	258
män	266	2 263	35·0	1·23	1·18	1·21	1·24	238	9·62	206	2 715	2 762	204
kvinnor	341	2 219	31·1	0·82	0·81	0·82	0·83	307	6·51	264	1 805	1 834	281
Skofabriker	8 159	2 051	56·0	7·18	225	1 919	1 945	223
män	4 237	2 073	60·3	1·10	1·26	1·20	1·21	242	9·25	196	2 473	2 500	192
kvinnor	2 657	2 035	59·2	0·65	0·81	0·76	0·75	242	5·62	194	1 513	1 533	194
minderåriga	1 242	2 020	33·4	0·39	0·57	0·45	0·46	307	3·42	238	910	918	249
Gummivarufabriker	2 557	2 208	51·6	7·23	243	1 986	2 108	252
män	1 095	2 273	28·5	1·06	1·38	1·15	1·21	318	9·26	249	2 570	2 750	211
kvinnor	1 087	2 176	76·2	0·74	0·79	0·78	0·81	.	6·13	.	1 685	1 759	.
Annan hithörande industri (43)	1 520	2 180	33·5	6·76	174	1 848	1 892	163
män	937	2 187	33·3	0·96	1·15	1·02	1·04	212	8·11	174	2 229	2 300	165
Kemisk-teknisk industri (156)	11 490	2 218	40·6	8·59	275	2 218	2 317	259
män	7 749	2 258	32·7	1·10	1·26	1·16	1·19	.	9·81	242	2 570	2 694	231
kvinnor	3 036	2 134	62·1	0·67	0·77	0·73	0·75	.	6·19	288	1 548	1 600	263
minderåriga	696	2 128	39·6	0·50	0·69	0·58	0·58	.	4·73	303	1 220	1 242	292
Färg-, olje- o. parfymfabr. (54)	2 161	2 309	12·1	8·36	265	2 287	2 414	260
män	1 318	2 309	6·6	1·18	1·63	1·21	1·26	307	10·15	251	2 739	2 910	242
kvinnor	673	2 307	23·0	0·69	0·92	0·74	0·77	367	6·10	.	1 706	1 775	301
Färg- o. fernissfabriker (16)	461	2 361	8·6	8·94	.	2 485	2 611	.
män	334	2 369	4·0	1·17	1·63	1·19	1·23	.	9·97	.	2 765	2 920	.
kvinnor	100	2 308	21·0	0·73	1·08	0·80	0·82	.	6·67	.	1 849	1 899	.
Olje-, tvål-, ljus- o. parfym- fabriker	1 700	2 295	13·1	8·20	.	2 233	2 361	.
män	984	2 289	7·5	1·18	1·62	1·22	1·27	.	10·21	.	2 731	2 907	.
kvinnor	573	2 307	23·3	0·68	0·89	0·73	0·76	.	6·00	.	1 681	1 754	.
Konstgödningsfabriker... (8)	907	2 371	28·4	10·47	222	2 953	3 092	223
män	787	2 370	29·0	1·17	1·54	1·28	1·32	275	10·62	215	2 992	3 134	214
Sprängämnesfabriker	759	2 247	66·9	9·67	222	2 553	2 697	222
män	559	2 254	63·6	1·14	1·40	1·31	1·37	285	10·98	242	2 916	3 081	241
Tändsticksfabriker..... (14)	4 908	2 115	64·2	7·97	296	1 920	1 986	261
män	2 828	2 175	50·2	0·96	1·15	1·06	1·08	292	9·29	250	2 276	2 364	224
kvinnor	1 739	2 038	88·4	0·56	0·74	0·72	0·78	348	6·19	293	1 458	1 493	251
minderåriga	341	2 010	62·9	0·61	0·70	0·67	0·68	425	5·60	364	1 338	1 364	322
Annan kemisk-teknisk ind. (73)	2 845	2 274	21·1	8·87	227	2 332	2 493	213
män	2 257	2 295	20·9	1·13	1·26	1·16	1·19	259	9·60	216	2 605	2 732	214
Byggnadsverksamhet... (754)	15 782	.	45·8	15·72	295	.	.	.
män	15 482	.	46·5	1·35	2·74	2·00	2·01	.	15·89	297	.	.	.
minderåriga	269	.	8·0	0·61	1·06	0·65	0·66	.	5·16
Egentligt byggnadsarbete (287)	9 520	.	42·7	16·60	317	.	.	.
män	9 431	.	43·0	1·85	3·08	2·10	2·10	382	16·71	318	.	.	.
Husbyggnadsarbete... (259)	6 778	.	42·7	16·99
män	6 725	.	42·9	1·86	3·28	2·17	2·17	.	17·08

Tab. 10 (forts.). Arbetstid och löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1931.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sams- hets- tiden	Medeltal arbets- timmar per år och arbetare	Genomsnittlig löneinkomst											
			per timme					per dag		per år				
			ordinarie tid			inkl. över- tid, natu- raförmå- ner o. d.		inkl. över- tid, natu- raförmå- ner o. d.		ordi- narie tid,	inkl. över- tid, natu- raförmå- ner o. d.			
			antal	därav på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	ige- nom- snitt, kr.	kr.	in- dex- tal, 1913 = 100	kr.	in- dex- tal, 1913 = 100	kr.	in- dex- tal, 1913 = 100	
Väg- o. vattenbyggnadsar- bete..... (28)	2 742	·	42·8	·	·	·	·	15·67	·	·	·	·	·	·
män.....	2 706	·	43·8	1·32	2·71	1·94	1·95	15·82	·	·	·	·	·	·
Installationsarbete..... (126)	3 733	·	52·1	·	·	·	·	13·45	·	·	·	·	·	·
män.....	3 712	·	52·3	1·33	1·99	1·68	1·70	13·51	·	·	·	·	·	·
Elektriska installationsar- bete..... (28)	663	·	39·5	·	·	·	·	12·73	·	·	·	·	·	·
män.....	653	·	39·9	1·31	2·04	1·61	1·63	12·86	·	·	·	·	·	·
Rörledningsarbete..... (98)	3 070	·	54·9	·	·	·	·	13·62	·	·	·	·	·	·
män.....	3 059	·	55·0	1·33	1·98	1·69	1·72	13·65	·	·	·	·	·	·
Målning och glasmästeri (341)	2 529	·	48·0	·	·	·	·	15·83	273	·	·	·	·	·
män.....	2 339	·	51·6	1·44	2·85	2·17	2·17	16·74	282	·	·	·	·	·
Statliga verk o. byggnads- arbeten m. m..... (189)	17 899	2 258	48·9	·	·	·	·	10·80	·	2 849	3 060	·	·	·
män.....	16 435	2 261	48·5	1·14	1·52	1·33	1·40	11·18	·	2 950	3 168	·	·	·
kvinnor.....	1 093	2 234	54·3	0·72	1·00	0·88	0·98	7·37	·	1 951	2 087	·	·	·
minderåriga.....	371	2 187	51·3	0·48	0·56	0·52	0·52	4·10	·	1 130	1 148	·	·	·
Mek. o. elektr. verkstäder samt skeppsvarv..... (58)	6 906	2 250	69·8	·	·	·	·	11·95	·	3 197	3 379	·	·	·
män.....	6 261	2 252	71·6	1·34	1·58	1·51	1·57	12·57	·	3 371	3 551	·	·	·
kvinnor.....	381	2 224	46·9	0·78	1·04	0·90	0·94	7·40	·	2 004	2 099	·	·	·
minderåriga.....	263	2 247	64·3	0·43	0·56	0·51	0·51	3·99	·	1 152	1 147	·	·	·
Elektriska linjearbeten och kraftverk..... (14)	3 914	2 238	19·0	·	·	·	·	10·87	·	2 721	3 010	·	·	·
män.....	3 839	2 238	19·2	1·14	1·77	1·27	1·36	10·99	·	2 748	3 040	·	·	·
Sågverk o. d..... (14)	407	·	72·0	·	·	·	·	6·11	·	·	·	·	·	·
män.....	377	·	73·6	0·68	0·83	0·79	0·81	6·34	·	·	·	·	·	·
Ban- o. byggnadsarbeten (36)	5 242	2 323	46·3	·	·	·	·	9·98	·	2 752	2 915	·	·	·
män.....	5 221	2 323	46·5	1·02	1·41	1·20	1·26	9·99	·	2 758	2 921	·	·	·
Intendenturverkstäder, förråd o. d..... (67)	1 430	2 236	46·3	·	·	·	·	9·33	·	2 444	2 650	·	·	·
män.....	737	2 233	32·5	1·31	1·43	1·35	1·42	11·15	·	3 004	3 186	·	·	·
kvinnor.....	682	2 242	60·7	0·68	0·98	0·37	0·94	7·42	·	1 936	2 097	·	·	·
Kommunala verk o. byggnads- arbeten m. m..... (225)	21 192	2 285	24·9	·	·	·	·	13·24	308	3 490	3 779	295	·	·
män.....	20 806	2 284	25·3	1·41	2·04	1·57	1·67	13·33	308	3 516	3 816	293	·	·
minderåriga.....	291	2 300	4·8	0·69	1·05	0·71	0·79	4·65	6·26	386	1 624	1 811	393	·
Kraft-, belysnings- och vatten- verk..... (129)	6 490	2 334	19·6	·	·	·	·	12·29	·	3 394	3 560	·	·	·
män.....	6 427	2 335	19·7	1·33	2·00	1·47	1·53	12·35	·	3 344	3 579	·	·	·
minderåriga.....	63	2 226	9·9	0·65	1·04	0·69	0·72	5·82	·	1 524	1 607	·	·	·

Tab. 10 (forts.). Arbetstid och löneinkomster inom olika näringsgrenar år 1931.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbete- tare under verk- sams- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst											
		Medeltal arbets- timmar per år och arbetare		per timme					per dag		per år		
		antal	därav på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	i ge- nom- snitt, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.	ordi- narie tid, kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.	inkl. över- tid, natu- raförmän- ner o. d. kr.
Byggnads- o. anläggningsar- beten (83)	9 847	2 293	39.6	13.27	.	3 541	3 825	.
män	9 679	2 291	40.3	1.27	2.05	1.59	1.69	.	13.40	.	3 574	3 861	.
minderåriga	73	2 359	10.7	0.70	1.06	0.74	0.74	.	5.91	.	1 734	1 749	.
Spårvägsdrift (13)	4 855	2 210	2.1	14.52	.	3 551	3 978	.
män	4 700	2 207	2.1	1.65	1.95	1.65	1.83	.	14.80	.	3 615	4 045	.
minderåriga	155	2 302	.	0.70	.	0.70	0.84	.	6.60	.	1 613	1 924	.
Handel o. varulager... (645)	6 771	2 384	6.4	9.58	251	2 697	2 778	254
män	5 288	2 387	4.7	1.26	1.56	1.27	1.38	324	10.62	249	2 999	3 104	252
kvinnor	1 154	2 373	14.5	0.77	0.71	0.76	0.80	364	6.40	282	1 785	1 819	294
minderåriga	329	2 383	3.2	0.38	0.45	0.38	0.89	279	3.11	210	908	897	215
Samfärdsel (143)	7 454	2 253	54.8	12.64	314	3 179	3 437	288
män	7 403	2 253	55.1	0.96	1.86	1.48	1.56	.	12.70	311	3 192	3 453	285
minderåriga	51	2 386	0.1	0.42	1.00	0.42	0.42	.	3.39	188	995	1 021	190
Järnvägsdrift (enskild) (69)	2 263	2 416	13.7	7.18	.	2 139	2 154	.
män ¹	2 245	2 416	13.8	0.84	1.19	0.89	0.90	.	7.19	.	2 142	2 161	.
Åkerirörelse (14)	456	2 482	0.1	9.72	228	2 464	2 886	223
män	423	2 493	0.1	1.10	2.33	1.10	1.21	281	10.26	239	2 597	3 039	233
Lastning o. lossning..... (60)	4 735	.	82.9	16.00	265	.	.	.
män	4 735	.	82.9	1.32	1.92	1.85	1.94	313	16.00	264	.	.	.
Tvättinrättningar (13)	780	2 304	17.7	7.20	.	1 985	2 073	.
män	182	2 288	3.1	1.34	1.58	1.35	1.41	.	11.29	.	3 037	3 219	.
kvinnor	584	2 311	22.6	0.70	0.86	0.74	0.75	.	6.01	.	1 676	1 736	.
Samtliga grupper (5 959)	357 968	2 167 48.4	1.01	1.23	1.12	1.10	290	9.20	241	2 300	2 458	225	
män	276 939	2 188 47.7	1.12	1.37	1.24	1.29	287	10.26	238	2 582	2 767	223	
kvinnor	55 656	2 106 56.5	0.68	0.76	0.73	0.75	313	5.88	251	1 520	1 582	243	
minderåriga	22 021	2 066 36.0	0.42	0.60	0.49	0.49	272	3.87	220	996	1 016	209	

tab. 10 1.12 kr. (96% %) intjänats på ordinarie tid och återstoden utgjort ersättning för övertidsarbete, värde av åtnjutna naturaförmåner m. m.

För vuxna manliga arbetare har medellönen (1.29 kr.) legat över men för kvinnor (0.75 kr.) och minderåriga (0.49 kr.) avsevärt under den genomsnittliga timförtjänsten för samtliga arbetare. Den ordinarie timförtjänsten utgjorde för män 1.24 kr., för kvinnor 0.73 kr. och för minderåriga 0.49 kr. eller resp. 96.1, 97.3 och 100.0 % av totalinkomsten.

Redan de ovan omnämnda betydande differenserna i den genomsnitt-

¹ På grund av överflyttning till förvaltningspersonalen av den s. k. linjepersonalen (lokförare, konduktörer, eldare, stationskarlar, banvakter o. d.) äro årets siffror ej direkt jämförbara med tidigare uppgifter önestatistiken.

liga timförtjänsten ge vid handen, att en mera överskådlig bild av löneläget inom olika näringsgrenar ej kan erhållas med mindre medellönen beräknas för manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare var för sig. I tab. 10 återfinnas dylika lönesiffror jämte indextal för utvecklingen under perioden 1913—1931.

För att underlätta ett närmare studium av timförtjänstens variationer ha i tablån här nedan sammanställts de högsta och de lägsta genomsnittliga timlönderna, varvid man begränsat undersökningen till de båda viktigaste arbetargrupperna, nämligen vuxna män och kvinnor.

Högsta medeltimförtjänster.

Män	Kr.	Kr.	Kr.
Malmgruvor i norra Sverige	2:33	Mineralvattenfabr. o. d. ...	1:60
Husbyggnadsarbete	2:17	Guld- o. silvervarufabriker	1:59
Målning o. glasmästeri	2:17	Statliga mek. o. elektriska verkstäder	1:57
Väg- o. vattenbyggnadsarb.	1:95	Brännerier o. destilleringsverk	1:55
Lastning o. lossning	1:94	Statens intendenturverkstäder, förråd o. d.	0:94
Spårvägsdrift	1:88	Mjnkbrödsbagerier	0:93
Rörledningsarbete	1:72	Guld- o. silvervarufabriker	0:90
Tidningstryckerier	1:71	Bok- o. accidenstryckerier	0:88
Kommunala byggnads- o. anläggningsarbeten	1:69	Slakterier o. charkuterifabr.	0:87
Tobaksfabriker	1:63	Metallmanufaktur	0:85
Elektr. installationsarbeten	1:63	Bryggerier	0:97
		Grafiska anstalter	0:83

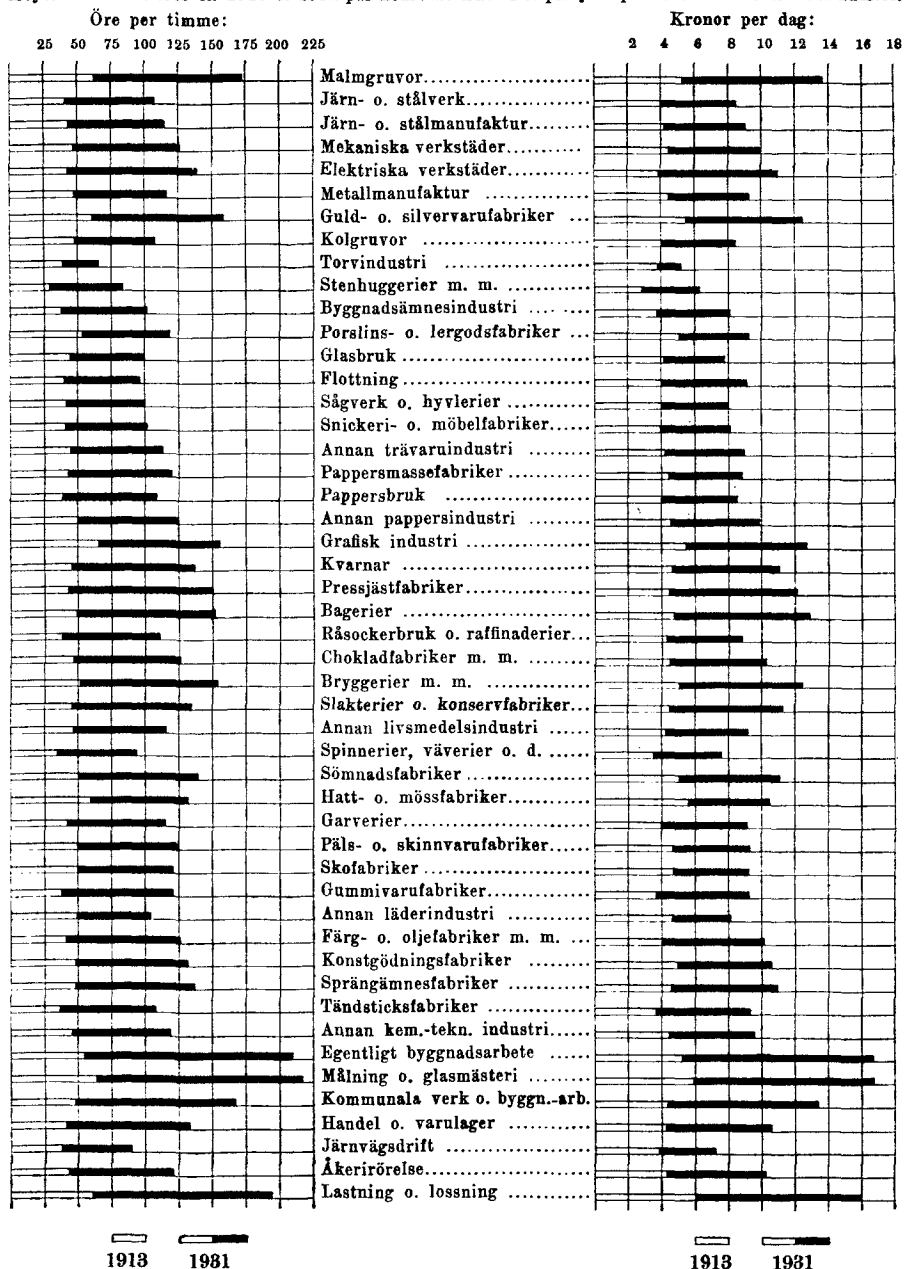
Lägsta medeltimförtjänster.

Män	Kr.	Kr.	Kr.
Band-, gardin- o. bindgarnsfabriker	1:04	Linne-, hamp- o. juteindustri	0:92
»Annan» läder-, hår- och gummivaruindustri	1:04	Järnvägsdrift (enskild)	0:90
Snickeri- o. möbelfabriker	1:02	Stenbrott o. stenhuggerier	0:84
Sågverk o. hyvlerier	1:00	Statliga sågverk o. d.	0:81
Tegelbruk	1:00	Torvindstri	0:66
Kalkbr. o. cementvarufabr.	1:00		
Flottning	0:97	Kvinnor	
Ylleindustri	0:94	Porslinsfabriker	0:73
Kristall- o. småglastbruk	0:93	Käxfabriker	0:72
Bomullsindustri	0:92	Grovpappersbruk	0:72
		Hatt- o. mössfabriker	0:71
		Choklad- o. karamellfabr.	0:70
		Järn- o. stålmanufaktur	0:63
		Tapetfabriker	0:70
		Finpappersbruk	0:70
		Band-, gardin- o. bindgarnsfabriker	0:66
		Färgerier, blekerier och impregneringsfabriker	0:66
		Trikkfabriker	0:65
		Bomullsindustri	0:64
		Råsockerbruk	0:64
		Linne-, hamp- o. juteindustri	0:63
		Ylleindustri	0:63

De i tab. 10 meddelade lönesiffrorna för minderåriga arbetare kunna icke utan vidare läggas till grund för en jämförelse mellan lönenivån inom olika näringsgrenar, enär åtskilliga skiljaktigheter industrierna emellan torde föreligga med hänsyn till de redovisade arbetarnas medelålder, vilken i detta fall måste tillmätas en väsentlig betydelse för löneinkomstens storlek. De vid spårvägsdrift, övriga

Diagram IV. Genomsnittliga löneinkomster åren 1913 och 1931 per arbetstimme och per dag för vuxna manliga arbetare.

Moyenne des salaires en 1913 et 1931 par heure de travail et par jour pour les ouvriers hommes adultes.

kommunala verk och byggnadsarbeten samt skeppsvarv m. fl. anställda minderåriga, vilka haft de högsta genomsnittliga löneinkomsterna per timme, torde merendels vara ynglingar, som nalkas adertonårsåldern och mången gång utföra en vuxen mans arbete. Inom glasindustrien m. fl. näringsgrenar, där lönenivån är avsevärt lägre, sysselsätts i betydande utsträckning yngre personer.

Timlönens fluktuationer inom olika näringsgrenar 1913—1931. Redan i samband med den tidigare meddelade översikten över förskjutningarna i det allmänna löneläget påvisades, att utvecklingen tett sig rätt olika för manliga och kvinnliga arbetare. Från år 1913 till år 1931 ha sålunda timlönerna för vuxna manliga arbetare stigit med i genomsnitt 187 %, medan kvinnornas timförtjänst under motsvarande tid ökats med ej mindre än 213 %.¹ Lönefluktuationerna bli givetvis än mera varierande, om man med hjälp av tab. 10 undersöker motsvarande stegringstal inom de särskilda företagsgrupperna. Därvid bör beaktas, att jämförelsetal för vissa specialgrupper ej föreligga för utgångsåret 1913 utan endast fr. o. m. lönenivåns toppår 1920, varför de i tab. 10 publicerade stegringstalen för perioden 1913—1931 uteslutande hänföra sig till de redovisade huvudgrupperna. Lönernas utveckling inom olika näringsgrenar efter år 1920 behandlas i ett senare kapitel (jfr sid. 91). I fråga om löneutvecklingen sedan år 1913 ger vidstående diagram en åskådlig överblick över timlönens storlek år 1931 för manliga arbetare inom de näringsgrenar, för vilka jämförelseuppgifter föreligga för år 1913.

Tab. 10 visar, att ökningen i timförtjänsten för vuxna manliga arbetare under perioden 1913—1931 varit högst vid egentligt byggnadsarbete (indextal 382 om 1913 = 100, d. v. s. ökning 282 %). Närmast på skalan följa pressjästfabriker, kommunala verk och byggnadsarbeten, målning och glasmåleri, handel och varulager, elektriska verkstäder, gummivarufabriker, lastning och lossning, färg- och parfymfabriker samt bagerier, inom vilka näringsgrenar indextalerna växla mellan 349 och 300. Lägst per timme räknat har stegringen varit inom följande industrigrenar: torvindustri (indextal 169), »annan» läder-, hår- och gummivaruindustri (212), porslins-, kakel- och lergodsfabriker (220), hatt- och mössfabriker (220), glasbruk (222), kolgruvor (225) samt grafisk industri (236).

För de kvinnliga arbetarna har stegringen av timförtjänsten under perioden 1913—1931 ej endast, såsom ovan visats, i genomsnitt varit större än för männen. utan även i regel varierat mera mellan de särskilda industrigrenarna. Sålunda påträffas osedvanligt höga stegringstal för arbeterskorna inom metallmanufaktur (indextal 370), färg-, olje- och parfymfabriker (367), handel och varulager (364), slakterier och konservfabriker (357), skrädderi- och sömnadsfabriker (355), råsockerbruk och raffinaderier (355) samt tändsticksfabriker (348). Däremot ha timförtjänsterna för kvinnliga arbetare vid porslins-, kakel- och lergodsfabriker, skofabriker samt hatt- och mössfabriker under motsvarande tid endast ökat med resp. 136, 142 och 163 % (indextal 236, 242 och 263).

Den svagt stigande tendens i lönenivån, som utmärkt åren 1924—1930, har under redogörelseåret 1931 för flertalet näringsgrenar upphört. De flesta under året träffade kollektivavtal kunna i stort sett sägas innebära status quo. Sålunda slötos avtal, innebärande väsentligen oföränd-

¹ Jfr sid. 41 o. f.

rade arbetsvillkor, för bl. a. Bolidens gruvor, byggnadsämnesindustrien, maskinfönsterglasbruken i Oxelösund och Glava, tapetfabrikerna, textilindustrien, rörlednings- och parkettgolvlägningsfacken, de enskilda järnvägarna, Göteborgs hamnarbeten samt Vin- och spritcentralens arbetsplatser. För porslinsfabrikerna i Gustafsberg och Lidköping inneburo de nya avtal, som träffades under året, likaledes väsentligen status quo, dock med vissa ackordsreduceringar för fabriken i Lidköping. Däremot kan för Stockholms stads gatu- och byggnadsarbeten antecknas en höjning av grovarbetarlönen med 5 öre, låt vara att denna höjning var mera av formell natur (ackordskompensation). Personalen vid Stockholms spårvägar fick vissa löneförbättringar, ävensom nya förmåner i fråga om semestervillkor och sjukavlöning. För företag inom bensin- och oljebranschen i Stockholm, Göteborg, Karlstad och Kristinehamn träffades avtal, innebärande för flertalet arbetare veckolöner höjda med belopp växlande från 1 kr. till 3 kr. Även om löneförhöjningar varit skäligen sparsamma vid träffade avtalsuppgörelser, kan man å andra sidan först in på 1932 notera lönesänkningar i någon mera anmärkningsvärd omfattning.

Undersöker man, i vad mån tendensen till stabilisering av avtalslönerna under redogörelseåret även påverkat de faktiska timförtjänsterna, framträder i tab. 10 för manliga arbetare ökning från år 1930 särskilt inom följande näringsgrenar: väg- och vattenbyggnadsarbete (7 %), färg- och fernissfabriker (7 %), stenbrott och stenhuggerier (6 %), skeppsvarv (6 %), pressjästfabriker (6 %), kommunala byggnads- och anläggningsarbeten (4 %) samt tapetfabriker (4 %). I fråga om de kvinnliga arbetarnas timlöner påträffas de högsta stegrings-talen vid grafisk industri (6 %), pappersbruk och pappfabriker (4 %), choklad- och karamellfabriker (3 %), träindustri (3 %), tändsticksfabriker (3 %) samt handel och varulager (3 %).

De näringsgrenar åter, där arbetarpersonalen fått vidkännas lägre genomsnittliga timförtjänster än föregående år, utgöras för männens vidkommande av »annan» livsmedelsindustri (15 %), torvindustri (12 %), fönsterglasbruk (12 %), mjukbrödsbagerier (8 %), guld- och silvervarufabriker (6 %), kalkbruk och cementvarufabriker (5 %) samt skofabriker (5 %). För kvinnornas del märkes nedgång av timförtjänsterna inom skofabriker (4 %), skrädderi- och sömnadsfabriker (4 %), hatt- och mössfabriker (3 %), tvättinrättningar (3 %) samt färg-, olje- och parfymfabriker (3 %).

Ackords- och tidlön. Vid en lönestatistisk undersökning av de genomsnittliga timförtjänsternas höjd inom olika företagsgrupper bör även deras samband med avlöningsformen beaktas. Arbetsinkomsten per timme ställer sig nämligen olika, allteftersom arbetet utföres mot betalning efter den använda tiden (tidlön) eller efter den utförda arbetsprestationen (ackordslön).

Beträffande arbetstidens användning ger tab. 10 vid handen, att i genomsnitt för samtliga redovisade arbetare 48,4 % av antalet arbetstimmar beräknas ha åtgått för ackordsarbete (se sid. 52). Riksmedeltalet för männen (47,7 %) låg obetydligt under, men för kvinnorna (56,5 %) rätt av-

sevärt över det allmänna genomsnittet. Inom de särskilda i tabellen redovisade arbetargrupperna växla motsvarande tal från några få till över 90 %. För att mera överskådligt belysa, inom vilka arbetsområden ackordsarbetet dominerar, ha i efterföljande tablå sammanställts de yrken och fack, inom vilka ackordstimmarna under redogörelseåret uppgått till minst 50 % av totala timantalet.

Avlöningsformens betydelse för löneläget inom olika näringsgrenar sammanhänger, som ovan nämnts, med att timförtjänsterna i regel ställa sig väsentligt olika, allteftersom avlöningsformen är tid- eller ackordslön. För samtliga i tab. 10 redovisade arbetargrupper var den genomsnittliga timförtjänsten vid tidlönsarbete 1⁰¹ kr., medan den vid ackordsarbete uppgick till 1²³ kr. eller 21⁸ % mera. Motsvarande tal för vuxna män voro resp. 1¹² och 1³⁷ kr. (överskott 22³ %) samt för kvinnliga arbetare resp. 0⁶⁸ och 0⁷⁶ kr. (överskott 11⁸ %). Dessa allmänna genomsnitt påverkas emellertid starkt, förutom av det skiftande antalet tidlöns- och ackordsarbetare, även av fluktuationerna i arbetsförtjänsterna per timme inom olika industrigrenar.

Den för hela undersökningsområdet eller för en viss arbetargrupp erhållna genomsnittliga tidlönen och motsvarande ackordslön avse vidare ofta — fast i växlande utsträckning — olika arbetargrupper och äro därför ej alltid jämförbara. Med det nuvarande tillvägagångssättet vid insamlande av den industriella lönestatistikens primärmaterial kan denna felkälla endast till en del elimineras därigenom, att man begränsar undersökningen till arbetargrupper, som i större omfattning arbetat både på ackord och tidlön (i genomsnitt för varje grupp minst 20 och högst 80 % av arbetstiden på ackord) och där samtidigt den genomsnittliga timförtjänsten vid ackordsarbete ej understiger timlönen. Efter sådan

Ackordsyrken.

(Antal ackordstimmar i % av hela antalet arbetstimmar.)

Män	%		%	Kvinnor	%
Lastning o. lossning	82.9	Mekaniska verkstäder	60.9	Tobaksfabriker	94.6
Torvindustri	80.0	Skofabriker	60.3	Tändsticksfabriker	88.1
Statliga sågverk o. d.	73.6	Tobaksfabriker	59.9	Porslins-, kakel- o. lergods- fabriker	86.2
Gruvor o. anrikningsverk	72.4	Elektriska verkstäder	56.6	Pappersbruk o. pappfabr.	82.2
Statliga mek. o. elektriska verkstäder	71.6	Kolgruvor	53.4	Gummivarufabriker	76.2
Pappersmassfabriker	70.4	Garverier	53.0	Elektriska verkstäder	76.0
Stenbrott o. stenhuggerier	69.1	Flottnings	52.8	Hatt- o. mössfabriker	73.3
Järn-, stål- o. kopparverk	68.4	Installationsarbete	52.3	Spinnerier, väverier o. d.	66.8
Sågverk o. hyvlerier	67.6	Metallmanufaktur	52.1	Skrädderier o. sömnadsfabr.	63.3
Porslins-, kakel- o. lergods- fabriker	66.4	Järn- o. stålmanufaktur ...	51.7	Statens intendenturverkstä- der, förråd o. d.	60.7
Sprängämnesfabriker	63.6	Målning o. glasmästeri ...	51.6	Skofabriker	59.2
Pappersbruk o. pappfabr.	62.4	Tändsticksfabriker	50.2	Metallmanufaktur	56.6

bearbetning av de i tab. 10 publicerade uppgifterna finner man, att merförtjänsten vid ackordsarbete växlar för män mellan 8—128 % och för kvinnor mellan 7—47 %. Ordnar man dessa procenttal i tvenne stigande serier och söker gränserna för deras mittersta hälfter (genom bortskärande av 1:a och 4:e fjärdedelen eller »kvartilen»), befinnas de på sådant sätt beräknade normala överskottsvariationerna utgöra för män 20—34 % och för kvinnor 22—33 %.

Övergår man därefter till att undersöka timlönernas växlingar vid olika avlöningsformer, har för vinnande av större överskådlighet med ledning av tab. 10 i tablån här nedan uppgjorts en förteckning över högsta och lägsta ackords- och tidlöner bland de i lönestatistiken redovisade näringsgrupperna, varvid man liksom i fråga om de genomsnittliga timförtjänsterna begränsat undersökningen till vuxna män och kvinnor. Vid bedömande av medellönerna i tablån, till vilken

Högsta ackordsförtjänster

(i kr. per timme).

<i>Män</i>			
Husbyggnadsarbete	3·28	Statens elektr. linjearb. o. kraftverk	1·77
Målning o. glasmästeri ...	2·85	»Annan» pappersindustri. .	1·75
Väg- o. vattenbyggnadsarb.	2·71	Tobaksfabriker.....	1·66
Malmgruvor i norra Sverige	2·34	Konstgödningsfabriker.....	1·54
Kommunala byggnads- och anläggningsarbeten	2·05	Elektriska verkstäder	1·50
Elektr. installationsarbeten	2·04	<i>Kvinnor</i>	
Kraft-, belysnings- o. vattenverk	2·00	Bryggerier	1·23
Rörledningsarbete	1·98	Mineralvattenfabriker o. d.	1·17
Lastning o. lossning	1·92	Färg- o. fernissfabriker ...	1·08
Guld- o. silvervarufabriker	1·81	Guld- o. silvervarufabriker	1·04
		Statliga mek. o. elektriska verkstäder	1·04
		Elektriska verkstäder	1·03
		Statens intendenturverkstäder, förråd o. d.....	0·98
		Metallmanufaktur.....	0·97
		Grafiska anstalter	0·96
		Mekaniska verkstäder	0·94
		Konservfabriker	0·89
		Olje-, tvål-, ljus- och parfymfabriker	0·89
		»Annan» pappersindustri...	0·88
		Tobaksfabriker.....	0·88
		Sockerraffinaderier o. d....	0·87

Lägsta ackordsförtjänster.

<i>Män</i>			
Snickeri- o. möbelfabriker	1·12	Fönsterglasbruk	0·95
Tegelbruk.....	1·11	Bomullsindustri	0·93
Band-, gardin- o. bindgarnsfabriker	1·11	Statliga sågverk o. d.....	0·83
Finpappersbruk	1·06	Stenbrott o. stenhuggerier	0·79
Kalkbruk o. cementvarufabriker	1·06	Torvindistri.....	0·66
Trikåfabriker	1·05	<i>Kvinnor</i>	
Sågverk o. hyvlerier	0·99	Grovpappersbruk.....	0·75
Kristall- o. smäglasbruk...	0·99	Tändsticksfabriker	0·74
Ylleindustri	0·97	Band-, gardin- o. bindgarnsfabriker	0·73
Linne-, hamp-o. juteindustri	0·96	Porlinsfabriker	0·73
		Hatt- o. mössfabriker.....	0·72
		Käxfabriker	0·72
		Handel o. varulager	0·71
		Finpappersbruk	0·70
		Järn- o. stålmanufaktur ...	0·70
		Trikåfabriker	0·67
		Slakterier o. charkuterifabriker	0·67
		Ylleindustri	0·66
		Färgerier, blekerier och impregneringsfabriker ...	0·65
		Linne-, hamp- o. juteindustri	0·65
		Bomullsindustri ...	0·65

Högsta tidlönsförtjänster

(i kr. per timme).

<i>Män</i>					
Malmgruvor i norra Sverige	1'68	Bok- o. accidenstryckerier	1'36	Slakterier o. charkuterifabr.	0'86
Tidningstryckerier	1'66	Skrädderier och sömnadsfabriker	1'36	Bok- o. accidenstryckerier	0'83
Spårvägsdrift	1'65	Husbyggnadsarbete	1'36	Bryggerier	0'83
Mjukbrödsbagerier	1'53	Statliga mek. o. elektriska verkstäder	1'34	Guld- o. silvervarufabriker	0'82
Målning o. glasmästeri	1'44	Tvättlinrättningar	1'34	Päls- o. skinnvarufabriker	0'82
Spisbrödsbagerier	1'43			Brännerier o. destilleringsv.	0'80
Pressjästfabriker	1'41			Statliga mek. o. elektriska verkstäder	0'78
Grafiska anstalter	1'39	<i>Kvinnor</i>		Handel o. varulager	0'77
Slakterier o. charkuterifabriker	1'38	Spisbrödsbagerier	1'04	Elektriska verkstäder	0'74
Guld- o. silvervarufabriker	1'37	Tidningstryckerier	0'89	Grafiska anstalter	0'74
		Mjukbrödsbagerier	0'88	Skrädderier o. sömnadsfabr.	0'74
		Mineralvattenfabriker o. d.	0'87		

Lågsta tidlönsförtjänster.

<i>Män</i>					
Trikåfabriker	0'88	Fönsterglasbruk	0'75	Trikåfabriker	0'58
Ylleindustri	0'86	Kristall- o. smäglasbruk	0'75	Grovpappersbruk	0'58
Bomullsindustri	0'85	Kolgruvor	0'75	Band-, gardin- o. bindgarnsfabriker	0'57
Järnvägsdrift	0'84	Statliga sågverk o. d.	0'68	Tändsticksfabriker	0'56
Linne-, hamp- o. juteindustri	0'84	Torvindistri ¹	0'61	Kakel-, sten- o. lergods-fabriker	0'56
Malmgruvor i mellersta Sverige	0'84			Järn- o. stålmanufaktur	0'55
Tegelbruk	0'81	<i>Kvinnor</i>		Porslinsfabriker	0'54
Järn-, stål- o. kopparverk	0'81	Choklad- o. karamellfabriker	0'66	Bomullsindustri	0'53
Sågverk o. hyvlerier	0'80	Skofabriker	0'65	Ylleindustri	0'52
Flottning	0'80	Färgerier, blekerier och impregneringsfabriker	0'62	Linne-, hamp- o. juteindustri	0'50
		Råsockerbruk	0'62		
		Finpappersbruk	0'59		

hänvisas för närmare detaljer, bör beaktas, att de högre ackords- och tidlönsförtjänsterna företrädesvis avse företag å dyrare orter och de lägre i ganska stor utsträckning härröra från sådana företag, som äro förlagda till den billigare landsbygden.²

Vill man belysa timlönernas förskjutningar vid olika avlöningsformer, ger en jämförelse mellan tab. 10 och motsvarande tabell i föregående års lönestatistik vid handen, att timförtjänsterna för vuxna *manliga arbetare* vid ackordsarbete (där dylikt förekom i nämnvärd utsträckning) sedan år 1930 ökat mest inom följande näringsgrenar: väg- och vattenbyggnadsarbete (13 %), skeppsvarv (5 %), linne-, hamp- och juteindustri (3 %) samt gummivarufabriker (3 %). De näringsgrenar åter, där ackordslönen per timme minskats sedan föregående år, kommo i följande ordning: fönsterglasbruk (16 %), torvindistri (12 %), domänstyrel-

¹ Tidlönsarbete förekommer endast undantagsvis.

² Beträffande arbetslönerna inom olika dyrtorsgrupper hänvisas till sid. 82 o. f.

sens sågverk (10 %), päls- och skinnvarufabriker (9 %) samt elektriska linjearbeten och kraftverk (9 %).

Vad tidlönerna beträffar beräknas stegringen i tidlönssatserna sedan 1930 vara mest betydande för hatt- och mössfabriker (16 %), intendenturverkstäder m. m. (12 %), lastning och lossning (11 %), spårvägsdrift (7 %), skeppsvarv (6 %), statens verkstäder (6 %), färg- och fernissfabriker (5 %) samt pressjästfabriker (5 %). Tillbakagången i tidlönerna drabbade hårdast:¹ guld- och silvervarufabriker (9 %), fönsterglasbruk (9 %), »annan» trävaruindustri (5 %) samt finpappersbruk (4 %).

Den största ökningen från föregående år i de genomsnittliga ackordslönerna för kvinnliga arbetare påträffas inom guld- och silvervarufabriker (24 %), grovpappersbruk (6 %), choklad- och karamellfabriker (4 %) samt elektriska verkstäder (3 %). Däremot visa följande näringsgrenar den största nedgången i ackordslön under redogörelseåret: trikåfabriker (8 %), grafiska anstalter (8 %), färgier, blekerier och impregneringsfabriker (7 %), mekaniska verkstäder (7 %) samt statens verkstäder och skeppsvarv (6 %).

Störst har ökningen i tidlöner från år 1930 till 1931 varit för den kvinnliga arbetarpersonalen vid kakel-, sten- och lergodsfabriker (8 %), grovpappersbruk (7 %), mineralvatten- och läskedrycksfabriker (7 %), konservfabriker (7 %), spisbrödsbagerier (6 %) och finpappersbruk (5 %). De näringsgrenar åter, som visade tillbakagång i tidlön, voro i ordning som följer: guld- och silvervarufabriker (8 %), tidningstryckerier (7 %), metallmanufaktur (7 %), brännerier och destilleringsverk (6 %) samt päls- och skinnvarufabriker (6 %).

Löneinkomst per dag. I tab. 10 föreligga även beräkningar om den genomsnittliga löneinkomsten per dagsverke för samtliga i lönestatistiken redovisade näringsgrenar. På grundval av nämnda tabell har därjämte utarbetats diagram IV (sid. 64), utvisande de genomsnittliga löneinkomsterna per dag (och per arbetstimme) för vuxna manliga arbetare inom de näringsgrenar, för vilka jämförelseuppgifter föreligga för år 1913.

För samtliga i årets lönestatistik redovisade näringsgrenar utgjorde genomsnittliga löneinkomsten per dagsverke för män 10% kr. och för kvinnor 5.88 kr. eller resp. 1.3 och 1.2 % mindre än föregående år. I efterföljande tablå meddelas de uppgivna högsta och lägsta genomsnittliga daglönerna för manliga och kvinnliga arbetare inom olika näringsgrenar.

Löneinkomst per år. Enär för arbetare med säsonganställning den faktiska genomsnittsinkomsten per år ej kan med nöjaktig noggrannhet beräknas på grundval av det föreliggande primärmaterialet, har man funnit lämpligt att för vissa utpräglade säsongyrken icke publicera några årslöner utan endast meddela den genomsnittliga inkomsten per timme och per dagsverke, kompletterad med vissa uppgifter angående den normala arbetssäsongens längd (se sid. 53). För övriga arbetargrup-

¹ Härvid bortses från mejerier, margarinfabriker o. d., för vilka den på medellönerna beräknade sänkningen blir missvisande på grund av tillkomsten i årets lönestatistik av ett flertal företag med relativt låga löner.

Högsta daglöner.

Män	Kr.		Kr.		Kr.
Husbyggnadsarbete	17'08	Guld- o. silvvervarufabriker	12'47	Mjukbrödsbagerier	7'44
Målning o. glasmästeri ...	16'74	Bryggerier	12'43	Statens intendenturverkstä-	
Lastning o. lossning	16'00	Mineralvattenfabr. o. d....	12'40	der, förråd o. d.	7'42
Väg- o vattenbyggnadsarb.	15'82	Kraft-, belysnings- och		Statliga mek. o. elektriska	
Spårvägsdrift	14'80	vattenverk	12'35	verkstäder	7'40
Tidningstryckerier	14'03			Tobaksfabriker	7'25
Gruvor o. anrikningsverk	13'70			Elektriska verkstäder	7'14
Rörledningsarbete	13'65	<i>Kvinnor</i>		Bok- o. accidenstryckerier	7'03
Kommunala byggnads- o.		Spisbrödsbagerier	8'42	Guld- o. silvvervarufabriker	6'96
anläggningsarbeten.....	13'40	Tidningstryckerier	7'72	Slakterier o. charkuteri-	
Tobaksfabriker	12'98	Brännerier o. destillerings-	7'70	fabriker	6'95
Brännerier o. destillerings-		verk	7'70	Metallmanufaktur.....	6'78
verk	12'56	Bryggerier	7'63	Grafiska anstalter	6'67
		Mineralvattenfabr. o. d....	7'50		

Lägst daglöner.

Män	Kr.		Kr.		Kr.
Grovpappersbruk	8'45	Kristall- o. smäglasbruk...	7'31	Finpappersbruk	5'43
Kolgruvor	8'42	Järnvägsdrift	7'19	Tapetfabriker	5'42
Tapetfabriker	8'39	Statliga sågverk o. d.	6'34	Band-, gardin- o. bindgarns-	
Band-, gardin- o. bindgarns-		Stenbrott o. stenhuggerier	6'27	fabriker.....	5'26
fabriker.....	8'37	Torvindstri.....	5'16	Trikåfabriker	5'15
Snickeri- o. möbelfabriker	8'12			Råsockerbruk	5'14
»Annan» läder-, hår- och		<i>Kvinnor</i>		Linne-, hamp- o. juteindustri	5'09
gummivaruindustri	8'11	Hatt- o. mössfabriker	5'04	Färgerier, blekerier och	
Ylleindustri	7'64	Kakel-, sten- och lergods-	5'64	impregneringsfabriker ...	5'04
Lüne-, hamp- o. juteindustri	7'48	fabriker	5'64	Bomullsindustri	5'04
Färgerier, blekerier och		Skofabriker	5'62	Ylleindustri	5'00
impregneringsfabriker ...	7'43	Porcelinsfabriker	5'57	Järn- o. stålmanufaktur...	4'97
Bomullsindustri	7'43	Grovpappersbruk	5'49		

per återfinnas i tab. 10 de beräknade genomsnittliga årslönerna, till vilka här skall lämnas en kortfattad kommentar.

För samtliga undersökta grupper ger tabellen vid handen, att den genomsnittliga totala arbetsförtjänsten under år 1931 var för män 2 767 kr., för kvinnor 1 582 kr. samt för minderåriga 1 016 kr. Tages endast hänsyn till arbete å ordinarie tid (exkl. naturaförmåner), uppgick medelförtjänsten per år till resp. 2 582, 1 520 och 996 kr., medan återstoden eller resp. 185, 62 och 20 kr. utgjorde värdet av åtnjutna naturaförmåner, ersättning för övertidsarbete o. d.

Vad angår de särskilda näringsgrenar, som beröras av årslönestatistiken. uppvisade de vuxna manliga arbetarna inom tidningstryckerier och i spårvägsdrift de högsta genomsnittssiffrorna, nämligen 4 204 resp. 4 045 kr. varefter följde mineralvatten- och läskedrycksfabriker (3 968 kr.), kommunala byggnads- och anläggningsarbeten (3 861 kr.), tobaksfabriker (3 815 kr.), mjukbrödsbagerier (3 693 kr.), bryggerier (3 647 kr.), pressjästfabriker (3 621 kr.), kraft-, belysnings-

och vattenverk (3 579 kr.) samt slakterier och charkuterifabriker (3 560 kr.). De lägsta årssiffrorna förete kristall- och småglasbruk (1 728 kr.), linne-, hamp- och juteindustri (1 739 kr.), bomullsindustri (1 777 kr.), ylleindustri (1 812 kr.), fönsterglasbruk (1 859 kr.), färgerier, blekerier m. m. (1 891 kr.), trikäfabriker (1 945 kr.), sågverk och hyvlerier (1 982 kr.) samt tegelbruk (2 014 kr.). De förhållandevis låga årsförtjänsterna inom dessa industrier sammanhånga dels med de mindre goda konjunkturen, som varit rådande inom vissa av dessa branscher, och dels med att hithörande företag i stor utsträckning äro förlagda till platser å landsbygden, där levnadskostnaderna äro relativt låga.¹ Därtill kommer, att flertalet av dessa industrier är utsatt för kännbar utländsk konkurrens. De flesta ovan uppräknade näringsgrenar med hög lönenivå äro däremot typiska hemmamarknadsindustrier och övertvägande förlagda till de större städerna.

Bland de vuxna kvinnliga arbetarna uppvisade år 1931 arbeterskorna vid spisbrödsbagerier den högsta genomsnittliga årsinkomsten (2 443 kr.). Därefter kommo arbeterskor vid tidningstryckerier (2 295 kr.), bryggerier (2 213 kr.), slakterier och charkuterier (2 212 kr.), tobaksfabriker (2 169 kr.), mjukbrödsbagerier (2 154 kr.) samt mineralvatten- och läskedrycksfabriker (2 153 kr.). De lägsta medelförtjänsterna per år uppgivas för kvinnliga arbetare inom linne-, hamp- och juteindustri (1 107 kr.), ylleindustri (1 186 kr.), bomullsindustri (1 193 kr.), trikäfabriker (1 298 kr.), band-, gardin- och bindgarnsfabriker (1 320 kr.), järn- och stålmanufaktur (1 332 kr.) samt grovpappersbruk (1 399 kr.).

För att komplettera de i det föregående meddelade knapphändiga lönestatistiska uppgifterna angående arbetare inom *småindustri och hantverk* ha i tab. 11 beräknats dels genomsnittliga lönebelopp för hantverks- och transportarbetare, sjöfolk, restaurangpersonal och hembiträden, dels uträknats de procentuella löneförändringar, som ägt rum under perioden 1914—1931, i den mån jämförelsetal för utgångsåret föreligga. I tabellen lämnade uppgifter, vilka uppdelats på Stockholm och övriga orter, grunda sig i huvudsak på av föreståndarna för de offentliga arbetsförmedlingskontoren gjorda uppskattningar av den normala kontanta lönen och avse således ej vederbörandes faktiska arbetsförtjänst utan blott gällande lönesatser för arbete å ordinarie tid. Till arbetsförtjänstens ökning genom aekords- och övertidsarbete är sålunda hänsyn ej tagen.

För de till hantverk och transportverksamhet hörande yrkesgrupperna är lönen i enlighet med gällande löneformer beräknad per vecka om 48 arbetstimmar. De inom sjömansyrket samt restaurangrörelse och husligt arbete anställda atnjuta manadslön jämte kost och logi, dock med undantag för tvätt- och rengöringsarbeterskor, vilka pläga erhålla dagspenning (och fri kost).

Såsom av tabellen framgår, äro de uppgivna lönerna för olika yrken ganska växlande. Bland hantverksarbetarna har för orterna tillsammans tagna högsta genomsnittliga lönesatser, 63 kr. per vecka, uppgivits för murare, medan målare kommo upp till 62 kr., byggnadsarbetare till 60 samt bagare till 59 kr. Därefter följde i ordning: bleck- och plåtslageriarbetare (58 kr.), hamn- och stuveri- arbetare (57 kr.), stenhuggare (54 kr.), herrskrädderi- arbetare (52 kr.), möbel- och finsnickare (49 kr.), åkeriarbetare (42 kr.), skomakare (41 kr.) samt tvätterskor (vid mindre tvättinrättningar) (25 kr.) och springpojkar (13 kr.). I Stockholm ligga lönerna för motsvarande arbetargrupper i regel avsevärt högre.

¹ Jfr sid. 82 o. f.

Tab. 11. Löneläget åren 1914—1931 för hantverks- och transportarbetare samt sjöfolk ävensom för i restaurangrörelse och i husligt arbete anställd personal.

Yrkesgrupper	Genomsnittlig avlöning i kronor						Löneökning (+) eller löneminskning (-) i %					
	Stockholm		Övriga orter		Samtliga orter		Stockholm		Övriga orter		Samtliga orter	
	1914	1931	1914	1931	1914	1931	1914— 1931	1930— 1931	1914— 1931	1930— 1931	1914— 1931	1930— 1931
<i>Hantverks- och transportarbete</i> (beräknad veckoavlön.)												
Stenhuggeriarbetare	40	85	27	53	28	54	+113	0	+96	-2	+93	-2
Bleck- och plåtslageriarbetare	40	81	28	58	28	58	+103	0	+107	+2	+107	+2
Möbel- och finsnickeriarbetare	32	68	24	49	24	49	+113	0	+104	0	+104	0
Murare	38	84	32	63	32	63	+121	0	+97	0	+97	0
Byggnadssträvarbetare	35	76	28	60	28	60	+117	0	+114	+2	+114	+2
Måleriarbetare	40	81	30	62	30	62	+103	0	+107	+2	+107	0
Herrskrädderiarbetare	30	74	25	52	26	52	+147	0	+108	0	+100	0
Skomakeriarbetare	30	75	22	41	21	41	+150	0	+86	0	+95	0
Bageriarbetare	31	70	26	59	27	59	+126	0	+127	-2	+119	-2
Hamn- och stuveriarbetare	34	58	30	57	31	57	+71	0	+90	-2	+84	-2
Åkeriarbetare	24	63	20	42	20	42	+163	0	+110	-2	+110	-2
Tvätterkor och strykerskor	12	36	13	24	13	25	+200	0	+85	-4	+92	-4
Springpojkar	10	20	5	13	6	13	+100	0	+160	-7	+117	-7
<i>Sjöfolk</i>												
(normal månadshyra, vartill kommer fri kost och logi ombord)												
A. Ång- och motorfartyg												
I. Utrikes fart												
Timmermän (o. båtsmän)	160	158	78	158	150	149	·	·	·	·	+103	-1
Matrosar	150	149	64	149	112	111	·	·	·	·	+133	+1
Lättmatrosar	112	110	51	111	55	51	·	·	·	·	+118	+1
Jungmän	55	51	33	51	150	148	63	148	·	·	+55	-4
Eldare och motormän	150	148	63	148	98	94	45	94	·	·	+135	+3
Kollämpare	98	94	45	94	225	225	108	225	·	·	+109	0
Stuertar	225	225	108	225	175	166	69	167	·	·	+108	+4
Kockar	175	166	69	167	·	·	·	·	·	·	+142	-1
II. Inrikes fart												
Timmermän (o. båtsmän)	162	162	·	162	150	139	140	·	·	·	·	·
Matrosar	150	139	140	·	105	95	97	·	·	·	·	·
Lättmatrosar	105	95	97	·	50	50	·	·	·	·	·	·
Jungmän	50	50	·	50	160	134	139	·	·	·	·	·
Eldare och motormän	160	134	139	·	100	95	96	·	·	·	·	·
Kollämpare	100	95	96	·	·	223	223	·	·	·	·	·
Stuertar	·	223	223	·	·	167	167	·	·	·	·	·
Kockar	·	167	167	·	·	·	·	·	·	·	·	·
B. Segelfartyg												
Timmermän (o. båtsmän)	150	154	77	154	140	132	·	0	·	+1	+100	+1
Matrosar	140	131	64	132	80	82	·	0	·	+2	+106	+2
Lättmatrosar	80	82	50	82	55	45	33	45	·	·	+64	-6
Jungmän	55	45	33	45	165	154	77	156	+22	0	+36	0
Stuertar	165	154	77	156	60	65	28	64	·	0	+103	-2
Kockar	60	65	28	64	·	·	·	·	0	-7	+129	-7
<i>Hotell- och restaurangrörelse samt husligt arbete</i> (månadslön, vartill kommer fri kost och logi)												
Hotelldrängar m. fl.	35	80	28	64	28	64	+129	0	+129	+7	+129	+7
Hotelldiskerskor, -köksor m. fl. ...	22	45	18	40	18	40	+105	0	+122	+3	+122	+3
Hushållerskor	23	50	23	44	23	44	+117	0	+91	-2	+91	-2
Husjungfrur	18	45	16	34	16	34	+150	0	+113	0	+113	0
Ensamjungfrur	19	50	15	35	16	36	+163	0	+133	-3	+125	0
Köksor	15	35	18	35	18	35	+133	0	+94	0	+94	0
<i>Tvätt- och rengöringsarbeterskor</i> (dagspenning, vartill kommer fri kost)												
2:15	5:00	1:58	3:69	1:62	3:70	+133	0	+134	0	+128	0	0

På grund av den stora betydelse ackordsarbete, åtminstone å större orter, intager inom flertalet här angivna yrken, torde likväl den faktiska arbetsförtjänsten flerstädes ha ställt sig väsentligt högre än vid arbete enbart mot tidlön. En jämförelse med i det föregående meddelade uppgifter ger även vid handen, att de i tab. 10 redovisade faktiska löneinkomsterna för egentliga byggnadsarbetare (murare, byggnadssträrbetare m. fl.) och måleriarbetare i genomsnitt överstiga de i tab. 11 meddelade tidlönerna med resp. 60 och 67 %, låt vara att de båda uppgifterna representera ett rätt olika urval av orter. Inom möbel- och finsnickeribranschen däremot synas lönerna vara praktiskt taget lika stora inom hithörande fabriksindustri som inom det hantverksmässigt bedrivna arbetet. För stenhuggeriarbetare o. d. ligga åter de förut beräknade faktiska arbetsinkomsterna i tab. 10 ej oväsentligt lägre än motsvarande löner enligt tab. 11. Förklaringen härtill torde i första hand vara, att uppgifterna ej äro direkt jämförbara. De från arbetsförmedlingarna erhållna uppgifterna representera nämligen i övervägande grad städer och stadsliknande samhällen, varemot medellönen i tab. 10 nästan uteslutande bestämmes av löneläget inom de å landsbygden belägna stenhuggerierna. Om man låter dessa utgå och beräknar timförtjänsten på de inom dyrortsgrupperna D—G förefintliga företagen i branschen, visar det sig, att den sålunda erhållna faktiska veckoförtjänsten (48×1.07 kr. eller $51\frac{3}{4}$ kr.) understiger arbetsförmedlingarnas medellön med endast cirka 5 %.

Även inom skrädderiyrket synes förekomsten av ackordsarbete förklara, att den faktiska arbetsinkomsten enligt tab. 10 för vuxna manliga skrädderiarbetare kan uppgå till i genomsnitt cirka 67 kr. per vecka (d. v. s. 48 arbetstimmar), medan den normala tidlönen enligt uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna (tab. 11) ej nådde högre än 52 kr. — Bageri- och åkeriarbetarna åter arbeta nästan uteslutande mot tidlön, men trots detta överstego de faktiska arbetsinkomsterna de uppgivna normallönerna med resp. 20 och 38 %, vartill orsaken väsentligen torde ligga i, att de förstnämnda företrädesvis avse större företag å dyrare orter och innefatta ersättning för övertidsarbete m. m.

Vad hamn- och stuveriarbetarna beträffar, erbjuder det särskilt stora vanskligheter att angiva normala lönesatser för dessa arbetargrupper på grund av de oregelbundna arbetsförhållandena i hamnarna. Då därtill kommer, att — åtminstone i de stora hamnarna — tidlönsarbete förekommer i jämförelsevis få fall, äro hithörande siffror endast av relativt värde vid bedömande av de faktiska arbetsförtjänsterna inom detta yrke. Till jämförelse må nämnas, att enligt tab. 10 den genomsnittliga arbetsförtjänsten inom gruppen lastning och lossning uppgick till 1.94 kr. per timme eller cirka 93 kr. per vecka.¹

Slutligen bör i detta samband påpekas, att grupperna skomakare och tvätterskor i tab. 11 väsentligen avse andra yrkeskategorier än i tab. 10 redovisade arbetare vid skofabriker och större tvättinrättningar, varför någon jämförelse mellan deras löner ur berörda synpunkter knappast kan ifrågakomma.

Inom sjömansyrket redovisas de högsta lönerna i tab. 11 i fråga om ång- och motorfartyg i utrikes fart för stuartar, för vilka normala månadshyran under redogörelseåret skulle utgjort 225 kr. Därefter kommo kockar (167 kr.), timmermän (158 kr.) och matrosar (149 kr.). Anmärkas må, att i fråga om ång- och motorfartyg i inrikes fart samt segelfartyg de i tabellen meddelade medeltalen grunda sig på ganska fåtaliga och olikformiga primäruppgifter.

Bland de till hotell- och restaurangrörelse hänfödda yrkesspecialiteterna har den enda upptagna manliga arbetarkategorien, nämligen hotelldrängar,

¹ För Stockholms vidkommande beräknas enligt den av föreningen Stockholms hamnarbetskontor förda lönestatistiken genomsnittsinkomsten per timme vid lastning och lossning ha uppgått till 2.82 kr. år 1931 mot 2.30 kr. år 1930.

uppgivits åtnjuta den högsta kontanta avlöningen eller 64 kr. per månad, medan motsvarande lön för hotelldiskerskor, -köksor o. d. utgjort 40 kr.

Beträffande de i husligt arbete anställda är lönen högst för hushållerskor, medan lönenivån för övriga redovisade specialiteter icke synes förete nämnvärda inbördes skilljaktigheter. Den genomsnittliga lönen för ensamjungfrur uppgick enligt tabellen till 36 kr., för köksor till 35 kr. samt för husjungfrur till 34 kr. Dagspenningen för tvätt- och rengöringsarbeterskor (förutom kost) har angivits till 3·70 kr. Genomsnittslönerna växla dock ej oväsentligt å olika orter, såsom belyses genom följande uppställning, avseende de båda viktigaste kategorierna av hembiträden:

	Stockholm	Övriga städer med över 10 000 inv.	Övriga orter
Ensamjungfrur, kr. per månad	50	37	35
Tillfällig arbetshjäl, kr. per dag	5·00	4·09	3·31

Förutom den kontanta lönen åtnjuta de i hotell- och restaurangrörelse samt husligt arbete anställda även fri kost och logi. I efterföljande tabell meddelas — på grundval av uppgifter från arbetsförmedlingsanstalterna — en beräkning av det uppskattade värdet utav dylika av kvinnliga tjänare åtnjutna naturaförmåner.

Uppskattat värde av kost och logi per månad:	Absoluta tal						Index tal					
	Orter med över 10 000 inv.		Övriga orter		Samtliga orter		Orter med över 10 000 inv.		Övriga orter		Samtliga orter	
	1914	1931	1914	1931	1914	1931	1914	1931	1914	1931	1914	1931
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.						
Stockholm	33	75	--	—	33	75	100	227	—	—	100	227
Östra Sverige	33	50	31	40	32	42	100	152	100	129	100	131
Småland o. öarna	32	50	30	42	31	44	100	156	100	140	100	142
Södra Sverige	33	46	32	42	33	44	100	139	100	131	100	133
Västra Sverige ...	37	52	20	43	30	45	100	141	100	215	100	150
Norra Sverige.....	30	45	33	53	32	49	100	150	100	161	100	153
Hela riket	33	49	30	43	31	45	100	148	100	143	100	145

Enligt denna sammanställning uppskattades det månatliga värdet av kost och logi för riket i dess helhet till 31 kr. år 1914 och 45 kr. år 1931, vilket innebär en stegring av 45 %. Till jämförelse må nämnas, att levnadskostnadernas allmänna stegring från tiden närmast före krigsutbrottet till år 1931 beräknas till 59 %: för enbart kost och bostad torde stegringen vara cirka 48 %. I en del större städer har dock värdet av fritt vivre uppskattats något högre än nämnda medeltal, och för Stockholm har detsamma ansetts böra upptagas till 75 kr. per månad.

I Sociala Meddelanden ha tidigare publicerats vissa uppgifter rörande löneförhållandena för statens järnvägars och statens vattenfallsverks byggnadsarbetare samt för de närstående arbetsgrupper, vilka varit sysselsatta med underhålls-, om- och nybyggnadsarbeten vid statens trafikerade banor. För att beträffande år 1931 fullfölja lönestatistiken för statens anläggningsarbetare lämnas i det följande vissa uppgifter, vilka dels sammanställts ur statens järnvägars pub-

likationer,¹ dels ställts till förfogande av vattenfallsstyrelsens byggnadsavdelning. Från och med redogörelseåret ingå dessa arbetargrupper i socialstyrelsens lönestatistik och redovisas i tab. 10 under rubriken statens ban- och byggnadsarbetare. Här nedan meddelade uppgifter avse emellertid en i vissa avseenden längre gående yrkesredovisning än genomsnittsuppgifterna i tab. 10 och ha därför allttjämt sin särskilda betydelse såsom komplement till den lönestatistik, som i det föregående meddelats för byggnads- och anläggningsarbetare i enskild och allmän tjänst.

Vid statens anläggningsarbeten tillämpas vissa genom kollektivavtal eller särskilda bestämmelser fastställda normaltimplöner, men en väsentlig del av arbetet utföres på ackord, varför de faktiska arbetsförtjänsterna kunna förete betydande avvikelser från de normala timlönerna. Huru år 1931 de verkliga arbetsförtjänsterna, beräknade i genomsnitt dels per arbetstimme och dels per »levnadsdag»,² gestaltat sig för året i dess helhet framgår av tab. 12.

Vid statens järnvägsbyggnader (888 arbetare i medeltal för år 1931) utgjorde medelförtjänsten per arbetstimme 1·41 kr. och per levnadsdag 9·25 kr. Tidlönen har i genomsnitt uppgått till 1·14 kr. och ackordsförtjänsten till 1·43 kr. per arbetstimme. Bland de olika arbetarkategorierna kommo räsläggarna högst på löneskalan (timförtjänst 2·36 kr., dagsförtjänst 16·50 kr.). Järnvägsbyggnadsarbetarnas talrikaste kategori, jordarbetarna, hade under året ernått en genomsnittlig timförtjänst å 1·39 kr. och en dagsförtjänst å 9·03 kr., vilka siffror kommo medeltalen för samtliga arbetare nära.

Tab. 12 utvisar vidare, att medelförtjänsten vid statens järnvägars banavdelning för samtliga med drift och underhåll sysselsatta arbetare (i medeltal 2 410 man, varav 27 % ackordsarbetare) under år 1931 uppgick till 1·09 kr. per timme; uppgifter om inkomsten per levnadsdag föreligga ej för senare år än 1927. Den genomsnittliga timförtjänsten har utgjort 1·02 kr. vid tidlöns- och 1·28 kr. vid ackordsarbete. — Löneinkomsterna för de arbetare, som varit sysselsatta med förändrings- och nybyggnadsarbeten (1 587 man, varav 56 % ackordsarbetare), ha legat något högre än nyss angivna medeltal, nämligen vid 1·30 kr. i genomsnitt per timme för samtliga arbetare samt 1·06 kr. vid tidlöns- och 1·48 kr. vid ackordsarbete. Skillnaden i fråga om genomsnittsförtjänsterna mellan de tvenne huvudkategorier, i vilka banarbetarna uppdelas efter anställningsform, nämligen stadigvarande banarbetare samt ban- och byggnadsarbetare, uppgår till 19 öre per timme vid drift och underhåll och 16 öre per timme vid förändrings- och nybyggnadsarbeten.

Vattenfallsverkets byggnadsföretag, vid vilka år 1931 sysselsattes i genomsnitt 453 arbetare, redovisas i avdelning C av tabellen, som utvisar, att inom denna numera ganska fåtaliga arbetargrupp de genomsnittliga arbetsförtjänsterna varit högst vid Sillre kraftstationsbyggnad (resp. 1·36 och 9·49 kr.), medan förtjänsten vid Vargön och Sjöboda (1·31 kr. per timme och 9·15 kr. per dag) samt vid Porjus kraftverk (resp. 1·31 kr. och 8·75 kr.) varit avsevärt lägre.³

¹ »Statens järnvägsbyggnaders berättelse år 1931» samt »Banavdelningens berättelse år 1931».

² Såsom »levnadsdagar» räknas summan av antalet arbetsdagar, sön- och helgdagar samt sådana söckendagar, då arbetet utan arbetarnas förvällande varit inställt.

³ Byggnadsarbetena i Porjus utföras med medel, som av riksdagen beviljats tidigare, än som erfordrats för kraftverkets utveckling med avsikt bl. a. att motverka den svåra arbetslösheten på platsen. Lönerna vid dessa arbeten äro därför satta lägre, än vad annars skulle varit fallet.

Tab. 12. Medelförtjänst under år 1931 för arbetare vid statens järnvägsbyggnader, statens järnvägars banavdelning och statens vattenfallsverks byggnadsföretag.

Arbetarkategorier samt byggnadsföretag, resp. distrikt	Löneinkomst i kr. per		Arbetarkategorier samt byggnadsföretag, resp. distrikt	Löneinkomst i kr. per	
	arbets-timme	levnadsdag		arbetstimme	vid drift- och underhåll
A. Statens järnvägsbyggnader			Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnickare, elektriker m. fl.)		
Banvakter och spårjusterare	1:58	10:71	1	1:89	1:30
Bergsprängare	1:03	6:12	2. Ban- och byggnadsarbetare	1:26	1:48
Betongarbetare (ej särsk. utbildade)...	1:32	8:69	Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet).....	1:25	1:46
Bromsare, smörjare, pumpare, putsare	1:40	9:32	Grupp II (särsk. yrkesk. arb., såsom cementslipare, stenarb. m. fl.)	1:40	1:55
Jordarbetare	1:39	9:03	Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnickare, elektriker m. fl.)	1:59	1:73
Schaktmästarhantlangare	1:03	6:42	Samtliga arbetare	1:00	1:30
Skogsröjare	1:20	7:53	därav: stadigvarande banarbetare...	1:26	1:45
Stängselsättare	1:35	9:24	ban- och byggnadsarbetare...	1:07	1:29
Diverse icke yrkesutbildade arbetare	1:33	8:22			
Gropare	1:62	12:35			
Tippare	1:77	12:18			
Stenarbetare (grund- o. trumläggare)	1:48	9:37			
Timmermän.....	1:45	9:70			
Byggnads- o. finsnickare (förräds-) ...	1:49	10:10			
Rälsläggare	2:26	16:50			
Smeder (förräds-)	1:59	10:31			
Stenhuggare (stenarbetare med större yrkesskicklighet).....	1:60	11:51			
Diverse yrkesutbildade specialarbetare	1:50	9:75			
Samtliga arbetare	1:41	9:25			
därav: vid tidlönsarbete	1:14				
» ackordsarbete	1:48				
	arbetstimme				
	vid drift och underhåll	vid förändrings- och nybyggnadsarbeten			
B. Statens järnvägars banavdelning			C. Statens vattenfallsverks byggnadsföretag		
a. Arbete mot tidlön å ordinarie tid...	1:02	1:06	a. Vargön (och Sjöboda)	1:31	9:15
1. Stadigvarande banarbetare.....	1:22	1:34	Grupp I	1:15	8:11
Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet).....	1:17	1:27	Hjälp-, transport- o. diversearbetare	1:15	8:11
Grupp II (särsk. yrkesk. arb. såsom cementslipare, stenarb. m. fl.)	1:20	1:22	Grupp II.....	1:29	8:22
Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnickare, elektriker m. fl.)	1:35	1:44	Bergarbetare	1:33	8:33
2. Ban- och byggnadsarbetare	0:99	1:04	Timmermän	1:22	7:72
Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet).....	0:97	1:00	Järn- o. metallarbetare m. fl.	1:18	9:33
Grupp II (särsk. yrkesk. arb., såsom cementslipare, stenarb. m. fl.)	1:10	1:20	Grupp III	1:50	10:38
Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnickare, elektriker m. fl.)	1:19	1:27	Timmermän, snickare	1:35	9:24
b. Arbete å ackord eller enligt arbetsavtal å ordinarie tid	1:28	1:48	Smeder	1:47	9:38
1. Stadigvarande banarbetare	1:62	1:68	Järn- o. metallarbetare	1:31	10:36
Grupp I (arb. utan särsk. yrkeskunnighet).....	1:41	1:55	Diverse yrkesutbildade specialarb.	2:22	16:20
			b. Sillre kraftstationsbyggnad	1:36	9:49
			Grupp I	1:20	8:42
			Jordarbetare	1:21	8:33
			Hjälp-, transport- o. diversearbetare	1:17	8:56
			Grupp II	1:64	11:19
			Bergarbetare	1:48	9:46
			Tunnelsprängare	1:38	11:38
			Järn- o. metallarbetare m. fl.	1:25	9:39
			Grupp III	1:34	9:76
			Timmermän, snickare	1:30	9:43
			Smeder	1:54	11:22
			Järn- o. metallarbetare	1:31	9:33
			c. Porjus kraftverk.....	1:31	8:75
			Smeder	1:50	9:76
			Snickare, timmermän	1:43	9:56
			Bergsprängare o. lastare	1:44	9:44
			Tegelmurare och cementarbetare...	1:19	7:72
			Diversearbetare.....	1:18	8:15

1 Approximativt beräknade siffror.

Årslönens fluktuationer inom olika näringsgrenar 1913—1931 och 1920—1931. Övergår man därefter till att undersöka förskjutningarna i årslönen för olika näringsgrenar under perioden 1913—1931, må här erinras om, att den genomsnittliga årsförtjänsten år 1931 för vuxna manliga arbetare låg 123 och för kvinnor 143 % högre än år 1913. För belysande av huru motsvarande stegringsstal fluktuera för de särskilda företagsgrupperna hänvisas till ett närmare studium av tab. 10, vari meddelas indexstal för årsförtjänsternas stegring sedan 1913, i den mån jämförelsematerial för detta år föreligger.¹

Såsom av redogörelsen över den allmänna löneutvecklingen redan framgått, nådde den genomsnittliga stegringen av årsinkomsten för såväl män som kvinnor under här behandlade period sin högsta punkt år 1920. En närmare granskning visar, att utvecklingen varit likartad för det övervägande flertalet näringsgrenar, men att för ett mindretal grupper höjdpunkten nåddes först påföljande år. Sedan toppåret (1920 resp. 1921) har en sänkning av årsförtjänsterna ägt rum, vilken för närvarande kan uppskattas till i genomsnitt 23 % för män och 26 % för kvinnor. Inkomstreduktionen har emellertid ställt sig olika inom de särskilda i lönestatistiken redovisade näringsgrenarna.

En jämförelse mellan siffrorna i tab. 10 och tidigare i Sociala Meddelanden (ärg. 1921, sid. 587 o. f.) meddelade uppgifter, som vid årets lönestatistiska beräkningar kompletterats för vissa specialgrupper, ger vid handen, att årsförtjänsterna för vuxna manliga arbetare sedan toppåret minskats mest inom följande näringsgrenar: bomullsindustri (45 %), ylleindustri (44 %), linne-, hamp- och juteindustri (43 %), kristall- och småglasbruk (42 %), »annan» läder-, hår- och gummivarindustri (42 %), skofabriker (42 %), trikåfabriker (40 %), sågverk och hyvlerier (39 %) samt grovpappersbruk (37 %). För de kvinnliga arbetarna har lönereduktionen sedan toppåret varit störst inom skofabriker (42 %), spinnerier, väverier o. d. (41 %), skrädderier och sömnadsfabriker (27 %), handel och varulager (27 %), träindustri (22 %) samt bryggerier och läskedrycksfabriker (21 %).

Undersöker man, vilka arbetargrupper under perioden 1920(1921)—1931 minst utsatts för lönenedsättning, visar ett jämförande studium av det lönestatistiska materialet, att de manliga arbetarna vid kommunala byggnads- och anläggningsarbeten fått sin årslön reducerad med knappt 1 % under perioden i fråga. Förhållandevis låga äro även lönereduktionerna för manliga arbetare vid presssjälfabriker (9 %), mineralvatten- och läskedrycksfabriker (9 %), slakterier och charkuterifabriker (12 %), elektriska verkstäder (13 %) samt tidningstryckerier (13 %). För arbeterskorna påträffas de minsta förändringarna i löneläget inom grafisk industri (5 %), hatt- och mössfabriker (11 %), tändsticksfabriker (12 %), färg- och parfymfabriker (14 %), choklad- och karamellfabriker (14 %) samt bagerier (15 %).

¹ Till jämförelse må nämnas, att löneökningen 1914—1931 inom de i tab. 11 (sid. 73) redovisade hantverks- och transportarbetargrupperna växlar mellan 84 och 119 %. Den genomsnittliga stegringen för samtliga dessa grupper kan anslås till omkring 103 %, vilken siffra för hotell- och restaurangpersonalen samt hembiträdesgruppen torde böra något höjas. Denna ökning är ej oväsentligt lägre än den siffra för lönestegringen per år (123 %), som med år 1913 till bas ovan beräknats för arbetare inom industri, handel och samfärdsel. — Inom sjömansyrket växlade ökningen under perioden för de olika bemanningsspecialiteterna på ång- och motorfartyg (i utrikes fart) mellan 53 och 142 % och på segelfartyg mellan 36 och 129 %. Den genomsnittliga lönestegringen för manskapet å ång- och motorfartyg kan anslås till ca 113 och å segelfartyg till ca 90 %.

Övergår man därefter till en jämförelse mellan årsinkomstens och timlönens fluktuationer under redogörelseåret i förhållande till föregående år, visar en närmare granskning, att årslönerna icke följt alldeles samma utvecklingslinje som timförtjänsterna, huvudsakligen beroende på inträffade förändringar (i regel minskningar) i den utgjorda arbetstiden. I viss utsträckning beror emellertid den bristande överensstämmelsen därpå, att de genomsnittslöner, som jämföras, ej alltid äro beräknade på grundval av samma material. En del företag lämna nämligen inga timuppgifter, varför företagen ej kunna medräknas vid timlönsberäkningarna utan endast vid bestämmande av den genomsnittliga årsförtjänsten.

Om man utgår från de arbetargrupper, vilkas genomsnittliga timförtjänster förblivit oförändrade under redogörelseåret, visar det sig, att såväl sänkningar som höjningar i årslönerna kunna iakttagas, beroende på motsvarande förskjutningar i den genomsnittliga arbetstiden. Exempel på näringsgrenar, inom vilka genomsnittliga årslöner nedgått genom inskränkningar i arbetstiden utan förändring av timlönerna, erbjuda mekaniska verkstäder (m),¹ elektriska verkstäder (m), tegelbruk (m) samt kristall- och smäglasbruk (m). Däremot ha bl. a. arbetarna vid choklad- och karamellfabriker (m) samt gummivarufabriker (m) fått sina årslöner ökade genom utökning av arbetstiden med oförändrad timlön.

Undersöker man därefter de näringsgrenar, där timförtjänsten under år 1931 stigit i förhållande till år 1930, finner man, att exempelvis för skeppsvarv (m), grafiska anstalter (m o. kv), tobaksfabriker (m o. kv), färg- och fernissfabriker (m) samt statens ban- och byggnadsarbeten (m) ökningen i timlönen åtföljts av en än större stegring i årsinkomsten, beroende på att den faktiska arbetstiden per år räknat samtidigt ökats. En motsatt tendens synes ha gjort sig gällande bl. a. vid pappersbruk och pappfabriker (m), tapetfabriker (m), pressjästfabriker (m), bagerier (kv) samt brännerier och destilleringsverk (m), där ökningen i timlön mer eller mindre fullständigt neutraliserats genom en samtidig minskning i antalet utgjorda arbetstimmar per år. I fråga om de näringsgrenar, där timlönen under året sjunkit, har sänkningens återverkan på årsförtjänsterna i vissa fall skärpts och i andra mildrats genom minskning resp. ökning av arbetstiden. Exempel av det förra slaget erbjuda malmbrytning och metallindustri (kv), guld- och silvervaruindustri (m), fönsterglasbruk (m), sågverk och hyvlerier (m), snickeri- och möbelfabriker (m), trikåfabriker (m), skofabriker (m), »annan» läder-, hår- och gummivaruindustri (m), tändsticksfabriker (m), statens elektriska linjearbeten och kraftverk (m) samt tvättinrättningar (kv). Typiska för det senare alternativet äro kolgruvor (m), mejerier (m), päls- och skinnvarufabriker (m) samt färg-, olje- och parfymfabriker (kv).

c. Arbetslönerna inom olika dybortsgrupper och å olika orter samt inom export- och hemmamarknadsindustri.

Lönenivåns faktorer. Huvudsyftet med föregående redogörelse har varit mindre att giva någon detaljerad statistik över lönenivån inom näringslivets olika grenar än att mäta lönefluktuationerna från det ena året till det andra. En ungefärlig föreställning om olika arbetarkategoriernas lönestandard erhålles visserligen genom de i undersökningen meddelade siffror, som angiva manliga, kvinnliga och minderåriga arbetares

¹ Män = m, kvinnor = kv.

genomsnittsinkomster inom olika näringsgrenar. Men de inbördes differenser, som dessa genomsnittssiffror uppvisa, ha, såsom förut antytts, i sin tur rönt inflytande bland annat av resp. företags förläggning inom orter och ortsgrupper med skiljaktiga levnadskostnader. Förutom företagens betalningsförmåga synas därjämte deras avsättningsområden och större eller mindre beroende av den utländska konkurrensen samt deras storlek vara av betydelse för lönenivåns höjd.

Lönedifferenser av förstnämnda slag ha tidigare påvisats i särskilda undersökningar, och även beträffande redogörelseåret ha verkställts dylika specialbearbetningar. I det följande jämföras de genomsnittliga löneförhållandena för de särskilda dyrortsgrupperna (efter 1931 års dyrortsgruppering) med varandra, och denna jämförelse utsträcker även till de särskilda näringsgrenarna. I likhet med föregående år har dessutom försök gjorts att erhålla en åtminstone ungefärlig föreställning om löneläget inom å ena sidan den del av industrien, som är direkt beroende av den utländska konkurrensen, å den andra den, där ett dylikt beroende ej föreligger. De bägge nyss berörda indelningsgrunderna, nämligen företagets fördelning å ena sidan på olika dyrortsgrupper och å den andra efter avsättningsförhållandena, böra dock ej endast tillämpas var för sig, utan även i inbördes samband, varjämte vissa beräkningar böra verkställas angående lokala lönevariationer inom resp. dyrortsgrupper. En nyhet för året är, att den regionala synpunkten ytterligare utförts genom företagets fördelning på län. Undersökningarna angående löernas samband med ovan angivna faktorer avse i regel såväl män som kvinnor. I likhet med föregående års lönestatistik ha därvid de sju i den officiella dyrortsgrupperingen utskilda grupperna (A, B, C, D, E, F och G) redovisats var för sig och endast i vissa tabeller sammandragits till tre, nämligen grupperna A—C, D—F och G.¹ Därvid bör emellertid beaktas, att den år 1931 företagna dyrortsgrupperingen medfört vissa omgrupperingar, som försvåra jämförelser med tidigare år.

Såsom framgår av tabellerna, ha vid redovisningen efter dyrortsgrupper järnvägspersonal och vissa andra kategorier av anställda och arbetare måst uteslutas, på grund av att primäruppgifternas art ej möjliggör en sådan uppdelning. Observeras bör även, att sådana lönesiffror, som gälla blott ett mindre antal (färre än 100) personer, och vilka därför knappast kunna tillmätas mera allmän betydelse, i tabellen betecknats med mediealstil.

Förvaltningspersonalens löner inom olika dyrortsgrupper. En sammanfattande översikt över beräkningarnas resultat i detta avseende lämnas i tablån å sid. 82, som visar den genomsnittliga årsinkomsten för man-

¹ Ortsgrupperna A och B omfatta i stort sett landsbygd, grupperna C, D och E flertalet städer och tätare bebyggda samhällen, grupp F en del större städer och industrisamhällen samt grupp G Stockholm (med förstäder), Göteborg och ett fåtal dyrorter i norra Sverige.

Tab. 13. Genomsnittlig löneinkomst år 1931 för förvaltningspersonal inom olika dyrortsgrupper.

Grupper av förvaltningspersonal	Antal redovisade anställda	Genomsnittlig löneinkomst i kronor per år vid företag inom dyrortsgrupp						G (inkl. Stock-holm)	Stock-holm	Genomsnittlig inkomst (kr. per år) vid	
		A	B	C	D	E	F			ej dyrortsgrupperade företag	Samtliga företag
A. Enligt den fortlöpande lönestatistiken på grundval av uppgifter från arbetsgivare.											
Män.											
Teknisk personal	16 344	4 788	5 172	5 536	5 163	5 322	5 572	6 029	6 127	7 223	5 613
Kontorspersonal m. m.	40 326	3 655	3 704	3 706	3 413	3 402	3 481	4 723	4 909	3 686	3 939
därav egentlig kontorspersonal	25 201	3 834	4 027	4 120	3 968	4 004	4 028	5 472	5 752	4 945	4 771
inom industri	13 483	3 851	4 049	4 187	3 968	3 998	4 093	5 080	5 209	4 955	4 431
» handel	3 337	3 228	3 388	3 563	3 875	4 045	3 827	4 841	5 058	3 848	4 432
» samfärdsel	2 694	1 200	2 686	4 814	3 706	4 007	4 893	5 457	4 285	4 326	5 746
» banker	4 638	7 031	7 031	5 289	5 746
» försäkringsföretag	1 049	7 196	7 196	6 531	7 043
vaktmästare, springpojkar o. d.	5 304	1 422	1 359	1 257	1 111	1 077	1 323	1 957	2 036	2 395	1 739
övrig lighthörande personal ¹	9 821	2 992	2 992
Butikspersonal	7 280	1 942	1 925	2 010	2 206	2 182	2 245	3 144	3 287	2 709	2 646
därav försäljare o. d.	4 963	2 146	2 306	2 595	2 893	3 062	3 108	3 939	4 014	3 299	3 408
springpojkar o. d.	2 317	768	558	740	787	762	730	1 326	1 438	828	1 014
Samtliga	63 950	4 128	4 325	4 264	3 869	3 952	3 892	4 808	4 901	3 788	4 220
Kvinnor.											
Teknisk personal	678	1 950	2 231	2 628	2 431	1 849	2 842	2 833	2 836	3 905	2 654
Kontorspersonal m. m.	16 128	1 861	1 932	1 978	2 045	2 101	2 200	2 801	2 909	2 764	2 551
därav egentlig kontorspersonal	15 566	1 883	1 955	2 042	2 096	2 185	2 247	2 838	2 941	2 900	2 610
inom industri	8 078	1 876	1 959	2 057	2 103	2 152	2 274	2 605	2 715	2 982	2 370
» handel	3 436	2 125	1 879	1 967	2 065	2 312	2 159	2 716	2 764	2 108	2 540
» samfärdsel	176	.	.	2 150	2 475	2 600	2 627	3 057	3 163	2 736	2 869
» banker	2 132	3 674	3 674	2 920	3 167
» försäkringsföretag	1 744	3 198	3 198	2 854	3 150
vaktmästare, springpojkar o. d.	562	540	756	884	934	692	755	1 187	1 251	801	928
Butikspersonal	9 253	354	1 396	1 534	1 641	1 748	1 846	2 175	2 262	1 557	1 976
därav försäljare o. d.	8 731	1 396	1 412	1 580	1 703	1 788	1 904	2 253	2 338	1 612	2 043
springflickor o. d.	522	753	563	656	716	682	801	929	1 022	819	859
Samtliga	26 059	1 786	1 846	1 831	1 896	1 970	2 071	2 565	2 671	2 517	2 350
B. Enligt specialundersökning på grundval av uppgifter från personalen.											
Män.											
Teknisk personal	3 520	.	4 182	.	4 759	4 826	5 262	5 883	6 288	.	4 777
därav verkmästare o. d.	3 086	.	3 917	.	4 444	4 455	4 865	5 102	5 298	.	4 342
Kontorspersonal m. m.	1 133	.	4 376	.	4 468	4 894	4 567	5 019	5 094	.	4 724
Butikspersonal	1 276	.	2 221	.	2 714	2 730	2 706	3 765	3 941	.	3 119
därav försäljare o. d.	964	.	1 972	.	2 472	2 405	2 306	3 383	3 504	.	2 783
Samtliga	5 929	.	3 948	.	4 505	4 275	4 516	4 942	5 077	.	4 414
Kvinnor.											
Kontorspersonal	595	.	2 701	.	2 153	3 805	2 316	3 199	3 284	.	2 984
Butikspersonal	1 565	.	1 508	.	1 488	1 627	1 852	2 334	2 437	.	2 057
därav försäljare o. d.	1 370	.	1 361	.	1 464	1 594	1 769	2 247	2 341	.	1 981
Samtliga	2 160	.	1 896	.	1 737	1 883	1 937	2 614	2 708	.	2 315

¹ Linjepersonal vid enskilda järnvägar (lokförare, konduktörer, eldare, stationskarlar, banvakter o. d.).

	Levnadskostnader (riksmedeltal = 1 000)		Förvaltningspersona- lens genomsnittliga löneinkomst per år (kr.)		Indextal (medeltal i D:grupp = 1 000)		
	gruppgränser	medeltal	män	kvinnor	män	kvinnor	levnads- kostnader
Ortsgrupp A	t. o. m. 930	880	4 128	1 786	1 067	942	815
» B	931— 990	960	4 325	1 846	1 118	974	889
» C	991—1 050	1 020	4 264	1 831	1 102	966	944
» D	1 051—1 110	1 080	3 869	1 896	1 000	1 000	1 000
» E	1 111—1 170	1 140	3 952	1 970	1 021	1 039	1 056
» F	1 171—1 230	1 200	3 892	2 071	1 006	1 092	1 111
» G	1 231 o. däruöver	1 310	4 808	2 565	1 243	1 353	1 213

lig och kvinnlig förvaltningspersonal inom de sju olika dyrortsgrupperna för samtliga undersökta näringsgrenar tillsammans. Till jämförelsemeddelas indextal, utvisande levnadskostnadernas differenser inom de angivna ortsgupperna i enlighet med 1931 års dyrortsgruppering.

Tablån ger vid handen, att förvaltningspersonalens löner visserligen påverkas av dyrortsförhållandena, men att andra faktorer oftare bestämma lönesättningen. En del ojämnheter i tablåns sifferserier torde dock sammanhånga med det summariska sätt, på vilket uppgifterna till lönestatistiken redovisas, i det att speciella uppgifter icke alltid avges i de fall, då vissa tjänstemän äro placerade på annan ort än den, som utgör stationsort för personalens huvudmassa.

Motsvarande lönesiffror för de tre huvudgrupper, på vilka förvaltningspersonalen uppdelats i förevarande undersökning, meddelas i tab. 13 dels på grundvalen av företagarnas uppgifter till den fortlöpande lönestatistiken och dels på grundvalen av specialbearbetningen av från vissa personalgrupper inhämtade individuella löneuppgifter (se sid. 50—51). Lönenivån för de redovisade kategorierna av privatanställda synes påverkas av en förskjutning i levnadskostnaderna, ehuru i olika grad. Endast för de mera homogena personalgrupperna (kvinnlig kontorspersonal samt manlig och kvinnlig försäljningspersonal) framträda dock tydliga variationer av lönebeloppens storlek i enlighet med resp. företags lokalisering, medan för övriga grupper andra faktorer synas dominera lönesättningen.

Arbetarpersonalens löner inom olika dyrortsgrupper. För vuxna manliga och kvinnliga arbetare (män = m, kvinnor = kv) ger en jämförelse mellan lönenivån inom olika dyrortsgrupper för samtliga undersökta näringsgrenar tillsammans följande resultat:

	Levnadskostnader (riksmedeltal = 1 000)	Genomsnittlig löneinkomst år 1931 för vuxna arbetare				Indextal (medeltal i D:grupp = 1 000) löneinkomst				levnads- kost- nader	
		grupptränser		medeltal		per år		per timme			
		m	kv	m	kv	m	kv	m	kv		
Ortsgrupp A t. o. m.	930	880	1 940	1 208	0·92	0·60	733	828	754	870	815
» B	931—990	960	2 195	1 290	1·03	0·65	830	884	844	942	889
» C	991—1 050	1 020	2 435	1 441	1·14	0·69	920	988	934	1 000	944
» D	1 051—1 110	1 080	2 646	1 459	1·22	0·69	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
» E	1 111—1 170	1 140	2 870	1 490	1·23	0·71	1 085	1 021	1 049	1 029	1 056
» F	1 171—1 230	1 200	3 051	1 544	1·37	0·74	1 153	1 058	1 123	1 072	1 111
» G 1 231 o. däröver	1 310	3 947	1 889	1·73	0·87	1 492	1 295	1 434	1 261	1 213	

Medeltalen för de särskilda ortsgруппerna visa både för män och för kvinnor en stegring av löneinkomsterna från billigaste till dyraste ortsgрупп i fråga om såväl årslöner som timlöner. Förhållandet mellan lönenivå och levnadskostnader inom de olika dyrortsgруппerna åskådliggöres närmare genom i tablån inlagda indextal. Till bas för dessa har valts medellönen och medelindexalet för levnadskostnaderna i ortsgрупп D, bland annat för att minska verkningarna av det förhållandet, att den till stadssamhällena lokaliserade industrien upptar den vida övervägande delen (c:a $\frac{3}{4}$) av den kvinnliga arbetarstammen, medan de manliga arbetarna mera jämnt fördela sig på land och stad.

En föreställning, i vad mån liknande divergenser i lönehänseende även framträda för särskilda näringsgrupper och viktigare näringsgrenar, erhålles genom omstående tab. 14. Endast den totala löneinkomsten per timme har här redovisats, varjämte angivits, huru många arbetare (män = m, kvinnor = kv), som ingå i varje i tabellen redovisad näringsgren.

Tabellen utvisar, att ovan antydda lönedifferenser mellan olika dyrortsgруппer göra sig gällande även inom de särskilda näringsgrenarna, om också i växlande grad. Den genomsnittliga timförtjänsten inom olika näringsgrenar visar således en tendens till stegring med växlande levnadskostnader. Det mest framträdande undantaget utgör gruppen samfärdsel, inom vilken lastnings- och lossningsarbetarna dominera, men bör anmärkas, att härvidlag beräkningen av det faktiska antalet arbetstimmar är förenad med stora svårigheter.

En närmare granskning av tabellens siffror visar, att skillnaden mellan de genomsnittliga timförtjänsterna inom olika näringsgrenar i viss mån bestämmas av företagens förläggning i dyrortshänseende. Sålunda ha de förhållandevis lågt avlönade arbetarna vid mellersta Sveriges gruvindustri (m), järn-, stål- och kopparverk (m), jord- och stenindustri (m o. kv), sågverk och hyvlerier (m), snickeri- och möbelfabriker (m), pappersbruk och pappfabriker (m o. kv), spinnerier och väverier (m o. kv) samt tänd-

(Forts. å sid. 86.)

Tab. 14. Genomsnittlig löneinkomst per arbetstimme

Näringsgrenar (m = vuxna män kv = vuxna kvinnor)	Antal redovisade arbetare	Genomsnittlig löneinkomst (inklusive övertid, naturaförmåner o. d.) i kronor per timme vid företag inom dyrortsgrupp								Löneindextal, om medellönen inom ortgrupp A—C sättes = 100			
		A	B	C	D	E	F	G	Samtliga	E	F	G	
Malmbrytning och metallindustri ...	m	77 357	0·95	1·01	1·16	1·21	1·26	1·27	1·62	1·26	119	120	153
	kv	3 574	0·61	0·61	0·64	0·72	0·75	0·66	0·97	0·84	119	105	154
däruv:													
Gruvor och anrikningsverk	m	7 321	0·89	1·02	1·43	1·73	.	.	2·44	1·73	.	.	210
mellersta Sverige	m	3 611	0·89	1·02	1·43	1·16	.	.	.
norra Sverige	m	3 710	.	.	.	1·73	.	.	2·44	2·33	.	.	.
Järn-, stål- och kopparverk	m	12 845	1·07	0·98	1·14	1·31	1·45	.	.	1·08	138	.	.
Järn- och stålmanufaktur	m	9 507	1·01	1·01	1·06	1·20	1·28	1·18	1·66	1·15	125	116	163
Mek. och elektriska verkstäder ...	m	44 166	0·76	1·05	1·14	1·16	1·25	1·29	1·49	1·28	118	122	141
Metallmanufaktur	m	3 073	0·92	0·97	1·14	1·11	1·13	0·92	1·44	1·17	112	91	143
Jord- och stenindustri	m	20 591	0·87	0·96	1·06	1·01	1·18	1·16	1·52	0·97	127	125	163
	kv	1 166	0·53	0·53	0·70	0·49	0·73	0·69	0·79	0·67	116	110	128
däruv:													
Kolgruvor	m	1 233	1·12	1·07	1·08	.	.	.
Stenbrott och stenhuggerier	m	5 744	0·69	0·87	1·04	0·71	1·35	1·13	2·01	0·84	169	141	251
Byggnadsämnesindustri	m	8 282	0·96	1·00	1·02	1·19	1·14	1·16	1·61	1·02	115	117	163
Porlins-, kakel- och lergodsfabriker	m	1 249	1·19	.	1·17	0·95	1·22	1·18	1·32	1·19	95	100	112
Glasbruk	m	3 388	0·93	0·95	1·36	1·15	.	1·43	1·42	1·00	.	156	149
däruv:													
Krystal- och småglasbruk	m	2 331	0·92	0·92	1·31	0·99	.	1·48	.	0·93	.	161	.
Träindustri	m	30 926	0·84	0·91	1·06	1·09	1·09	1·14	1·35	1·00	116	121	144
	kv	338	0·54	0·43	0·63	0·68	0·63	0·81	0·84	0·71	124	139	165
däruv:													
Sågverk och hyvlrier	m	19 577	0·81	0·92	1·06	1·09	1·07	1·13	1·29	1·00	113	119	136
Snickeri- och möbelfabriker	m	8 161	0·87	0·89	1·05	1·09	1·13	1·14	1·42	1·02	122	123	153
Pappers- och grafisk industri	m	35 510	1·02	1·13	1·23	1·31	1·30	1·32	1·62	1·24	115	117	143
	kv	4 329	0·68	0·67	0·73	0·67	0·69	0·71	0·89	0·76	101	104	131
däruv:													
Pappersmassfabriker	m	16 909	1·05	1·16	1·26	1·41	1·21	1·25	1·20	1·20	103	106	102
Pappersbruk och pappfabriker	m	10 539	1·00	1·06	1·05	1·20	1·30	1·22	1·28	1·09	126	118	115
	kv	1 401	0·69	0·70	0·77	0·71	0·69	0·77	0·66	0·71	99	110	137
Kartongvarufabr., bokbinderier o. d.	m	1 495	1·03	1·20	0·97	1·09	1·07	1·25	1·37	1·25	101	118	129
	kv	1 976	0·61	0·63	0·59	0·66	0·70	0·69	0·80	0·73	115	113	131
Grafisk industri	m	6 567	.	0·93	1·30	1·33	1·41	1·49	1·69	1·56	116	122	139
	kv	851	.	0·41	0·81	0·63	0·68	0·70	1·04	0·91	97	100	149
Livsmedelsindustri	m	16 920	1·05	1·08	1·09	1·24	1·33	1·51	1·65	1·37	123	140	153
	kv	8 028	0·54	0·72	0·71	0·79	0·79	0·80	0·97	0·86	114	118	141
däruv:													
Kvarnar	m	1 413	1·13	0·98	1·27	1·26	1·32	1·62	1·57	1·37	112	137	133
Bagerier	m	2 392	.	1·33	1·24	1·41	1·39	1·60	1·62	1·62	111	128	130
	kv	1 410	.	1·06	0·81	0·90	0·85	0·84	1·08	0·97	102	101	110
Råsockerbruk och raffinaderier ...	m	3 033	1·03	1·03	1·06	1·07	1·13	.	1·26	1·11	106	.	130
Choklad- och karamellfabriker ...	kv	1 593	.	0·67	0·61	0·58	0·67	0·74	0·69	0·70	105	116	108
Bryggerier och läskedrycksfabriker	m	4 762	0·96	1·23	1·21	1·32	1·46	1·49	1·79	1·64	123	125	150
	kv	1 148	0·56	0·77	0·80	0·82	0·85	0·87	1·11	0·97	110	113	144
Tobaksfabriker	m	527	.	1·31	.	1·35	1·54	1·52	1·81	1·63	118	116	138
	kv	1 709	.	0·75	.	0·80	0·84	0·87	1·00	0·94	112	116	133
Slakterier och konservfabriker ...	m	2 144	1·20	0·92	1·15	1·17	1·27	1·57	1·68	1·35	119	147	157
Textil- och beklädnadsindustri	m	14 380	0·84	0·87	0·90	0·96	1·04	1·02	1·34	1·01	120	117	154
	kv	27 779	0·58	0·61	0·61	0·65	0·68	0·70	0·78	0·69	111	115	128
däruv:													
Spinnerier, väverier o. d.	m	12 134	0·83	0·86	0·89	0·90	0·99	0·97	1·11	0·94	115	113	129
	kv	17 291	0·56	0·60	0·62	0·60	0·65	0·68	0·66	0·64	108	113	110

¹ Härav hava 2 423 manliga arbetare vid enskilda järnvägar ej kunnat fördelas på dyrortsgrupper. — sig återstoden på dyrortsgrupper på följande sätt: män gr. A 12·3 %, gr. B 15·2 %, gr. C 16·6 %, gr. D 11·3 %, gr. E 11·6 %, gr. F 20·2 % och gr. G 32·0 %.

år 1931 för industriarbetare m. fl. inom olika dyrortsgupper.

Näringsgrenar (m = vuxna män kv = vuxna kvinnor)	Antal redo- visade arbeta- rare	Genomsnittlig löneinkomst (inklusive övertid, naturaförmåner o. d.) i kronor per timme vid företag inom dyrortsgrupp								Löneindextal, om medellönen inom ortsgrupp A—C sättes = 100			
		A	B	C	D	E	F	G	Samt- liga	E	F	G	
		Skrädderier och sömnadsfabriker	m	1 980	1'20	0'93	0'96	1'15	1'31	1'31	1'60	1'39	131
	kv	9 244	0'68	0'67	0'56	0'69	0'75	0'75	0'88	0'78	119	119	140
Hatt- och mössfabriker.....	kv	1 244	0'48	0'76	0'70	0'63	0'70	0'78	0'71	0'71	85	95	105
Läder-, hår- o. gummvävarfabriker	m	7 910	0'93	1'11	1'10	1'26	1'23	1'26	1'38	1'18	112	115	125
	kv	4 481	0'64	0'80	0'74	0'75	0'76	0'77	0'84	0'77	100	101	111
däruv:													
Garverier	m	1 375	1'03	1'13	1'15	1'18	1'07	1'14	1'28	1'13	94	100	112
Skofabriker	m	4 237	1'00	1'03	1'15	1'32	1'25	1'26	1'36	1'21	112	113	121
Gummvävarfabriker	m	1 095	1'17	1'04	1'27	1'08	1'32	1'47	1'21	1'21	96	117	130
	kv	1 087	0'85	0'79	0'77	0'76	1'04	0'81	0'81	0'81	92	92	125
Kemisk-teknisk industri	m	7 749	1'00	0'98	1'16	1'17	1'17	1'29	1'44	1'19	106	117	131
	kv	3 036	0'67	0'65	0'77	0'76	0'69	0'74	0'85	0'73	97	104	120
däruv:													
Färg-, olje- och parfymfabriker ...	m	1 318	0'71	0'92	1'05	1'19	1'18	1'28	1'36	1'26	131	142	151
	kv	673	0'35	0'53	0'51	0'67	0'72	0'67	0'84	0'77	141	131	165
Konstgödningsfabriker	m	787	1'02	0'97	1'14	1'14	1'23	1'38	1'46	1'32	108	108	132
Tändsticksfabriker	m	2 828	1'02	0'97	1'14	1'14	1'23	1'38	1'46	1'32	108	108	132
	kv	1 739	0'64	0'65	0'79	0'76	0'76	0'85	0'73	0'73	120	120	120
Byggnadsverksamhet	m	15 482	0'98	1'23	1'64	1'49	1'60	1'69	2'40	2'01	113	119	169
däruv:													
Egentligt byggnadsarbete	m	9 431	1'01	1'24	1'76	1'48	1'69	1'72	2'67	2'10	115	117	182
Installationsarbete	m	3 712	0'91	1'09	1'39	1'43	1'56	1'85	1'70	1'70	140	153	179
Målning och glasmåleri	m	2 339	0'92	1'16	1'88	1'62	1'76	1'76	2'76	2'17	138	138	216
Statliga verk o. byggnadsarbeten m. m.	m	16 435	0'92	1'14	1'18	1'35	1'32	1'58	1'67	1'40	119	142	150
	kv	1 093	0'67	0'74	0'80	0'94	1'04	1'04	0'93	0'93	129	142	138
däruv:													
Mek. o. elektriska verkstäder samt skeppsvarv	m	6 261	1'12	1'35	1'53	1'30	1'64	1'73	1'57	1'57	102	129	136
	kv	381	0'41	0'79	0'79	0'79	1'08	0'86	0'94	0'94	146	116	116
Elektr. linjearbeten o. kraftverk... Sågverk o. d.	m	3 839	1'28	1'17	1'19	1'28	1'38	1'41	1'64	1'36	116	118	138
	m	377	0'73	0'82	0'99	0'99	1'05	0'81	0'81	0'81	140	140	140
Ban- o. byggnadsarbeten	m	5 221	0'97	1'15	1'11	1'32	1'30	1'46	1'56	1'26	118	133	142
Intendenturverkstäder, förrad o. d. m.	m	737	1'11	1'21	1'27	1'37	1'40	1'66	1'42	1'42	114	117	138
	kv	682	0'76	0'71	0'80	0'94	0'90	1'08	0'94	0'94	131	125	150
Kommunala verk o. byggnadsarbeten m. m.	m	20 806	1'31	1'02	1'14	1'25	1'32	1'39	1'98	1'67	117	123	171
däruv:													
Kraft-, belysnings- och vattenverk Byggnads- och anläggningsarbeten	m	6 427	1'31	1'09	1'19	1'32	1'33	1'34	1'87	1'53	113	114	158
	m	9 679	0'80	1'09	1'20	1'27	1'35	1'98	1'69	1'69	122	130	190
Spårvägsdrift	m	4 700	1'36	1'41	1'60	1'91	1'38	1'38	1'38	1'38	123	123	138
Handel och varulager	m	5 288	0'75	1'00	1'09	1'18	1'28	1'33	1'42	1'33	123	123	138
	kv	1 154	0'50	0'49	0'58	0'72	0'76	0'75	0'88	0'80	138	138	151
Samfärdsl.....	m	17 403	2'31	2'02	1'64	1'84	1'98	2'01	1'78	1'66	109	110	98
däruv:													
Lastning och lossning	m	4 735	2'31	2'04	1'64	1'84	1'98	2'05	1'91	1'94	109	113	105
Tvättinrättningar	m	182	0'99	1'21	1'37	1'43	1'43	1'41	1'41	1'41	114	114	114
	kv	584	0'57	0'82	0'79	0'79	0'79	0'75	0'75	0'75	114	114	114
Samtliga grupper år 1931	m	276 939	0 92	1 03	1 14	1 22	1 28	1 37	1 75	1 29	123	132	168
	kv	55 656	0 60	0 65	0 69	0 69	0 71	0 74	0 87	0 75	109	114	134
Samtliga grupper år 1930	m	287 023	0 94	1 06	1 15	1 22	1 27	1 33	1 73	1 29	120	125	163
	kv	52 128	0 61	0 64	0 68	0 71	0 72	0 74	0 87	0 75	111	114	135

* Härav hava 11 000 män och 1 470 kvinnor ej kunnat fördelas på dyrortsgupper. Frånräknas dessa, fördelar gr. E 9·6 %, gr. F 10·5 %, gr. G 24·5 %; kvinnor gr. A 4·7 %, gr. B 10·7 %, gr. C 9·7 %, gr. D 11·1 %.

sticksfabriker (m o. kv) till större delen varit sysselsatta å orter med låga levnadskostnader. Omvänt ha åter relativt många arbetare inom exempelvis grafisk industri (m o. kv), vid bagerier (m o. kv), bryggerier (m o. kv), tobaksfabriker (m o. kv), byggnadsföretag (m) samt i målning och glasmästeri (m) haft sin verksamhet förlagd till Stockholm och andra större städer, vilkas höga lönestandard därigenom kommit att avsevärt influera på riksmedel-talen. Men en industrigrens övervägande förläggning i dyrortshänseende kan tänkas utöva ett visst inflytande även på lönenivån för de företag av samma art, som äro belägna inom övriga dyrortsgrupper. Man lägger exempelvis å ena sidan märke till, att arbetare inom näringsgrenar sådana som grafisk industri (m), bagerier (kv), bryggerier (m o. kv), tobaksfabriker (m o. kv), egentligt byggnadsarbete (m) samt målning och glasmästeri (m), vilka vad de redovisade företagen angår huvudsakligen äro lokaliserade till orter med höga levnadskostnader, även inom övriga ortsgrupper åtnjuta en relativt hög lönestandard. Å andra sidan framträda ej sällan inom dyrare ortsgrupper relativt låga löner för sådana industrier, som äro koncentrerade till de billigare orterna, exempelvis sågverk och hyvlerier (m), snickeri- och möbelfabriker samt spinnerier och väverier (m o. kv). Belägg härpå givas i ett följande kapitel.

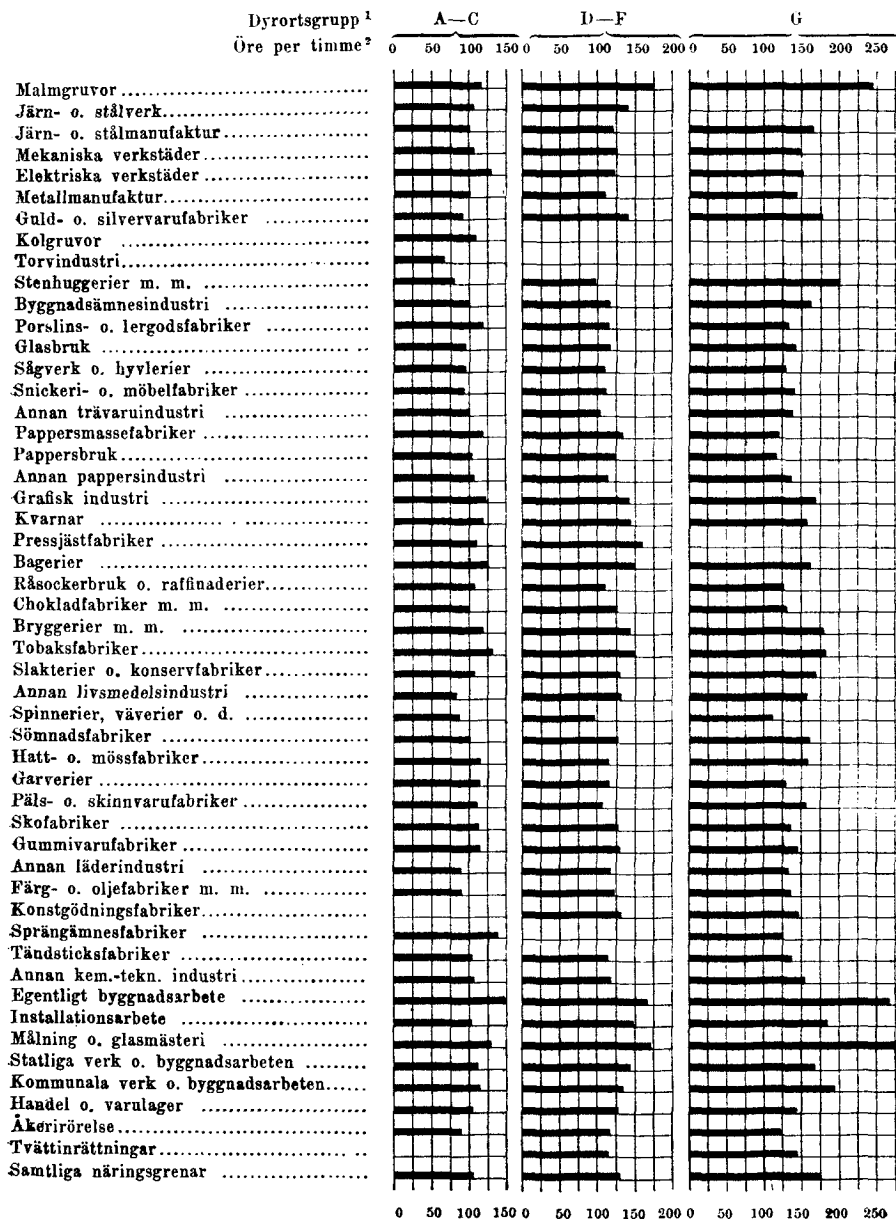
För att ge en siffermässig överblick av förhållandet mellan lönenivån inom olika dyrortsgrupper meddelas i sista avdelningen av tab. 14 index-tal för medeltimlönen inom dyrortsgrupperna E, F och G, när motsvarande medellön inom de tre grupperna A, B och C tillsammans tagna sättes = 100. I genomsnitt för samtliga redovisade arbetare visar tabellen, att medellönen i den högsta ortsgruppen (G) ligger 68 % högre för män och 34 % högre för kvinnor än i grupp A—C, medan motsvarande skillnad i levnadskostnadshänseende torde kunna uppskattas till inemot 40 %. Begränsar man G-gruppen till enbart Stockholm, stiger skillnaden mellan lönenivåerna till 80 % för män och 43 % för kvinnor och mellan levnads-kostnaderna till c:a 45 %.

En åskådlig bild av sambandet mellan löner och levnadskostnader ges i vidstående diagram V, som visar timlönerna inom olika näringsgrenar, sedan dessa fördelats på de tre dyrortsgrupperna A—C, D—F och G.

Det relativa löneläget för arbetare inom olika näringsgrenar. Den nu verkställda utredningen ger vid handen, att vid en mera ingående jämförelse mellan löneläget inom olika näringsgrenar hänsyn måste tagas till deras olikformiga lokalisering i dyrortshänseende. I sådant syfte ha lönesummorna för varje i lönestatistiken ingående företag, som kunnat hänföras till en viss ort, omräknats med användande av socialstyrelsens för 1931 års dyrortsgruppering uträknade dyrortsindex-tal för denna ort, varvid man begränsat sig till vuxna manliga arbetare. Sedan lönerna på detta sätt, i den mån dyrortsindex-talen ge uttryck för de faktiska olik-

Diagram V. Löneläget för manliga industriarbetare m. fl. inom olika dyrortsgrupper.

Salaires pour les ouvriers hommes de l'industrie, etc., dans les différents groupes de localités suivant la cherté de la vie.

¹ Groupe de localités. — ² Öre par heure.

Tab. 15. Jämförelse mellan medelförtjänster för manliga arbetare inom olika näringsgrenar.

(a = indextal beräknade på bredvidstående medellöner, b = indextal beräknade på med hjälp av dyrortsindextal reducerade löner.)

Näringsgrenar	Genomsnittlig löneinkomst i kronor per timme	Indextal		Näringsgrenar	Genomsnittlig löneinkomst i kronor per timme	Indextal	
		a	b			a	b
Gruvor o. anrikningsverk i norra Sverige	2:33	181	159	Porslins-, kakel- o. lergods-fabriker	1:19	92	97
Egentligt byggnadsarbete	2:10	163	152	Garverier	1:15	89	96
Målning o. glasmåleri	2:17	168	150	Elektriska verkstäder	1:39	108	95
Lastning o. lossning	1:94	150	140	Skofabriker	1:21	94	95
Slakterier o. konservfabriker	1:35	105	125	Byggnadsämnesindustri	1:02	79	95
Spårvägsdrift	1:38	142	121	Mekaniska verkstäder	1:26	98	94
Sprängämnesfabriker	1:37	106	120	Järn- o. stålmanufaktur	1:15	89	94
Pressjästfabriker	1:50	116	119	Pappersbruk o. pappfabriker	1:09	84	94
Installationsarbete	1:70	132	115	Tvättinrättningar	1:41	109	93
Kommunala byggnads- o. anläggningsarbeten	1:69	131	115	Handel o. varulager	1:33	103	93
Statens verkstäder o. skeppsvarv	1:57	122	114	Hatt- o. mössfabriker	1:32	102	93
Tobaksfabriker	1:62	126	113	Choklad- o. karamellfabriker	1:26	98	93
Bagerier	1:52	118	111	Annan kemisk-tekniskindustri	1:19	92	91
Guld- o. silvervarufabriker	1:59	123	109	Råsockerbruk o. raffinaderier	1:11	86	91
Bryggerier o. läskedrycksfabriker	1:54	119	109	Tändsticksfabriker	1:08	84	91
Kraft-, belysnings- o. vattenverk	1:53	119	109	Glasbruk	1:00	78	91
Grafisk industri	1:56	121	106	Metallmanufaktur	1:17	91	90
Kvarnar	1:37	106	106	Järn-, stål- o. kopparverk	1:08	84	90
Pappersmassefabriker	1:20	93	104	Färg-, olje- o. parfymfabriker	1:26	98	89
Försvarsväsendets intendenturverkstäder, förråd m. m.	1:42	110	104	Päls- o. skinnvarufabriker	1:24	96	89
Statens elektriska linjearbeten o. kraftverk	1:36	105	103	Kartongvarufabriker, bokbin-derier o. d.	1:25	97	88
Gruvor o. anrikningsverk i mellersta Sverige	1:16	90	103	Annan livsmedelsindustri	1:16	90	85
Statliga ban- o. byggnadsarbeten	1:26	98	100	Annan trävaruindustri	1:13	88	85
Kolgruvor	1:03	84	100	Snickeri- o. möbelfabriker	1:02	79	85
Konstgödningsfabriker	1:32	102	98	Sågverk o. hyvlervier	1:00	78	84
Gummivarufabriker	1:21	94	98	Åkerirörelse	1:21	94	81
Skrädderier o. sömnadsfabr.	1:39	108	97	Annan läder-, hår- o. gum-mivaruindustri	1:04	81	81
				Spinnerier, väverier o. d.	0:94	73	75
				Stenbrott o. stenhuggerier	0:84	65	74
				Statliga sågverk o. d.	0:81	63	71
				Torvindustri	0:66	51	63
				Samtliga grupper	1:29	100	100

heterna i levnadskostnader för här ifrågakvarande arbetargrupper, reducerats till samma levnadskostnadsnivå (riksmedeldyrhet), ha beloppen inom företag tillhörande samma näringsgren adderats, varefter nya timförtjänster framräknats, som ställts i relation till en på motsvarande sätt beräknad genomsnittlig timlön för samtliga grupper. I ovanstående tab. 15 representera b-talen dylika till medeldyrhet omräknade löneindextal, efter vilkas höjd näringsgrenarna ordnats i fallande skala, medan a-talen återgiva relationerna mellan motsvarande på vanligt sätt beräknade genomsnittliga timlöner.

En granskning av tabellen visar, att de olika näringsgrenarnas place-

ring på löneskalan merendels blir en annan, om man utgår från b-talen än om man låter a-talen vara bestämmande för graderingen. Endast 6 av de i tabellen redovisade industrigrupperna behålla sina platser oförändrade, medan 25 flyttas upp och 27 ned på skalan. Av de 52 grupper, vilkas ordningsföljd sålunda förändrats, äro förflyttningarna för 31 grupper av större betydelse. Såsom avsevärt bättre ställda i löneavseende än vad de vanliga riksmedeltalen ge vid handen, visa sig bland annat kolgruvor, byggnadsämnesindustri, malmgruvor i mellersta Sverige, slakterier och konserverfabriker, pappersmassfabriker, garverier, sprängämnesfabriker, pappersbruk och pappfabriker samt glasbruk, medan åkerirörelse, tvättinrättningar, färg-, olje- och parfymfabriker, kartongvarufabriker, handel och varulager, hatt- och mössfabriker, elektriska verkstäder samt choklad- och karamellfabriker skjutits ett långt stycke ned på skalan. För flertalet industrier blir emellertid icke endast den inbördes rangordningen förändrad, utan även avståndet mellan medellönerna minskas i regel. De gränser, inom vilka löneindexalen variera, ligga sålunda betydligt närmare varandra hos b-talen än hos a-talen, i det att de förra växla mellan 63 och 159 men de senare mellan 51 och 181. Att denna tendens till hopträngning av b-serien icke endast gäller gränsvärdena, visas av nedanstående tablå, som återger spridningen av samtliga i tab. 15 förekommande 58 indextal.

Antal löneindextal:	under 70	70—79	80—89	90—99	100—109	110—119	120—129	130—139	140—149	150 o. däröver
a-tal	3	5	9	15	10	5	4	2	1	4
b-tal	1	3	9	21	11	6	3	—	1	3

Som slutresultat av dessa överbåganden kvarstår, att lönenivån för industriarbetare m. fl. ter sig något mindre söndersplittrad, sedan lönerna korrigerats med hänsyn till industriens lokalisering i dyrortshänseende. Tänkbart är därjämte, att olikheterna i löneläget inom olika industrier skulle ytterligare reduceras, om hänsyn även kunde tagas till arbetarpersonalens skiljaktiga sammansättning bland annat med hänsyn till ålder och yrke. Framhållas må emellertid, att vid lönesättningen de särskilda industriernas betalningsförmåga är en väl så viktig faktor som de ovan omnämnda. Belägg härpå givas i ett följande kapitel.

Arbetarpersonalens löner inom export- och hemmamarknadsindustri. För att i någon mån belysa denna fråga ha de i undersökningen ingående företagen, med ledning av å frågeformulären erhållna särskilda uppgifter om företagens avsättningsförhållanden och beroende av den utländska konkurrensen, fördelats i trenne grupper, nämligen exportindustri, hemmamarknadsindustri och »blandad» industri. Till den första gruppen ha hänförts de företag, som till överbäggande del producera exportvaror. Den andra huvudgruppen omfattar företag med mera lokalt

begränsad avsättning utan nämnvärd kännning av utländsk konkurrens och den tredje gruppen sådana, vilka huvudsakligen ha avsättning å den inhemska marknaden men där möta kännbar konkurrens genom utländsk import. Det ligger dock i sakens natur, att stora svårigheter möta vid ett försök till detaljerad uppdelning av de redovisade företagen efter deras produktionsinriktning, beroende dels på uppgiftens egen natur och dels på det skick, vari primärmaterialet föreligger. Mellan ren export- och typisk hemmamarknadsindustri finnes en mångfald övergångsformer, var- till ytterligare kommer, att produktionsinriktningen i viss grad växlar med konjunkturerna.

En sammanfattande överblick över beräkningarnas resultat lämnas i tab. 16, som visar fördelningen av de i årets löneundersökning ingående manliga arbetarna på exportindustri (Exp.), skyddad hemmamarknadsindustri (H.) och »blandad» industri (Bl.) samt den genomsnittliga löneinkomsten per år och per timme för nämnda tre arbetargrupper, var- jämte motsvarande tal även beräknats för de olika dyrortsgrupperna, som dock i detta fall sammanslagits till tre, nämligen A—C, D—F och G. Dessutom återges i tabellen motsvarande huvudsiffror för åren 1920—1930, i den mån jämförelsetal föreligga.

Av tabellen framgår, att exportindustrien år 1931 skulle omfattat 26³, den »blandade» företagsgruppen 24⁸ och den »skyddade» hemmamarknadsindustrien ¹ 48⁹ % av samtliga i lönestatistiken redovisade manliga arbetare. Inom dyrortsgruppen A—C tillhöra ²/₃ exportindustrien och ³/₁₀ den blandade gruppen, medan den skyddade industrien endast når upp till ³/₁₀ av det inom gruppen redovisade antalet arbetare. I den mellersta och ännu mer den högsta dyrortsgruppen sjunker exportens och den blandade gruppens relativa betydelse, medan den skyddade hemmamarknadsindustrien visar motsvarande tillväxt.

Tab. 16 ger ett siffermässigt uttryck för det kända förhållandet, att det nuvarande löneläget är förhållandevis högre inom den skyddade hemmamarknadsindustrien än inom konkurrensindustrierna, d. v. s. exportindustrien och den »blandade» gruppen. Av intresse är likväl att konstatera, att lönenivån inom samma dyrortsgrupp ingalunda alltid ligger högre för den »skyddade» industrien än för övriga industrier. För landsbygden (dyrortsgrupp A—C) synes fastmer övervägande motsatsen vara fallet, ehuru åtskilliga hemmamarknadsbranscher, såsom byggnadsverksamhet m. fl., även här ha relativt höga löner (jfr tab. 14 och diagram V). Inom de båda övriga i tabellen redovisade dyrortsgrupperna, som omfatta medelstora städer och industrisamhällen, resp. Stockholm och Göte-

¹ Till den skyddade hemmamarknadsindustrien ha hänförts dels byggnadsverksamhet jämte statliga och kommunala arbeten, handel och samfärdsel, dels även viss fabriksindustri utan nämnvärd utländsk konkurrens. De fyra förstnämnda sysselsättningarna representerade 23.7 % av de redovisade manliga arbetarna och de skyddade lokala fabriksindustrierna 25.2 %. Sistnämnda fabriksindustrier omfattade samtliga eller nästan samtliga arbetare inom grafisk industri, bagerier, bryggerier, tobaksfabriker samt flertalet företag inom byggnadsämnes- samt snickeri- och möbelindustri m. m.

Tab. 16. Arbetsförtjänster inom export- och hemmamarknadsindustri.

Exp. = exportindustri, Bl. = blandad industri, H. = skyddad hemmamarknadsindustri.

År och dyrortsgrupp	Antal manliga arbetare			Medelförtjänst för manliga arbetare i kronor								
	Samtliga arbetare	Därav			Samtliga arbetare	per år			per timme			
		Exp.	Bl.	H.		Exp.	Bl.	H.	Exp.	Bl.	H.	
Samtliga dyrortsgrupper												
1920	224 963	26·5	30·3	43·2	3 600	3 504	3 469	3 752	1·65	1·61	1·61	1·70
1921	178 991	25·0	28·5	46·5	3 371	3 059	3 060	3 728	1·62	1·57	1·52	1·69
1922	172 163	24·5	27·6	47·9	2 579	2 122	2 340	2 951	1·21	1·03	1·09	1·35
1923	187 403	25·2	29·5	45·3	2 482	2 050	2 264	2 864	1·13	1·03	1·03	1·25
1924	212 599	28·2	27·6	44·2	2 600	2 321	2 397	2 905	1·15	1·07	1·04	1·27
1925	211 623	28·6	28·9	42·5	2 647	2 443	2 348	2 987	1·18	1·11	1·06	1·31
1926	218 841	29·2	28·6	42·2	2 702	2 502	2 427	3 027	1·20	1·14	1·07	1·34
1927	221 784	29·3	29·8	40·9	2 753	2 614	2 464	3 062	1·20	1·15	1·07	1·34
därav grupp A—C	86 418	43·7	38·7	17·6	2 262	2 341	2 216	2 164	1·00	1·03	0·97	0·98
» » D—F	79 889	23·3	36·4	40·3	2 827	2 625	2 669	3 089	1·23	1·14	1·15	1·35
» » G	32 168	26·7	10·0	63·3	3 828	3 786	3 188	3 946	1·69	1·63	1·42	1·74
1928	236 616	30·6	29·5	39·9	2 697	2 372	2 495	3 096	1·22	1·16	1·09	1·36
därav grupp A—C	93 394	45·3	35·3	18·9	2 176	2 114	2 238	2 205	1·02	1·05	0·99	1·01
» » D—F	84 871	23·7	35·9	40·4	2 835	2 566	2 689	3 122	1·24	1·17	1·16	1·36
» » G	34 473	28·3	10·1	61·1	3 658	3 080	3 253	3 999	1·67	1·58	1·41	1·76
1929	244 813	31·3	27·6	41·1	2 846	2 716	2 591	3 183	1·25	1·19	1·12	1·33
därav grupp A—C	97 123	47·7	31·0	21·3	2 386	2 453	2 331	2 318	1·05	1·07	1·02	1·04
» » D—F	90 803	23·0	34·7	42·3	2 920	2 758	2 751	3 147	1·27	1·19	1·19	1·38
» » G	36 991	25·6	10·6	63·8	3 987	3 912	3 291	4 133	1·76	1·76	1·43	1·82
1930	287 023	30·0	23·5	46·5	2 865	2 702	2 550	3 255	1·29	1·22	1·11	1·44
därav grupp A—C	117 401	44·6	30·4	25·0	2 365	2 423	2 321	2 313	1·06	1·10	1·03	1·04
» » D—F	79 582	25·0	27·2	47·8	2 903	2 740	2 699	3 104	1·27	1·21	1·17	1·37
» » G	63 474	20·2	11·0	68·8	3 937	3 780	3 207	4 100	1·73	1·68	1·41	1·80
1931	276 939	26·3	24·8	43·9	2 767	2 537	2 426	3 093	1·29	1·19	1·11	1·44
därav grupp A—C	117 286	39·2	29·5	31·3	2 234	2 334	2 144	2 195	1·04	1·09	1·00	1·08
» » D—F	83 550	21·8	25·0	53·2	2 814	2 590	2 570	3 043	1·29	1·20	1·19	1·37
» » G	65 102	13·2	15·0	71·8	3 763	3 460	3 152	3 979	1·75	1·75	1·40	1·83

borg m. m., gör sig däremot den skyddade industriens högre lönenivå märkbart gällande. Särskilt betydande synas skiljaktigheterna i lönehänseende mellan export- och hemmamarknadsindustri vara i Stockholm och Malmö, såsom närmare framgår av tab. 18, där redovisningen av genomsnittslönerna inom olika näringsgrenar inom de fyra största städerna kombinerats med statistik över lönerna inom samma grupper, fördelade efter avsättningsförhållandena.

För att mera ingående undersöka, i vad mån lönenivåns sönderplittning påverkats av utvecklingen under de senare åren, har i tab. 17 beräknats den procentuella nedgången i timlön för vuxna manliga arbetare från arbetslönernas toppår (1920 resp. 1921) under perioden till och med år 1931. För att åstadkomma en närmare belysning av utvecklingsförloppet härvidlag ha löneuppgifterna ordnats under de båda huvudrubrikerna »skyddad industri» och »konkurrensindustri» (d. v. s. export- och

Tab. 17. Löneutvecklingen sedan år 1920 (1921) för manliga arbetare inom olika dyrortsgrupper och industrigröpar.

Näringsgröpar	Timförtjänstens procentuella minskning från toppåret (1920 resp. 1921) t. o. m. 1931				Näringsgröpar	Timförtjänstens procentuella minskning från toppåret (1920 resp. 1921) t. o. m. 1931			
	Samtliga förtjagar	Därav inom dyrortsgröpp				Samtliga förtjagar	Därav inom dyrortsgröpp		
		A	C	D—F			G	A	C
Konkurrensindustri ...	28.1	29.7	30.2	28.8	Flottniug	39.8	.	.	.
Hatt- och mössfabriker ...	17.0	11.6	27.8	22.3	»Annan» läder-, hår- och gummivaruindustri	39.9	42.9	28.7	41.7
Cementfabriker	17.7	15.4	26.4	.	Skyddad hemmamarknadsindustri ...	19.6	25.4	18.9	14.6
Gruvor o. anrikningsverk	18.8	21.6	+8.1	12.5	Målning o. glasmästari	² ±0.0	26.0	9.0	.
Tändsticksfabriker	20.6	21.2	21.9	.	Kommunala byggnads- o. anläggningsarbeten	³ 5.1	23.5	21.8	±0.0
Gummivarufabriker	20.9	18.7	27.7	16.9	Husbyggnadsarbete	³ 6.1	24.3	21.0	±0.0
Elektriska verkstäder	22.3	.	25.2	24.1	Mineralvatten- och läskedrycksfabriker	12.6	.	23.5	.
Sprängämnesfabriker	23.0	20.8	.	40.6	Grafiska anstalter	14.5	.	22.0	15.5
Konstgödningsfabriker	25.4	.	27.0	25.9	Käxfabriker	15.6	15.3	27.5	.
»Annan» kemisk-teknisk industri	25.6	30.3	29.8	19.8	Spärvägsdrift	³ 15.8	.	20.1	20.7
Olje-, tvål-, ljus- och parfymfabriker	26.6	32.6	27.2	32.0	Tidningsstryckerier	16.2	15.2	20.1	18.3
Mekaniska verkstäder	26.7	27.9	29.9	25.3	Slakterier och charkuterifabriker	16.5	16.8	21.6	9.6
Stenbrott o. stenhuggerier	27.0	23.8	43.3	22.7	Kraft-, belysnings- o. vattenverk	16.8	20.3	24.0	13.4
Järn- och stålmanufaktur	27.2	30.1	26.2	30.5	Pressjästfabriker	17.1	20.9	15.9	.
Järn-, stål- o. kopparverk	27.5	28.1	24.5	.	Handel och varulager	17.9	21.2	15.3	23.1
Pappersmassfabriker	28.1	26.7	28.5	28.6	Bok- o. accidenstryckerier	19.0	24.6	25.1	22.3
Päls- o. skinnvarufabriker	28.9	.	30.6	20.8	Konservfabriker	19.1	.	33.2	.
Garverier	29.9	28.8	32.4	.	Bryggerier	21.5	15.1	18.8	24.7
Kristall- och smäglasbruk	30.1	30.8	.	.	Mjukbrödsbagerier	22.8	62.9	19.6	21.2
Choklad- o. karamellfabriker	30.8	32.2	31.8	39.3	Lastning och lossning	23.3	21.2	15.3	39.2
Finpappersbruk	31.7	31.6	32.6	.	Färg- o. fernissfabriker	23.6	.	23.4	22.6
Kakel-, sten- o. lergodsfabriker	32.0	.	35.9	.	Spisbrödsbagerier	24.2	25.1	26.8	21.1
»Annan» trävaruindustri	32.3	16.7	32.2	30.2	Väg- o. vattenbyggnadsarb.	24.7	.	31.6	.
Metallmanufaktur	32.4	29.4	39.4	26.4	Kvarnar	25.1	21.3	23.8	.
Sågverk och hyvlari	33.3	35.4	33.1	32.1	»Annan» livsmedelsind.	27.0	47.4	19.8	17.5
Linne-, hamp- o. juteind.	33.3	28.8	40.7	.	Kalkbruk o. cementvarufabriker	28.6	30.9	20.8	29.7
Porslinsfabriker	34.2	36.6	34.4	32.3	Tegelbruk	28.6	29.8	22.3	.
Trikkfabriker	34.5	38.5	31.5	38.5	»Annan» pappersindustri	28.6	17.8	32.1	27.9
Grovpappersbruk	34.7	36.0	26.3	38.5	Åkerirörelse	29.9	.	28.4	33.0
Ylleindustri	34.7	39.1	33.1	29.6	Guld- och silvvervarufabr.	31.5	.	31.0	32.2
Band-, gardin- och bindgarnfabriker	35.0	49.4	36.6	33.3	Snickeri- och möbelfabr.	33.3	34.0	30.0	30.0
Räsockerbruk	35.1	34.7	36.7	.	Skrädderier och sömnadsfabriker	34.7	34.2	37.9	30.4
Buteljglasbruk	36.3	38.5	.	.	Färgeri, blekerier och impregneringsfabriker	38.6	.	37.9	33.8
Skofabriker	36.3	39.1	32.4	39.8	Torvindustri	53.5	54.2	.	.
Raffinaderier och kombin. fabriker	36.7	39.5	38.8	33.3					
Fönsterglasbruk	37.0	39.8	.	.					
Bomullsindustri	37.4	37.0	38.7	39.8					
Kolgruvor	39.0	39.0	.	.					

¹ Uppgift finnes endast för 1920.² » » » » » » » » 1921.³ Siffran justerad med hänsyn till betydande förändringar i materialets fördelning på dyrortsgröppar under jämförelseperioden.

blandad industri) i fallande skala efter den procentuella nedgången i timförtjänster.

Tabellen ger vid handen, att löneminskningen under perioden 1920—1931 uppgått till 28,1 % för konkurrensindustrien men till allenast hälften (19,6 %) för hemmamarknadsindustrien. Differensen återfinnes inom samtliga i tabellen redovisade dyrortsgrupper. Denna differens, som i den lägsta dyrortsgruppen är relativt obetydlig, växer med stigande levnadskostnader och blir i den högsta dyrortsgruppen anmärkningsvärt stor. Därjämte tyda tabellens siffror på, att lönereduktionerna inom konkurrensindustrien gått ungefär lika hårt fram å landsbygden som i städerna, medan däremot inom hemmamarknadsindustrien de högre dyrortsgrupperna visa en ej oväsentligt större motståndskraft mot lönereduceringen än de lägre.

Undersöker man, vilka grenar inom konkurrensindustrien, som förete de minsta relativa lönesänkningarna, utgöras dessa — om man bortser från den fåtaligt representerade företagsgruppen hatt- och mössfabriker — av cementfabriker (18 %), gruvor och anrikningsverk (19 %), gummivarufabriker (21 %), tändsticksfabriker (21 %) samt elektriska verkstäder (22 %), d. v. s. övervägande av representanter för starka monopolistiska sammanslutningar. Den största lönereduktionen möter vid »annan» läder-, hår- och gummivaruindustri (40 %), flottning (40 %), kolgruvor (39 %), bomullsindustri (37 %), fönsterglasbruk (37 %), raffinaderier o. d. (37 %), buteljglasbruk (37 %) och skofabriker (36 %) — alltså i regel branscher, som drabbats särskilt hårt av den utländska konkurrensen. — I fråga om den skyddade hemmamarknadsindustrien befinnes den största lönereduktionen under perioden 1920—1931 ha drabbat torvindustri (54 %), vilken som bekant under de senare åren arbetat under ogynnsamma förhållanden, vidare färgerier, blekerier m. m. (39 %), vilka liksom en del andra grenar av beklädnadsindustrien i praktiken torde ha en viss känning av den utländska konkurrensen. Ser man åter på, vilka skyddade industrier, som bäst förmått uppehålla högkonjunkturs topplöner, utgöras dessa av målning och glasmästeri, kommunalt byggnads- och anläggningsarbete samt privat husbyggnadsarbete.

Anmärkas bör slutligen, att möjlighet föreligger, att de i tab. 17 verkställda beräkningarna tagit intryck av att jämförelsematerialet vid de båda undersökningstillfällena kunnat vara något olika sammansatt, särskilt på grund av den för vissa näringsgrenar fullständigare redovisning, som kunnat åvägabringas för 1931. Härtill kommer i fråga om de särskilda dyrortsgrupperna, att den för år 1931 företagna nya dyrortsgrupperingen — såsom tidigare påpekats — medfört vissa omflyttningar av orter, som försvåra jämförelser med tidigare år.

Tab. 18. Löneinkomster å vissa orter för arbetare inom olika näringsgrenar år 1931.

Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst i kr. per timme för				Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst i kr. per timme för				
	Manliga arbetare			Kvinnliga Arbetare		Manliga arbetare			Kvinnliga Arbetare	
	Samt- liga före- tak	Exp.	Bl.			H.	Samt- liga före- tak	Exp.		Bl.
Ortsgrupp G.										
<i>Stockholm</i>										
Samtl. arb. (m 37 917, kv 10 658)	1 87	1 48	1 50	1 97	0 93					
Järn- o. stålmanufaktur	1 88	1 81	1 88							
Mekaniska verkstäder	1 59	1 37	1 68	1 64	0 91					
Elektriska verkstäder	1 52	1 50	1 41	1 72	1 08					
Metallmanufaktur	1 45	1 37	1 45	1 61	0 94					
Guld- o. silfvervarufabriker	1 86		1 58	1 90	0 94					
Sågverk och hyvlerier	1 57			1 57						
Snickeri- o. möbelfabriker	1 52		1 30	1 34						
Annan pappersindustri	1 50		1 29	1 33	0 84					
Grafisk industri	1 70		1 48	1 71	1 05					
Bagerier	1 64	1 66		1 64	1 12					
Bryggerier o. läskedrycksfabriker	1 90			1 90	1 17					
Tobaksfabriker	1 83			1 83	1 01					
Slakterier o. konserverfabriker	1 73			1 73	1 00					
Annan livsmedelsindustri	1 68			1 63						
Spinnerier, väverier o. d.	1 21		1 23	1 06	0 69					
Skrädderier o. sömnadsfabriker	1 84		1 61	1 64	0 91					
Hatt- o. mössfabriker					0 80					
Skofabriker	1 43		1 48	1 42	0 83					
Färg-, olje- o. parfymfabriker	1 44		1 49	1 87	0 85					
Annan kemisk-teknisk industri	1 47		1 41	1 60	0 87					
Egentligt byggnadsarbete	2 89			2 89						
Installationsarbete	1 96			1 96						
Målning o. glasmästeri	3 12			3 12						
Statens verkstäder och skeppsvarv	1 62			1 62	0 87					
Statliga ban- o. byggnadsarbeten	1 63			1 63						
Försvärsväsendets intendentur- verkstäder, förråd m. m.	1 76			1 76	1 14					
Kraft-, belysnings- o. vattenverk	1 94			1 94						
Kommunala byggnads- o. anlägg- ningsarbeten	2 16			2 16						
Spårvägsdrift	1 98			1 98						
Handel o. varulager	1 50			1 50	0 86					
Lastning o. lossning	2 29			2 29						
Tvättinrättningar					0 80					
<i>Göteborg</i>										
Samtl. arb. (m 18 647, kv 5 853)	1 48	1 19	1 34	1 56	0 75					
Järn- o. stålmanufaktur	1 27		1 36	1 28						
Mekaniska verkstäder	1 36	1 22	1 41	1 27						
Elektriska verkstäder	1 41		0 92	1 47						
Metallmanufaktur	1 53		1 18	1 85						
Porslins-, kakel- o. lergodsfabriker	1 32		1 32							
Sågverk o. hyvlerier	1 15	1 14		1 26						
Snickeri- o. möbelfabriker	1 23	1 24	1 31	1 03						
Annan pappersindustri	1 22		1 07	1 31	0 73					
Grafisk industri	1 61			1 61						
Bagerier	1 55		1 60	1 55	0 92					
Choklad- o. karamellfabriker	1 30			1 30	0 68					
Bryggerier o. läskedrycksfabriker	1 60			1 60	0 99					
Slakterier o. konserverfabriker	1 56		1 68	1 56						
Spinnerier, väverier o. d.	1 07		1 08	0 99	0 65					
Skrädderier o. sömnadsfabriker	1 49		1 42	1 54	0 83					
<i>Norrköping</i>										
Samtl. arb. (m 4 434, kv 1 854)	1 26	1 26	1 03	1 34	0 67					
Mekaniska verkstäder	1 13	1 14	1 06	1 13						
Annan pappersindustri	1 06		0 98	1 11	0 68					
Grafisk industri	1 30			1 30						
Spinnerier, väverier o. d.	1 00		1 01	0 99	0 66					
Egentligt byggnadsarbete	1 76			1 76						
Kraft-, belysnings- o. vattenverk	1 37			1 37						
Kommunala byggnads- o. anlägg- ningsarbeten	1 25			1 25						
Spårvägsdrift	1 32			1 32						
Handel o. varulager	1 32			1 32						
Lastning o. lossning	1 67			1 67						
Ortsgrupp E.										
<i>Norrköping</i>										

Tab. 19. Löneinkomster för manliga och kvinnliga industriarbetare m. fl. inom olika län och dyrortsgrupper.

(Medievala siffror ange, att medeltalet avser mindre än 10 arbetare.)

Län och dyrortsgrupp (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade manliga och kvinnliga arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst för manliga arbetare i kr. per						Genomsnittlig löneinkomst för kvinnlige arbetare i kr. per					
	t i m m e				dag	år	t i m m e				dag	år
	Samt- liga företag	Exp.	Bl.	H.			Samt- liga företag	Exp.	Bl.	H.		
Stockholm (48 575)	1'87	1'48	1'50	1'97	14'95	4 234	0'98	1'05	0'88	0'95	7'25	2 050
Stockholms län (11 593)	1'41	1'27	1'40	1'49	11'32	3 213	0'87	0'80	0'79	0'92	6'90	1 962
dyrortsgr. A—C (3 199).....	1'12	1'14	1'14	1'08	9'07	2 513	0'71	0'80	0'70	0'70	5'68	1 565
» D—F (5 657).....	1'50	1'44	1'46	1'56	11'99	3 424	0'88	0'69	0'80	0'90	6'86	1 977
» G (2 737).....	1'55	1'31	1'45	1'67	12'51	3 610	0'98	0'94	0'90	1'03	7'90	2 257
Uppsala län (4 529).....	1'28	1'20	1'34	1'30	10'17	2 797	0'80	0'67	0'86	0'77	6'29	1 770
dyrortsgr. A—C (2 123).....	1'17	1'20	1'17	1'15	9'35	2 485	0'73	0'66	0'76	0'71	5'53	1 612
» D—F (2 406).....	1'41	1'12	1'48	1'40	11'02	3 150	0'82	0'66	0'91	0'78	6'58	1 814
Södermanlands län (9 202) ...	1'18	1'15	1'14	1'22	9'41	2 510	0'70	0'65	0'70	0'70	5'44	1 412
dyrortsgr. A—C (2 279).....	1'02	1'00	1'03	1'01	8'12	2 203	0'63	0'52	0'72	0'61	4'92	1 210
» D—F (6 923).....	1'25	1'21	1'18	1'29	9'90	2 623	0'70	0'66	0'70	0'72	5'49	1 432
Östergötlands län (14 644)	1'16	1'18	1'04	1'22	9'89	2 556	0'63	0'75	0'60	0'66	5'02	1 341
dyrortsgr. A—C (5 557).....	1'03	1'04	1'04	1'02	8'23	2 246	0'59	0'75	0'59	0'57	4'70	1 264
» D—F (9 087).....	1'26	1'24	1'04	1'32	10'22	2 801	0'64	0'74	0'61	0'67	5'11	1 360
Jönköpings län (12 684).....	1'06	1'04	1'08	1'05	8'22	2 307	0'71	0'69	0'61	0'74	5'53	1 490
dyrortsgr. A—C (8 305).....	1'02	0'99	1'08	0'97	7'83	2 198	0'74	0'65	0'66	0'78	5'65	1 589
» D—F (4 379).....	1'12	1'08	1'02	1'18	9'06	2 543	0'67	0'71	0'57	0'68	5'40	1 391
Kronobergs län (4 732).....	0'92	0'89	0'93	0'92	7'38	1 775	0'55	0'54	0'56	0'58	4'38	995
dyrortsgr. A—C (4 732).....	0'92	0'89	0'93	0'92	7'38	1 775	0'55	0'54	0'56	0'58	4'38	995
Kalmar län (7 291).....	1'01	1'06	0'90	1'06	8'04	2 225	0'69	0'78	0'61	0'65	5'60	1 445
dyrortsgr. A—C (5 205).....	0'91	0'99	0'82	0'96	7'28	1 981	0'63	0'73	0'55	0'56	5'03	1 306
» D—F (2 086).....	1'25	1'24	1'15	1'31	10'00	2 896	0'76	0'86	0'67	0'74	6'24	1 603
Gotlands län (1 380).....	1'18	1'13	1'14	1'12	8'80	2 408	0'97	•	0'82	1'02	7'88	2 295
dyrortsgr. A—C (1 380).....	1'18	1'13	1'14	1'12	8'80	2 408	0'97	•	0'82	1'02	7'88	2 295
Blekinge län (5 039).....	1'05	0'78	0'87	1'19	8'44	2 363	0'67	0'60	0'68	0'68	5'80	1 459
dyrortsgr. A—C (3 044).....	0'89	0'73	0'86	0'97	7'11	1 962	0'58	0'60	0'56	0'58	4'58	1 189
» D—F (1 995).....	1'30	•	1'15	1'31	10'42	2 981	0'80	•	0'72	0'86	6'19	1 840
Kristianstads län (5 937).....	1'02	0'96	1'02	1'07	8'25	2 316	0'68	0'50	0'62	0'64	4'97	1 326
dyrortsgr. A—C (5 937).....	1'02	0'96	1'02	1'07	8'25	2 316	0'68	0'50	0'62	0'64	4'97	1 326
Malmöhus län (30 742).....	1'25	1'14	1'09	1'37	9'95	2 848	0'70	0'69	0'70	0'70	5'47	1 523
dyrortsgr. A—C (7 477).....	1'04	0'94	1'04	1'08	8'29	2 295	0'58	0'64	0'61	0'57	4'64	1 263
» D—F (23 265).....	1'38	1'18	1'15	1'32	10'59	3 070	0'71	0'86	0'70	0'72	5'57	1 553
Hallands län (4 879).....	1'07	0'98	0'98	1'16	8'58	2 288	0'61	0'61	0'61	0'61	4'93	1 142
dyrortsgr. A—C (2 548).....	0'99	0'96	0'88	1'07	7'85	2 019	0'59	0'61	0'59	0'58	4'79	1 037
» D—F (2 331).....	1'15	1'18	1'06	1'25	9'16	2 567	0'64	•	0'68	0'68	5'08	1 275
Göteborgs o. Boh. län (33 663)	1'34	0'88	1'28	1'31	10'67	3 056	0'74	0'80	0'70	0'79	5'80	1 556
dyrortsgr. A—C (4 139).....	0'79	0'69	1'05	0'87	5'95	1 704	0'64	0'70	0'64	0'67	5'17	1 436
» D—F (4 919).....	1'16	1'05	1'19	1'22	9'12	2 564	0'74	0'79	0'69	0'76	5'87	1 564
» G (24 605).....	1'48	1'19	1'34	1'56	11'94	3 423	0'75	0'83	0'71	0'79	5'81	1 559

96 ARBETARPERSONALENS LÖNER Å VISSA VIKTIGARE ORTER SAMT INOM OLIKA LÄN

Tab. 19 (forts.). Löneinkomster för manliga och kvinnliga industriarbetare m. fl. inom olika län och dyrortsgrupper.

Län och dyrortsgrupp (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade manliga och kvinnliga arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst för manliga arbetare i kr. per						Genomsnittlig löneinkomst för kvinnliga arbetare i kr. per					
	t i m m e						t i m m e					
	Samt- liga företag	Exp.	Bl.	H.	dag	år	Samt- liga företag	Exp.	Bl.	H.	dag	år
Älvsborgs län (22 124)	1·05	1·11	1·00	1·12	8·45	2 201	0·68	0·74	0·66	0·72	5·38	1 328
dyrortsgr. A—C (11 596)	1·01	1·04	0·99	1·04	8·13	2 113	0·65	0·74	0·64	0·65	5·17	1 291
» D—F (10 528)	1·10	1·37	1·02	1·18	8·33	2 307	0·71	·	0·68	0·75	5·58	1 362
Skaraborgs län (6 683)	0·99	0·99	1·01	0·99	8·01	2 162	0·67	0·66	0·70	0·68	5·55	1 405
dyrortsgr. A—C (6 683)	0·99	0·99	1·01	0·99	8·01	2 162	0·67	0·66	0·70	0·68	5·55	1 405
Värmlands län (13 545)	1·07	1·06	1·06	1·12	8·66	2 336	0·70	0·66	0·67	0·73	5·52	1 453
dyrortsgr. A—C (9 754)	1·08	1·06	0·96	1·02	8·35	2 278	0·66	0·66	0·44	0·66	5·28	1 320
» D—F (3 791)	1·20	1·08	1·20	1·24	9·63	2 510	0·73	·	0·69	0·75	5·68	1 551
Örebro län (13 516)	1·17	1·13	1·08	1·24	9·18	2 542	0·78	0·70	0·79	0·79	5·90	1 597
dyrortsgr. A—C (8 711)	1·06	1·13	0·99	1·00	8·26	2 267	0·72	0·70	0·68	0·75	5·50	1 508
» D—F (4 805)	1·43	·	1·28	1·46	11·19	3 154	0·82	·	0·82	0·82	6·15	1 653
Västmanlands län (8 812)	1·13	1·14	1·10	1·15	9·01	2 502	0·76	0·81	0·62	0·76	5·89	1 653
dyrortsgr. A—C (5 121)	1·03	0·98	1·02	1·05	8·15	2 249	0·75	0·82	0·65	0·76	5·70	1 598
» D—F (3 691)	1·27	1·19	1·30	1·35	10·22	2 867	0·75	0·81	0·61	0·75	5·98	1 676
Kopparbergs län (10 594)	1·12	1·21	1·05	1·06	8·95	2 303	0·70	0·68	0·67	0·75	5·62	1 396
dyrortsgr. A—C (8 275)	1·11	1·23	1·00	1·00	8·92	2 246	0·69	0·68	0·66	0·75	5·48	1 311
» D—F (2 319)	1·14	1·00	1·16	1·16	9·06	2 516	0·73	·	0·69	0·75	5·86	1 565
Gävleborgs län (18 681)	1·21	1·18	0·98	1·33	8·98	2 516	0·71	0·76	0·68	0·76	5·64	1 414
dyrortsgr. A—C (12 305)	1·15	1·18	0·92	1·14	8·28	2 348	0·65	0·77	0·64	0·59	5·20	1 171
» D—F (6 376)	1·34	1·19	1·13	1·46	10·70	2 902	0·73	0·68	0·69	0·76	5·74	1 477
Västernorrlands län (13 629)	1·27	1·21	1·07	1·51	9·87	2 613	0·77	0·74	·	0·77	5·98	1 647
dyrortsgr. A—C (7 817)	1·17	1·18	1·02	1·18	8·79	2 356	0·72	0·76	·	0·69	5·80	1 271
» D—F (5 812)	1·41	1·27	1·33	1·62	11·42	2 970	0·78	0·56	·	0·79	6·03	1 783
Jämtlands län (2 026)	1·23	1·04	0·89	1·37	9·69	2 360	0·84	·	·	0·84	6·60	1 876
dyrortsgr. A—C (1 046)	1·08	1·08	0·89	1·06	8·12	1 980	0·72	·	·	0·72	5·72	1 570
» D—F (409)	1·16	1·07	·	1·23	9·14	1 751	·	·	·	·	·	·
» G (571)	1·61	·	·	1·61	12·62	3 567	0·90	·	·	0·90	7·01	2 029
Västerbottens län (4 715)	1·29	1·19	1·65	1·37	10·25	2 690	0·77	·	·	0·77	6·03	1 767
dyrortsgr. A—C (2 294)	1·13	1·12	0·83	1·19	9·09	2 324	0·72	·	·	0·72	5·30	1 454
» D—F (2 421)	1·44	1·32	1·68	1·44	11·35	3 056	0·77	·	·	0·77	6·08	1 788
Norrbottnens län (7 969)	1·75	1·89	0·92	1·54	13·91	3 385	0·94	·	·	0·94	7·40	2 110
dyrortsgr. A—C (699)	1·13	1·14	0·34	1·06	9·18	2 123	·	·	·	·	·	·
» D—F (2 383)	1·23	1·07	·	1·38	9·63	2 607	0·74	·	·	0·74	5·78	1 598
» G (4 887)	2·14	2·39	0·85	1·69	17·07	3 949	0·97	·	·	0·97	7·73	2 216
Hela riket ¹ (332 595)	1·20	1·19	1·11	1·44	10·26	2 767	0·75	0·80	0·70	0·79	5·98	1 582
dyrortsgr. A—C (130 834)	1·04	1·09	1·00	1·03	8·16	2 234	0·65	0·69	0·64	0·66	5·19	1 333
» D—F (106 839)	1·29	1·20	1·19	1·37	10·30	2 814	0·72	0·75	0·69	0·74	5·66	1 507
» G (82 452)	1·75	1·75	1·40	1·83	14·06	3 763	0·87	1·04	0·77	0·91	6·78	1 887

¹ Inberäknat arbetare, som ej kunnat fördelas på dyrortsgrupper.

Arbetarpersonalens löner å vissa viktigare orter samt inom olika län. Den föregående redogörelsen har endast avsett medellönerna inom olika dyrorts- och avsättningsgrupper, tagna dels var för sig och dels i inbördes kombination. Under gruppmedeltalen dölja sig emellertid ej sällan ganska avsevärda variationer i lönesatserna, beroende på näringslivets lokala gestaltning samt organisationsförhållanden etc. För att, i den mån så kan ske utan obehörigt blottande av enskilda näringsidkares förhållanden, även belysa dylika avvikelser från det genomsnittliga löneläget, har i tab. 18 sammanförts ett antal löneuppgifter för de fyra största städerna beträffande sådana näringsgrenar, inom vilka sysselsättes ett större antal (i regel minst 150) vuxna män eller kvinnor, härrörande från flera särskilda företag, varvid de olika näringsgrenarna fördelats med hänsyn tagen till företagens avsättningsförhållanden. Liksom i fråga om tab. 10 redovisas därvid den totala löneinkomsten per timme (inkl. övertidserättning, naturaförmåner o. d.).

En närmare granskning av tab. 18 ger åtskilliga kompletterande upplysningar till de i tab. 14 meddelade genomsnittslönerna för olika dyrortsgrupper genom att belysa det stundom rätt växlande löneläget å särskilda orter inom samma grupp. Vid dessa jämförelser måste dock reservation göras för bristande jämförbarhet på grund av de redovisade företagens växlande art och produktionsinriktning på olika orter. Dylika faktorerers betydelse stegras givetvis, när man icke — såsom skett i tabellen — begränsar undersökningen till de största städerna utan utsträcker jämförelsen även till övriga i lönestatistiken representerade orter. På grund härav har man ansett sig böra avstå från att ytterligare utvidga den lokaliserade bearbetningen, i vad den avser särskilda näringsgrenar.

För att emellertid i viss mån tillmötesgå uttalade önskemål om komplettering av lönestatistikens allmänna medeltal medelst regionala siffror, har i tab. 19 det lönestatistiska materialet fördelats på län och inom varje län — i den mån så ske kunnat — på de tre dyrortsgrupperna A—C, D—F och G. För var och en av dessa grupper meddelas i tabellen medelförtjänsten under år 1931 per timme, dag och år. I fråga om timlönerna har därjämte skett en särredovisning länsvis för exportindustri, blandad industri och skyddad hemmamarknadsindustri. Liksom i hela detta kapitel har därvid undersökningen begränsats till vuxna manliga och kvinnliga arbetare, medan ingen hänsyn tagits till förekomsten av minderårig arbetskraft.

De särskilda länsmedeltalen måste användas med en viss försiktighet, särskilt när de grunda sig på fåtaliga primäruppgifter. De giva emellertid en antydning om landets så att säga lönegeografiska struktur, särskilt om de här meddelade industrilönerna sammanställas med förut meddelade länsmedeltal för arbetslöner inom jordbruk (sid. 14), skogsbruk (sid. 26) och vägarbete (sid. 28).

Bil. 1.

K. SOCIALSTYRELSEN
FEMTE BYRÅNLantarbetarstatistiken
Tel. 140 95Insändes till hushållningssällskapet
före den 15 november 1931.

UPPGIFTER

för tjänsteåret 1931—1932 angående vissa lantarbetarförhållanden inom
(område)

av hushållningssällskap, avgivna den 19...

av Postadress:

Obs! Å följande sida meddelade »P. M.» torde noggrant genomläsas, innan formuläret ifylles.

1. a) Förefinnes inom området arbetslöshet i större utsträckning bland manliga lantarbetare, som önska:
årstjänst (tjänstefolk, statare o. d.)? } tillfälligt lant- eller { sommar?
skogsarbete (daglönare) } vinter?b) Ha svårigheter att bereda ungdomen arbete och anställning inom jordbruket eller inom andra
näringsgrenar medfört, att arbetskraften på vissa bruksdelar kan anses vara väl stor i för-
hållande till det normala arbetskraftsbehovet?

c) Andra iakttagelser rörande arbetslösheten på landsbygden och dess orsaker:

2. Vanlig kontant årslön tjänsteåret 1931/32

(städsel inberäknad)

för vuxen fullgod manlig tjänare (dräng): kr.

för » » kvinnlig tjänare (piga): kr.

Beräknat värde av kost och logi per dag för manlig tjänare (dräng): kr.

för kvinnlig tjänare (piga): kr.

Dessutom följande förmåner

till ett beräknat årligt värde av kr.

3. Vanlig kontant årslön tjänsteåret 1931/32 (städsel inberäknad) för statare:

(Ifylles blott å orter, där statavlönning förekommer.) körkarl eller annan jordbruksarb. kr.

kreaturs-(djur-)skötare »

Sammansättningen av den å orten vanliga staten (oberäknat bostad):

Varuslag	Kvan- titet	å pris	Varuslag	Kvan- titet	å pris	Varuslag	Kvan- titet	å pris
Mjök, oskummad			Skörd av statarens			Torv		
» skummad			utsäde å gårdens			Elektr. belysning		
Råg			potatisskifte ¹			Andra varor		
Rågmjöl			Potatis ²			(torde specificeras):		
Vete			Sill					
Vetemjöl			Salt					
Korn			Björkved					
Havre o. blandsäd			Barrved					
Ärter			Stenkol			Hela staten		

¹ Nettoskörd, alltså frånräknat statarens eget utsäde. I händelse sättpotatis som regel lämnas av arbetsgivaren, torde utsädet inräknas i skörden.² Här uppföres endast sådan potatis, som gives i mått eller vikt, varemot potatis, skördad å anvisad del av gårdens potatisskifte, uppföres å föregående rad.

Anmärkningar (här anges särskilt, i vad mån staten för kreaturskötare m. fl. avviker från den ovan angivna, samt specificeras och värderas andra stataren tillkommande förmåner, såsom fri läkavård, fria försäkringsavgifter, fria skatter o. s. v.):

Vänd!

Statarfamiljens bostad utgöres i allmänhet av rum och kök, till ett beräknat årligt hyresvärde av kr.
 Dessutom trädgårdstappa (»hage», inklusive av stataren själv brukat potatisland) till en areal av kvm och ett årligt arrendevärde av kr. (Införes endast för den händelse denna förmån i trakten allmänt åtnjutes av statare samt därest densamma kan värdesättas för sig och icke ingår i bostadens hyresvärde.)

4. Daglönare (eller timavlönade arbetare)	Vanlig daglön (ev. timlön) i egen kost för				Vanlig daglön (ev. timlön) i arbets- givares kost för			
	m ä n		k v i n n o r		m ä n		k v i n n o r	
	Sommaren 1931, kr.	Vintern 1931/32, kr.	Sommaren 1931, kr.	Vintern 1931/32, kr.	Sommaren 1931, kr.	Vintern 1931/32, kr.	Sommaren 1931, kr.	Vintern 1931/32, kr.
Fasta (med fri bostad)								
Tillfälliga { med fri bostad								
{ utan »								

Anmärkingar (här anges särskilt, i vilken utsträckning det inom området förekommer, att daglönare utöver penninglönen erhålla andra naturaförmåner än fri bostad [med vedbrand och potatisland], såsom mjölk, spannmål m. m.):

Anmärkingar till punkterna 1—4:

Anvisningar för ifyllande av punkterna 1—4 å frågeformuläret.

1. a) Här uppgives, huruvida inom området arbetslöshet i större utsträckning gjort sig gällande inom jordbruket, antingen på sådant sätt att fullgoda arbetare, som önskat årstjänst, ej kunnat erhålla sådan, eller också i form av brist på tillfälliga arbetsförtjänster.

b) Här meddelas möjligast utförliga uppgifter om, huruvida de svårigheter, som f. n. lära göra sig gällande att bereda den vuxna ungdomen arbete och anställning inom jordbruket eller andra näringsgrenar, lett till att arbetskraften inom jordbruket å orten eller med avseende på vissa brukningsdelar blivit väl stor i förhållande till det normala arbetskraftbehovet eller medfört andra liknande följdföreteelser.

2. Med manlig tjänare (dräng) menas vanlig (kör)dräng, icke fördräng, kreatursskötare eller annan förtroende- eller yrkesman i husbondes kost. Av kvinnliga tjänare redovisas blott sådana, vilka helt eller delvis utföra jordbruksysslor (sålunda ej vanliga hembiträden). Med årslön förstås allenast lön i kontant, städsel eller handpenning inberäknad. Värdet av kost och logi beräknas lämpligen med ledning av inackorderingspris för personer i motsvarande ställning eller på grundval av skillnaden i dagspenning för tillfällig daglönare i egen och i arbetsgivares kost; ev. kan även taxeringsmyndigheternas värdering användas. Under förmåner upptagas och värderas gåvor i penningar, kläder o. d., därest sådana gåvor i trakten allmänt förekomma.

3. Med statare förstås här statavlönad körkarl (eller annan jordbruksarbetare) och kreatursskötare, men icke slöjdare, rättare eller annan yrkes- eller förtroendeman med stat. Med årslön avses allenast lön i kontant städsel inberäknad. För varje i den på orten vanliga staten ingående varuslag (även bränsle) anges dess kvantitet och värde i penningar per l. kg o. s. v. (å pris) efter å orten rådande försäljningspris i parti (icke självkostnadspris eller »bokpris»). Under potatisskörd redovisas å stalllistan endast skörd å land, som erhålles fritt kört och gödslat eller eljes drives i samband med gårdens övriga åkerjord, medan av stataren själv brukad potatisjord betraktas som »trädgårdstappa». Därest beträffande det förra slaget potatisland exakt uppgift å skördens storlek och värde icke kan lämnas, må i stället arealen och utsädet angivas. Vedens mängd bör helst uppgivas i kbm; användes annat mått, torde angivas, huru många kbm det motsvarar. — Om i stället för vissa naturapensordlar givas penningar (t. ex. saltvarupenningar i stället för sill och salt), betecknas detta för resp. varuslag genom ett streck i kolumnen för »kvantitet», varemot penningbeloppet införes i »å pris»-kolumnen. — I fall kreatursskötare erhåller icke allenast högre kontant årslön utan jämväl andra naturaförmåner än körkarl, bör stalllistan för kreatursskötare meddelas under »Anmärkingar». Bostadens hyresvärde bör upptagas efter å orten gängse hyrespris. — Å orter, där statavlönade jordbruksarbetare eller ladugårdsskötare icke förekomma, behöver punkt 3 å formuläret icke ifyllas.

4. Med tillfällig daglönare förstås, i motsats till fast sådan, lantarbetare, vilken mot dagspenning (eller timlön) gör arbete å jordbrukare, utan att vara bunden av för längre tid ingånget muntligt eller skriftligt arbetsavtal.

K. SOCIALSTYRELSEN
FEMTE BYRÅN
Tel. 149 66

Bil. 2.

Stockholm i februari 1932.

Nr
(Torde återopas vid ev. skriftväxling)

<p>Till</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>
--

För fullföljande av de inom K. Socialstyrelsen under flera föregående år utförda löneundersökningarna får styrelsen härmed anhålla, att Ni ville för Edert företags vidkommande ifylla omstående formulär, avseende år 1931, samt därefter återsända det till styrelsen senast den 20 februari 1932.

Formuläret utsändes i 2 exemplar, varav det ena är avsett att av uppgiftslämnaren behållas som kopia.

GUNNAR HUSS.

Bertil Nyström.

Anvisningar: För ett industriföretag med såväl förvaltnings- som arbetarpersonal skola både avd. A och avd. B av formuläret (se omstående sida) ifyllas, varemot handelsföretag o. d. utan egen tillverkning endast behöva lämna i avd. A begärda uppgifter (ev. förekommande lagerarbetare o. d. böra dock redovisas i avd. B). I den händelse viss under avd. A redovisad förvaltnings- och befälspersonal är stationerad å annan ort än huvudkontoret, angives detta här nedan närmare:

.....

.....

Vänd!

OBS! Nedanstående uppgifter äro tillförsäkrade skydd jämlikt § 2 mom. 4 tryckfrihetsförordningen och kunna följaktligen icke komma till obehörigas kännedom

Företagets namn:

Näringsgren:

Tillverkar (försäljer) huvudsakl.

Belägenhet
kommun samt om för huvudkontoret
möjligt närmare ortsbestämning (järnvägs-samhälle, by etc.) för arbetsstället

Arbetet har under år 1931 varit i gångveckor (= arbets-
daggar). (antal) (antal)

Har förkortad arbetstid förekommit (ex. 10 v. med 5 dag. å 8 tim.;
12 v. m. 6 dag. å 4 tim.):

Har företaget under år 1931 i högre grad varit beroende av utländsk konkurrens på den inhemska marknaden? Har någon del av tillverkningen exporterats till utlandet? I den händelse export förekommit, önskas ungefärlig uppgift om, vilken procentuell del exportens värde utgjort av det totala tillverkningsvärdet år 1931
(Ja eller Nej)

A Förvaltnings- och befälspersonal.	Medeltal anställda under verksamhetstiden			Totalsumma utbet. avlöning, kontant och in natura (inber. dyrtidstillägg)		
	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa
OBS! Företagsledare (direktörer, disponenter, förvaltare m. fl.) samt handelsresande o. d. medräknas icke.						
Teknisk personal (ingenjörer, kemister, ritare och verkmästare)	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
Kontorspersonal a) kamrerare, bokh., kontorister o. d.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
b) vaktmästare, springpojkar o. d.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
Butikspersonal a) försäljningspersonal o. d.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
b) springpojkar o. d.	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
Observera anvisningarna å omstående sida!	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)
Summa	(ant.)	(ant.)	(ant.)	(kr.)	(kr.)	(kr.)

B Arbetare (inberäknat lagerarbetare samt förmän, som själva deltaga i arb.)	Medeltal arbetare per dag under verksamhetstiden ¹	Antal under året gjorda dagsverken ²	Arbete å ordinarie tid				Övertidsarbete		Und. året kont. utb. förmän, ss. lön und. sem., prov., gratifik., hyresb. m. m. som ej inr. i själva arb.-Kronor	Värde av naturaförmåner (fri bostad, frived m. m.) per år Kronor	Totalsumma	
			Tidlönsarbete		Ackordsarbete ⁵		Antal under året utgjorda arbetstimmar	Härför utbetalad arbetslön ⁶ Kronor			under året utgjorda arbetstimmar	arbetslön och förmåner under året Kronor
			Antal under året utgj. arb.-timmar ³	Härför utbetalad arbetslön Kronor ⁴	Antal under året utgj. arb.-timmar	Härför utbetalad arbetslön Kronor						
Män över 18 år	(ant.almän)	(ant. d.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	
Kvinnor öv. 18 år	(ant.al kv.)	(ant. d.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	
Minderåriga	(ant. mind.)	(ant. d.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	
Summa	(ant.al arb.)	(ant. d.-v.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	(kr.)	(ant. tim.)	(kr.)	

Anmärkningar (avsedda att förtydliga och komplettera ovanstående uppgifter).....

¹ Medeltalet arbetare beräknas sålunda, att man hopräknar antalet anställda vid varje avlöningstillfälle (ev. varje dag) under året, summerar de sålunda erhållna siffrorna och därefter dividerar summan med antalet avlöningsdagar (ev. antalet faktiskt utgjorda arbetsdagar). — ² Såsom dagsverke räknas varje dag, som arbetare eller arbetsförmän varit i arbete, oberoende av huru stor del av dagen han arbetat. Nattskift räknas som dagsverke. — ³ Avser faktisk arbetstid, alltså med frånräknande av semesterlid o. d. — ⁴ Här inberäknas ej lön under semester som redovisas under rubriken "Förmåner". — ⁵ Härunder inbegripes även arbete mot premielön, tonlön o. d. lönesystem, varigenom lönebeloppet i väsentlig mån göres beroende av arbetsprestation eller arbetsprodukten. Hela det på ackordsarbete intjänade beloppet bör här uppgivas och ej blott det s. k. ackordsöverskottet. — ⁶ Här redovisas hela förtjänsten på övertidsarbete och ej blott den s. k. övertidsprocenten.

..... den 1932.

.....

.....

(Arbetsgivarens firma)